Paraules de mar

Recull terminològic de navegació tradicional

Jordi Salvador
Amb la col·laboració de
Glòria Mauri

Entre les barques quan passa l'amor
no duu la fúria de crits i besades,
l'amor que passa a la vora del mar,
és blau verdós i flexible com l'aigua.
(Josep Maria de Segarra. *Cançons de rem i de vela*)

Per a la Lluïsa,
companya,
mare de les meves filles
i marinera.

Pròleg

Fins ara, segle rere segle, la mar ha creat al seu entorn tot un món particular, el mariner, amb una manera d'entendre la vida i una cultura pròpies i peculiars, diferents de les de la terra ferma, i també distintes d'un país costaner a un altre. Una de les principals singularitats de cadascuna de les cultures marineres és la parla de la seva gent, sempre rica, precisa i melodiosa. Avui, dissortadament, la globalització i l'hedonisme imperants tendeixen a menysprear tot el que és local, diferent i poc pràctic, com la mateixa cultura, i encara més si aquesta és tant específica com la marinera. De la dèria iconoclasta generalitzada, la parla marinesca no se'n salva pas. També el constant progrés tècnic relega a l'oblit el ric conjunt de mots i d'expressions d'ús comú en temps recentment passats, com els de la vela. Així, ara, qui ha de procurar que no s'acabi perdent del tot el nostre argot mariner? Qui ha de vetllar per la conservació d'aquesta part negligida de la nostra llengua? La poca gent de mar que ens queda, naturalment, molt més que els savis de gabinet, tan abundosos al nostre país.

Però, qui es pot considerar gent de mar? D'antuvi, els que hi viuen, a la mar, la naveguen i s'hi guanyen la vida, però també els que d'alguna manera es relacionen amb ella, si arriben a impregnar-se de la cultura que genera. De la relació home-mar, l'insigne publicista naval francès Jean Merrien, en el pròleg de la seva història dels primers navegants solitaris,

en fa un estudi senzill però molt lúcid: parla dels marins i dels mariners mercants i de guerra, dels pescadors i dels navegants aficionats. Considera als penúltims l'elit de la gent de mar, i dels últims opina que una molt reduïda pot arribar a ser-ne, de gent de mar, depenent del grau i qualitat de la seva afició i de la voluntat d'integrar-se en el món genuïnament mariner.

Altrament, en un país com el nostre, en lluita secular per mantenir la plena identitat, de ciutadans n'hi ha de dues classes: els que fan seva aquesta lluita i els que només es limiten a residir-hi, al país, i a gaudir dels avantatges que els ofereix. Els primers en volen fer i en fan, de país, col·laborant de molt diverses maneres en la tasca de millorar-lo, que hauria de ser comuna però que no sol ser-ho gaire. Una manera òptima de fer-ho és ajudar a la salvaguarda de les essències d'identitat pàtries, com la llengua, encara que sigui maldant per la recuperació i la conservació de la porció corresponent a la més genuïna terminologia marinera. Dels segons, val més no parlar-ne.

El bon amic Jordi Salvador, voluntàriament, s'ha anat fent i ara és gent de mar. A la Glòria Mauri, que l'ha ajudat en la feixuga tasca d'elaborar aquest aplegament de mots i termes propis de la nostra marina, l'arrel marinera li és congènita. Ambdós són ciutadans de pro, dels que fan país. Així, les seves qualitats marineres i humanes, que ja els havien portat a preferir la pràctica de la navegació més tradicional –amb vela llatina– a la merament recreativa, ara també els ha impel·lit a realitzar aquesta laboriosa compilació i publicar-la. Sé prou i massa que una tasca així sempre és àrdua, i que la posterior decisió de fer-la sortir a la llum, valenta i arriscada.

Ara només cal que la nostra millor afició marinera sàpiga apreciar

com es mereix aquest magnífic i encomiable instrument, amb el qual podrà eixamplar el seu horitzó cultural, descobrint subtilitats d'un lèxic que li hauria de ser propi. És un treball que cal agrair i aprofitar. De ser objecte d'alguna crítica, que hi podrà haver-la –l'enveja és el pecat nacional, i un nom imprès sobre un paper sempre en suscita–, els autors no s'han pas de desencoratjar, perquè, com diu el savi adagi popular, "qui és en mar, navega –i es mulla–, i qui en terra, judica", i a casa nostra solen ser molts més els que judiquen que els que es mullen. En Jordi i la Glòria saben que s'han mullat i que han fet una bona feina, però és possible que encara no hagin reparat que la seva obra ve a suplir en part la tasca de conservació de la parla marinera que els ens rectors de la nostra llengua mai no s'han decidit a realitzar, almenys fins ara.

Joaquim Pla i Bartrina,
de l'Estrop.
Associació de la Costa Brava per al Patrimoni Marítim.
Juny de 2007

Presentació

La recuperació del patrimoni marítim tradicional és una assignatura que la societat civil i les administracions tenen pendent. Fins ara s'ha basat, majoritàriament, en la recuperació dels bastiments i l'aparellament de les embarcacions, sobretot de vela llatina, per part d'armadors privats que hi malmeten els seus estalvis. Tret de les poques intervencions públiques, es poden comptar amb els dits d'una mà. Com és habitual, la recuperació ha començat per allò que és tangible, les barques, però el patrimoni marítim va molt més enllà. La cuina, la música i la parla són també patrimoni marítim, si bé els dos primers casos han estat àmpliament estudiats i recuperats: llibres, restaurants, mostres gastronòmiques, etc., en el cas de la cuina; i grups d'havaneres, corals, cantades, etc., en el cas de la música. L'estudi de la parla ha disposat només de publicacions, algunes plenes de bona voluntat, i d'altres, que han servit de font bibliogràfica per a aquest recull, amb uns quants anys d'experiència.

Aquest recull és el resultat d'una afició: la navegació amb embarcacions tradicionals, a la qual vaig ser iniciat pel company Joan Santolària a bord del *Rafael*. Ell, com qui no ho vol, va deixar la llavor que poc més d'un any després es va transformar en l'*Aïda*, llagut de fusta de 22 pams bastit a Palamós a la dècada dels 70, que va ésser aparellat

amb vela llatina. La participació en les trobades i festivals, la gent i l'amistat van fer la resta.

Després apareix la *Pepeta*, una barca de 37 pams, un "camió" com li'n diuen afectuosament, i amb ella els seus armadors, la Glòria Mauri i el Ricard Canalda, pescadors i persones que estimen la mar. Ella, nadiua de Tamariu, enamorada de la Costa Brava, coneix els racons, les cales, els fons, les arts, els ormeigs, les barques, els calafats, els mestres d'aixa i la parla. Porta molts anys fent un treball callat i anònim, recollint informació i guardant-la "a la meva manera". Ella ha estat qui ha facilitat la major part de la bibliografia per fer aquest estudi.

En les navegades conjuntes, molts dels mots que apareixen en aquest recull són d'ús generalitzat, són vius. Molts d'ells ja estan recollits en el recentment publicat *Diccionari de la llengua catalana* de l'Institut d'Estudis Catalans, però si us preneu la molèstia de comprovar-ho, us adonareu que gairebé sempre el temps verbal ha estat modificat. En aquest recull sempre s'usa el present d'indicatiu.

La navegació tradicional encara és viva!

No està bé de salut, però lluitarem per recuperar-la.

Entitats com La Mar d'Amics, Associació per a la Difusió de la Navegació Tradicional i la Recuperació del Patrimoni Marítim de Palamós, han nascut amb aquesta finalitat i treballen dia a dia per motivar a les dones i els homes del nostre país a recuperar i tornar a aparellar barques que, d'altra manera, serien estellades i cremades, o... plantades, colgades de terra en algun jardí terra endins.

És trist...

Qui no gaudeix en veure navegar els vells bastiments de fusta amb

les seves veles llatines, auriques o al terç? Qui no es queda embadalit en veure l'eixam de caps, pals, vergues d'un pailebot o d'una goleta amarrats al port?

El fet d'il·lustrar aquest recull amb fotografies, i no amb gravats, pretén donar fe de vida de l'existència en la nostra mar de barques i vaixells que, tot i ser avis, encara són capaços de navegar amb les inexpertes mans que sovint les menen actualment.

Introducció

Paraules de mar. Recull terminològic de navegació tradicional abasta 1590 termes en català amb definició i equivalències. Inclou un total de 374 fotografies originals, que completen les definicions corresponents. El treball està adreçat en primer lloc a totes aquelles persones que estan vinculades de forma directa a la navegació tradicional –armadors, patrons, navegants, professionals o aficionats d'un àmbit que, si bé en el nostre país encara és minoritari, té una gran difusió en els països comunitaris propers: França, Itàlia, Gran Bretanya–; en segon lloc, s'adreça a totes aquelles persones interessades en la llengua i la parla pròpies d'una àrea determinada i del món marítim en general.

Selecció de la terminologia

Per a la selecció dels termes s'han seguit diferents etapes. Des d'un primer moment, s'ha procedit a fer un buidatge de la segona edició del *Diccionari de la llengua catalana* (DIEC) de l'Institut d'Estudis Catalans, d'aparició recent. A aquest buidatge s'hi han sumat els nous termes de la resta dels treballs terminòlogics que consten en la bibliografia, fent prevaler la

definició del DIEC, i en alguns casos s'han introduït noves definicions. S'ha completat el treball amb la incorporació d'un seguit de termes, provinents majoritàriament de la Costa Brava (entre Blanes i Cadaqués), que apareixen en glossaris d'obres literàries de l'àmbit geogràfic esmentat, i, finalment, hi han estat inserides paraules i expressions vives, transmeses oralment a l'autor per persones vinculades directament al món mariner.

Amb l'assessorament del TERMCAT, s'ha revisat l'adequació terminològica de totes les entrades. Tot i que algunes de les denominacions no normatives no s'han pogut contrastar lingüísticament, m'ha semblat enriquidor que apareguessin també en el recull, atès que tenen un ús viu. En tot cas, sempre que ha estat possible, s'ha intentat que aquests termes, generalment propis de l'Empordà, remetessin a les denominacions del DIEC.

Aquest recull inclou mots i expressions referents a:

- Les naus: parts del buc, eixàrcia, arboradura, velam.
- Les maniobres, expressions, ordres de navegació a vela.
- Els accidents geogràfics costaners i marítims.
- La meteorologia marina.
- La construcció d'embarcacions de fusta: materials i eines.

Presentació de la informació

El conjunt dels termes és presentat en ordre alfabètic. Els termes que són considerats com a sinònims complementaris remeten al terme principal, el qual conté la definició, i coincideix, habitualment, amb el terme normatiu.

La forma femenina de molts termes ha estat incorporada per primer cop en un recull d'aquestes característiques, tot i l'escassa presència femenina que envolta el món mariner tradicional, en una tendència, que, de forma natural, va canviant a poc a poc.

Fotografies

El recull terminològic presenta 374 fotografies originals i editades per ressaltar-ne algun aspecte concret. Els seus autors estan reflectits en cadascuna de les il·lustracions mitjançant les inicials dels noms i cognoms en forma de subíndex al final de la llegenda ($_{XY}$). Les fotògrafes i els fotògrafs han estat: Quim Bosch, Michelle Curel, Montserrat Granollers, Enric Juhé, Glòria Mauri, Lluïsa Obrador i jo mateix.

Agraïments

Aquest treball no hauria estat posible sense la col·laboració d'un seguit de persones i entitats, a les quals vull fer arribar el meu agraïment.

A la Glòria Mauri, pel fet d'haver estat la font inspiradora del treball.

A en Joaquim Pla, que a més d'escriure el pròleg, i corregir el recull i les fotografies, és la persona de qui més he après en navegació tradicional.

A la directora del TERMCAT, Rosa Colomer, per creure en aquest projecte, i en especial a Jordi Bover, Núria Cereza i Andreu González Castro, per la seva ajuda quant a metodologia i revisió.

A la Secretaria de Política Linguística del Departament de

Vicepresidència de la Generalitat de Catalunya, per les gestions fetes per a la presentació del projecte com a candidat a la subvenció a través del Conveni de col·laboració entre les Caixes i la Generalitat per l'aplicació dels Fons de l'Obra Social.

A la Fundació Caixa Girona, i en el seu nom el Sr. Arcadi Calzada i la Fina Soto, que han estat els mecenes perquè aquest llibre s'hagi pogut publicar.

Igualment, a totes aquelles persones que han cedit les seves fotografies particulars per a la il·lustració de l'obra. També expresso el meu agraïment a Joan Santolària, de la barca de mitjana *Rafael*, a Pere de Prada, a Salvador Feliu, a Jaume *Tinus*, a la botiga Alejandro Pascual d'efectes navals, a les Drassanes Sala de l'Escala i a les Drassanes Tinus de Palamós. I, per extensió, a totes aquelles persones que apareixen navegant en les imatges de l'obra que, dia rere dia, any rere any, defensen la navegació tradicional.

Jordi Salvador Gràcia

Palamós, 2007

Quim Bosch

A

a bord *loc adv*

Dins d'un vaixell.

a fil de roda *loc adv*

Per la proa, fer entrar el vent, per hissar les veles de tall.

a la capa *loc adv*

Disposició de l'aparell, en una nau de vela, per aguantar el mal temps, rebent la mar per l'amura, sense avançar o fent-ho molt lentament i amb una gran deriva.

a la marinera *loc adv*

A la manera de la gent de mar.

a la marinesca *loc adv*

veg. **a la marinera** *loc adv*

a la marroquina *loc adv*

Manera de plegar una vela llatina enrotllant-la des del puny d'escota cap al car i subjectant-la a aquest amb la pròpia escota o un altre cap.

sin. **a la portuguesa** *f*

Plegant la vela a la marroquina QB

a la portuguesa *loc adv*

veg. **a la marroquina** *loc adv*

a la ronsa *loc adv*

A la mercè dels vents, sense àncores ni amarres.

a la via *loc adv*

Posició del timó quan està ben bé al mig, sobre el pla de crugia.

a rems *loc adv*

Per l'acció dels rems.

sin. **al rem** *loc adv*

a tot rem *loc adv*

Amb tota la velocitat possible.

abarloar *v tr*

1 Acostar una nau a una altra. 2 *v pron* Fondejar o amarrar dues barques de costat. 3 *v pron* Amarrar dues barques de costat en cas d'avaria per arrossegar-ne una.

Barques abarloades QB

abartell *m*

Cap que cenyeix l'arbre i l'antena en llur punt d'encreuament.

sin. **bragot** *m*; **falsa trossa** *f*

abartrell *m*

Bola de fusta de les que estan enfilades al bastard d'una nau.

sin. **anell** *m*

Abartrells GM

abatre's *v pron*

Separar-se, un vaixell, de la derrota que havia de fer en direcció a sotavent empès pel vent.

sin. **decaure** *v intr*

abatre les veles *v intr*

Abaixar les veles.

sin. **amainar les veles** *v intr*; **arriar les veles** *v intr*

abocar-se *v pron*

Tombar-se, una barca, i quedar de l'inrevés.

abordar *v tr*

1 Acostar-se amb la pròpia nau a una altra nau fins a tocar-la, especialment per combatre-la. 2 Acostar-se, una embarcació, a una altra embarcació o a una balisa. 3 Entrar en col·lisió dos vaixells.

abordatge *m*

Acció d'abordar una nau a una altra.

abraçadora *f*

Peça en forma de cèrcol o anella que serveix per fermar una cosa a una altra cenyint-la.

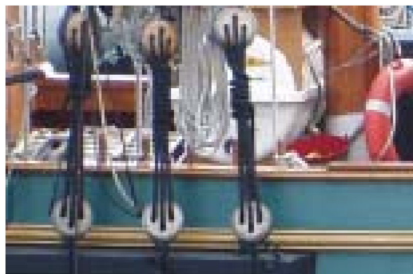
abrotonar *v tr*

Clavar la proa i prendre molta escora, una embarcació, amb perill d'abocar-se i d'enfonsar-se, a causa d'un fort cop de vent.

sin. **adormir-se** *v pron*

acollador *m*

Cap enquitranat que es passa pels ulls de les bigotes per tal de mantenir tesos els obencs o altres caps.

Acollador EJ

acollar *v tr*

1 Posar estopa entre els taulons del buc o de la coberta d'una nau. 2 Tesar els acolladors.

adormir-se *v pron*

veg. **abrotonar** *v tr*

adreçar *v tr*

Corregir l'escora a una nau.

afermar *v tr*

veg. **aferrar** *v tr*

aferrar *v tr*

1 Amarrar la vela plegada sobre l'antena, la verga o la botavara. 2 Fixar fortament l'àncora d'una embarcació al fons. 3 Subjectar, un vaixell, al propi vaixell amb gafes per tal de permetre l'abordatge.

sin. **afermar** *v tr*

aferraveles *f*

Cap aferrat per un extrem a un puny d'escota d'una vela major o d'una altra vela quadrada,

que, juntament amb d'altres, serveix per portar el puny a la part central de la verga.

sin. **palanqui**[3] *m*

afogament *m*

1 Part de l'arbre de la nau que travessa l'enfogonament o el banc d'arborar. 2 Ofegament.

sin. **afogonament** *m*

afogonadura *f*

veg. **enfogonament** *m*

afogonament *m*

veg. **afogament**[1] *m*

afrau *f*
Congost entre dues roques o accidents submarins.
sin. **frau** *f*; **freu** *m*

Afrau JS

agulla *f*

Peça de ferro de la pala del timó que s'insereix en la femella de la roda de popa.

Agulla QB

agulla nàutica *f*

Instrument d'orientació basat en les propietats dels imants, emprat en els vaixells per determinar el rumb en relació amb el meridià magnètic.

sin. **bòssola** *f*; **compàs** *m*

agullot *m*

1 Element mascle del joc sobirà de la ferramenta del timó.

Agullot QB

2 Pinça de grans dimensions de la boca de la botavara, del pic o antena, o d'un puntal de càrrega.

aiguatjada *f*
Rosada marina molt abundant.

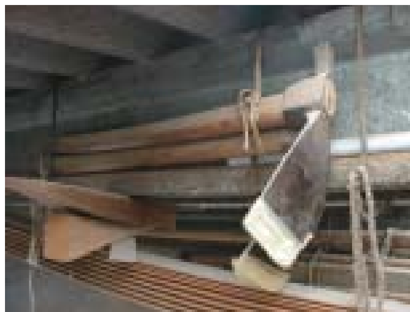
aire d'una barca *m*

Velocitat d'una barca en un moment concret.

aix de guia *m*

veg. **gassa de mà** *f*

aixa *f*
Eina que serveix per desbastar la fusta.

Aixa JS

aixafa-roques *f*
Embarcació pesant.
Nota: Forma pròpia de l'Empordà.

aixol *m*
Aixa petita.

Aixol JS

al rem *loc adv*

veg. **a rems** *loc adv*

ala *f*

Vela que s'hissa al costat d'una vela quadrada per recollir més el vent, quan aquest és portant, lleuger i constant.

alba *f*

Primera claror del dia, moment en què la llum del sol comença a emblanquir l'horitzó.

albada *f*

Temps que transcorre des de trenc d'alba fins a la sortida del sol.

alegrar *v tr*
Afluixar un cap que està massa tibant i a punt de trencar-se.

aleta *f*

1 Peça de fusta corbada que forma part de la darrera quaderna de popa. 2 Prolongació de la part superior de l'obra morta de popa d'algunes embarcacions menors més amunt de la coberta. 3 Part del costat del vaixell, compresa aproximadament entre les marcacions de dotze i de setze quartes en l'aleta d'estribord, i entre les setze i les vint quartes en l'aleta de babord.

alguer *m*
1 Comunitat natural d'algues, dins la mar o a les aigües dolces. 2 Prada submarina, pròpia d'aigües poc profundes, on predominen diverses fanerògames aquàtiques i especialment l'alga dels vidriers. 3 Acumulació de restes de fanerògames submarines i d'algues que apareix a les platges.

allunament *m*

1 Arc entrant o sortint que forma algun costat de certes veles. 2 Curvatura que presenta el pujament d'una vela llatina, compresa entre 2 i 5 cm per metre.

sin. **llunada** *f*

alta mar *f*

Part de la mar des d'on no s'albira la riba.

amainar les veles *v intr*

veg. **abatre les veles** *v intr*

amainar *v intr*

Minvar, el vent, la pluja, una tempesta, la calor, etcètera.

amant *m*

Cap o cable que, passant per un o més bossells posats en llocs convenients, serveix per hissar pesos.

sin. **enflonc** *m*; **flonc** *m*

amant de rissada *m*

Cap que en una vela quadra en facilita la rissada.

amantillo *m*

Castellanisme.

veg. **amantina** *f*

amantina *f*

Cap que suspèn o dóna la inclinació desitjada a les vergues, botavares, antenes, etcètera.

Amantina d'antena QB

amarar *v tr*

Mullar alguna cosa de manera que el líquid la penetri, que absorbeixi la major quantitat possible de líquid.

amarinar *v tr*

Proveir una nau del nombre de tripulants, provisions i pertrets necessaris.

amarra *f*

Cap o cable de fibra natural o sintètica que serveix per amarrar una nau.

Amarra encapellada en un norai EJ

amarrada *f*

veg. **amarratge** *m*

amarrador *m*

1 Pilar, estaca o argolla en què s'amarra una nau. 2 Lloc on amarren les embarcacions.

amarrador -a *m i f*

Persona que, de terra estant, s'ocupa de l'amarratge de les embarcacions.

amarrament *m*

veg. **amarratge** *m*

amarrar *v tr*

1 Subjectar la nau amb les amarres. 2 Lligar, fer ferm, assegurar un cap, un cable, una cadena. 3 La nau, ésser subjectada, fermada.

amarratge *m*

Acció i efecte d'amarrar, especialment una nau.

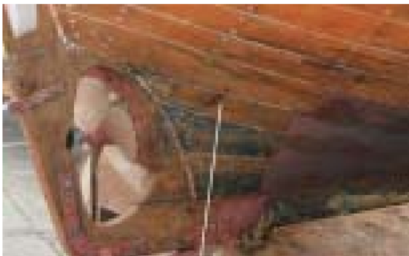
sin. **amarrada** *f*; **amarrament** *m*

amb la popa primera *loc adv*

Amb la popa per davant, anant l'embarcació enrere.

ambó *m*

1 Taula del folre d'un llagut que no arriba a les rodes i clou el folre entre el sotabocal i la sobreparaia.

Ambó JS

2 Cadascun dels forats que hi ha a la taula d'ambons.

ambó de puntera *m*

Taula que cal muntar en els llaguts de més mànega, que no és sencera i que acaba en punta.

Nota: Pot ser de proa o de popa.

amollar *v tr*

Deixar anar afluixant, un cap, una vela, etcètera.

amollar en banda *v tr*

Deixar anar de cop un cap.

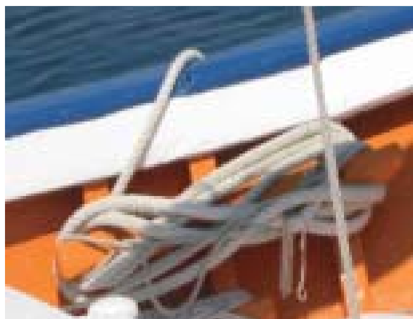
amollar veles *v intr*

Desplegar veles perquè agafin el vent.

Nota: En les veles quadrades, els mariners que pujaven a les vergues, primer s'amollaven pels penols (extrems de les veles) i després per la creu (centre de les veles).

amordir-se *v pron*

Fer una lligada amb un cap a una manegueta.

Cap amordit JS

amorrar *v tr i intr*

1 Acostar una barca en terra a la platja fins a tocar la sorra perquè s'hi aguanti. 2 *v pron* Fixar-se en terra la barca en ésser treta de l'aigua. 3 *v pron* Capficar-se, la barca, sovint de proa, dins l'aigua.

Barca amorrada QB

ampolleta *f*

veg. **rellotge d'arena** *m*

Ampolleta JS

amura *f*

1 Cap que es ferma a cadascun dels angles inferiors d'una vela baixa de creu, que s'adreça cap a proa i que permet orientar-la. 2 Cap, lligada o altre sistema que manté al seu lloc el puny d'amura de les veles de tall. 3 Part del casc de la nau que es troba entre la proa i el través. 4 Amplada del vaixell a la vuitena part de l'eslora a partir de la proa i la part extrema del costat. 5 veg. **mura**[1] *f*

amurada *f*

Part de l'obra morta corresponent a les amures.

amurar *v tr*

1 Portar cap a proa el puny baix de sobrevent d'una vela baixa i fermar-lo al costat de la nau

amb l’amura. 2 Afermar el puny d’amura d’una vela de tallant.

amurat -ada *adj*

1 Amb el vent per l’amura. 2 Dit de la nau que navega, decantada per l’efecte de l’escora.

anar *v intr*

veg. **navegar** *v intr*

anar a la ronsa *v intr*

Una embarcació que no està ancorada ni amarrada, anar a la mercè dels vents o dels corrents.

sin. **arronsar** *v tr*; **caure**[3] *v tr*; **derivar**[2] *v tr*; **ronsar** *v tr*

anar a pic *v intr*
Enfonsar-se, una embarcació.

anar carregats de seny *v intr*
veg. **navegar a la bona mà** *v intr*

anar de bolina *v intr*

veg. **borinejar** *v intr*

anar de gairó *v intr*

veg. **escorar** *v intr*

anar de mal borràs *v intr*

Anar malament.

Anar de mal borràs QB

anar en popa *v intr*

Navegar amb el vent bufant per la popa.

sin. **anar vent en popa** *v intr*

anar en popa rodona *v intr*

Navegar amb el vent bufant en la mateixa direcció i el mateix sentit del rumb.

anar en xampa *v intr*

Navegar de popa augmentant la superfície vèlica d’una embarcació, armant les pollacres del car i de la pena, atangonades una per cada costat del buc.

anar fart d'escota *v intr*
Navegar de popa i amb l'escota llarga.

Anar fart d'escota QB

anar plena *v intr*

Navegar amb la vela plena de vent.

anar vent en popa *v intr*

veg. **anar en popa** *v intr*

ancada *f*

Conjunt de quadernes d'una embarcació.

àncora *f*

Estri de fondejar que, lligat a l'extrem d'un cap, d'un cable o d'una cadena, s'arria dins l'aigua fins a tocar el fons, on es clava i impedeix que la nau sigui emportada pel vent, pels corrents, etcètera.

sin. **ferro** *m*

Àncora EJ

ancorar *v tr*

1 Assegurar l'embarcació amb l'àncora o les àncores. 2 *v intr* Clavar l'àncora al fons.

sin. **donar fons** *v intr*; **fondejar** *v tr*

anell *m*
veg. **abartrell** *m*

ànima *f*
1 Cap fi o fileret que passa per l'interior de la beina d'algunes veles.

sin. **biol** *m*; **fileret** *m*; **nervi**[3] *m*; **sàgola**[2] *f*; **sàgula** *f*

2 Fil d'estopa, de fibra sintètica

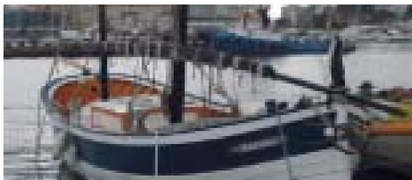
o metàl·lic, situat a l'interior d'algunes cordes i d'alguns cables.

antagalla *f*
Faixa de rissos de la vela cangrea i de les veles de tall.

Antagalles d'una vela cangrea QB

antena *f*
Verga de la vela llatina fixada obliquament a l'arbre d'una nau, composta del car i de la pena.

Antena JS

apagapenol *m*

Cap de maniobra de les veles de creu que, aferrat a la meitat de la ralinga de caiguda, serveix per apagar-les.

sin. **sobrebolina** *f*

Apagapenol EJ

apagar *v tr*

1 Recollir el drap de la vela perquè no prengui vent. 2 Plegar la vela amb l'aparell del senal.

sin. **carregar** *v tr*

apagaveles *m*

1 Cap emprat per reduir momentàniament la superfície d'una vela. 2 Aparell de corrioles amb un cap que passa per la punta de l'arbre d'una barca de mitjana i que serveix per plegar la vela.

sin. **senal** *m*

aparell *m*

1 Conjunt de bossells o quadernals d'una nau que, units per un cap, un cable o una cadena, permet de realitzar un

treball, generalment la hissada o arriada d'un pes, multiplicant la força. 2 Conjunt de l'arboradura, l'eixàrcia i el velam d'una nau.

Aparell d'una goleta QB

aparell de creu *m*
veg. **aparell rodó** *m*

aparell de tall *m*
Aparell les veles principals del qual són de tall.
sin. **aparell tallant** *m*

aparell llatí *m*
Aparell les veles principals del qual són llatines.

aparell quadre *m*

veg. **aparell rodó** *m*

aparell rodó *m*

Aparell les veles principals del qual són rodones.

sin. **aparell de creu** *m*

Aparell rodó GM

aparell tallant *m*

veg. **aparell de tall** *m*

aparellar *v tr*

Posar l'aparell a una nau.

sin. **apariar** *v tr*

apariar *v tr*

veg. **aparellar** *v tr*

apujar *v intr*

Aprofitar al màxim el vent en un rumb de bolina.

aquarterar *v tr*

1 Caçar l'escota per sobrevent amb la finalitat de fer caure la proa a sotavent a les veles de

tall. 2 Portar una vela al revés, de manera que doni una component de propulsió negativa i el màxim efecte evolutiu.

aranya *f*

Grup de caps que parteixen d'un mateix punt i s'obren en ventall cap a diferents punts d'un objecte: coi, vela, tendal, estai, etcètera.

sin. **arrels** *f pl*

arboradura *f*

Conjunt d'arbres, antenes i vergues d'una nau.

arborar *v tr*

1 Posar l'arbre o els arbres a una nau. 2 Hissar al cim d'un arbre d'una nau una bandera o alguna altra cosa.

arbre *m*

Pal generalment de forma arrodonida o el·lipsoïdal, fixat en una nau, destinat, juntament amb uns altres, al sosteniment de les vergues i les veles.

arbre de cua *m*

Eix que transmet el moviment giratori entre el motor i l'hèlice.

sin. **eix** *m*

arbre de mitjana *m*

En la nau de tres o més arbres, el de més a popa, i en la de dos, el de popa si és el menor.

sin. **pal de mitjana** *m*

Arbre de mitjana QB

arbre mascle *m*

Part inferior d'un arbre de dues o més peces.

Arbres mascles QB

arbre mestre *m*

1 Arbre principal d'una nau, generalment el més alt. 2 Pal major.

arbre sec *m*

Arbre al qual s'han arriat les veles.

arca *f*

veg. **camell** *m*

arcbotant *m*

1 Suport metàl·lic, fixat a la part exterior del buc d'una nau, que sosté el final de l'eix de l'hèlice. 2 Trossa d'una verga fixa. 3 Petits tangons que surten del costat dels vaixells, als quals s'engrillonen els bossells de les braces de les vergues baixes dels pals trinquet i major.

Arcbotant d'una verga EJ

ardent -a *adj*

1 Dit d'una nau, que cau fàcilment cap a sobrevent. 2 Que té tendència a orsar.

arganell *m*

1 Anella de l'àncora o ruixó. 2 Giny situat a l'orla per llevar les xarxes o altres arts calades, o cobrar un cap. 3 Peça de fusta rectangular que a un cap té una mossa que encaixa a la part superior de la roda de popa, i a l'altre cap té una mossa enmig de la qual gira una politja que serveix per salpar l'àncora.

Arganells EJ

argolla *f*

1 Anella grossa de ferro o d'un altre metall que es troba en una nau, en un moll.

Argolla JS

2 Peça de ferro que serveix per unir pals en substitució d'una simple lligada amb cordes.

sin. **brida** *f*

argue *m*
Torn situat a la platja i destinat a treure barques.

arjau *m*

Barra de ferro o de fusta que, fixada a l'eix del timó d'una embarcació menor, serveix per moure'l.

sin. **canya del timó** *f*; **orjal** *m*

Arjau GM

armador -a *m i f*

Persona que es dedica professionalment a l'explotació d'una nau.

armar els rems *v intr*

Posar els rems en els escàlems en disposició de remar.

armatge *m*

Cap gros que envolta la vela pel caient de proa i el pujament de les veles llatines.

armella *f*

Anella de ferro on s'hi afermen els diferents elements de les eixàrcies.

arraigada *f*

Cada un dels trossos de cap, de cadena o peces de ferro que subjecten les cofes al pal mascle, evitant que es rendeixin cap a dalt per la tensió dels obenquells.

Nota: També es troben a les creuetes en menor nombre.

arrelada *f*

Cap o qualsevol altre giny que ferma el bossell de retorn d'una drissa o d'un altre aparell.

arrels *f pl*

veg. **aranya** *f*

arrencada *f*

1 Inèrcia que adquireix un vaixell en moviment. 2 Velocitat

sostinguda que és capaç de mantenir en cada moment una nau. 3 Embranzida.

arriada *f*

Acció i efecte d'arriar les veles.

arriar *v tr*

Abaixar, fer baixar, per mitjà d'un cap o de corrioles una vela, l'àncora, etcètera.

arriar en banda *v tr*

Deixar anar totalment un cap que era fermat o que hom aguantava amb les mans.

arriar les veles *v intr*

veg. **amainar** *v intr*

arribar *v tr*

1 Moure el timó de manera que la nau caigui a sotavent. 2 Portar la proa del vaixell cap a sotavent. 3 Portar el vaixell a un lloc de refugi, fugint del mal temps o d'altra circumstància perillosa.

arridar *v tr*

Tesar, cobrar l'eixàrcia.

arronsar *v tr*

veg. **anar a la ronsa** *v tr*

assocar *v tr*

1 Tesar un cap i lligar-lo ben fort perquè no s'amolli. 2 Posar l'embarcació en un lloc arrecerat del vent i les onades.

asta *f*

Peça simple, disposada amb unes altres als extrems del buc d'un vaixell, no unida a la varenga, que substitueix la quaderna.

aterrar *v intr*

Apropar-se a terra, una nau.

atracar *v intr*

Una nau, atansar-se a terra, a una altra nau, per tal d'amarrar-s'hi.

aura *f*

Vent suau.

aurica *f*

Vela de tallant de forma trapezial que s'enverga al pic, al cos del

pal mascle i a la botavara.

sin. **cangrea** *f*

Veles auriques d'una goleta QB

avantatjar *v tr*

Navegar endavant.

avarar *v tr*

1 Tirar, posar en mar una nau. 2 Posar en mar una nau per primera vegada.

sin. **varar** *v tr*

B

babord *m*

Costat esquerre de la nau, mirant de popa a proa, que de nit es distingeix per un fanal vermell.

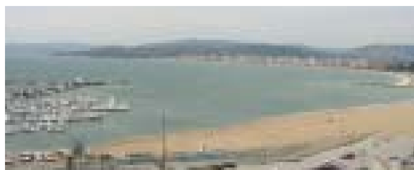
Costat de babord de dues barques QB

badafió *m*

veg. **botafió d'enferir** *m*

badia *f*

Entrada de la mar en la costa, generalment més petita que un golf.

Badia de Palamós JS

bafarol *m*

Vent tot just perceptible.

baga *f*

Nus o llaçada en què una de les puntes del cap no es fa passar del tot i forma com un ull o una anella per on pot passar un altre cap, un ganxo, etcètera.

baixar d'enfora *v intr*

Tornar cap a terra.

balandra *f*

Vaixell petit o embarcació d'aparell de tall, d'un sol pal, el velam de la qual està compost per una major cangrea, un sol floc a proa, sovint amurat al penol del bauprès, i d'una escandalosa.

balandre *m*

Balandra que aparella una vela major bermudiana i un sol floc a proa, amurat al peu de l'espai, al caperó de la roda o en el punt convenient de la coberta proera.

Balandre QB

balda *f*

Galleda de fusta emprada en les embarcacions.

baldejar *v tr*

Rentar la coberta d'una embarcació amb baldes d'aigua.

sin. **fer baldeio** *v intr*

balisa *f*

Senyal convencional, fix o flotant, no simbòlic, que es disposa a la superfície de l'aigua, en la línia de costa, en la riba d'un riu o en un altre lloc, per indicar un límit, un perill, etcètera.

Balisa de la Llosa (Palamós): marca de perill aïllat JS

ballesta *f*

Cap gruixut que algunes barques de mitjana duen a proa per subjectar l'antena.

ballestrinca *f*

Nus que s'utilitza per afermar un cap a una bita, a un pal, etcètera.

Ballestrinca JS

baluma *f*

Costat corresponent a la ralinga de popa de les veles de tallant.

sin. **caient de popa** *m*

Baluma d'una vela llatina QB

banc *m*

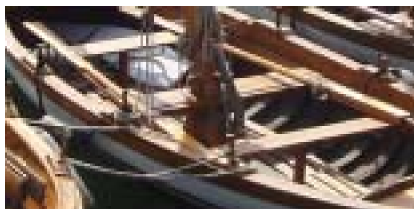
Fusta travessera que, juntament amb d'altres, reforça el buc i serveix de seient als tripulants.

Bancs d'una muleta EJ

banc d'arborar *m*

Banc més reforçat on es recolza el pal mestre del llagut.

Banc d'arborar EJ

bancada *f*

veg. **banc** *m*

banda *f*

Cadascuna de les dues meitats en què és dividida una embarcació pel seu pla diametral, anomenades banda de babord i banda d'estribord.

sin. **bord**[2] *m*

banda de babord *f*

Costat esquerre de l'embarcació, mirant de popa a proa.

banda d'estribord *f*

Costat dret de l'embarcació, mirant de popa a proa.

banya *f*

Cadascuna de les barres transversals que formen la creueta.

Banyes de les creuetes dels pals trinquet i major QB

banyera *f*

Cavitat descoberta de certes embarcacions menors, on sol anar el patró.

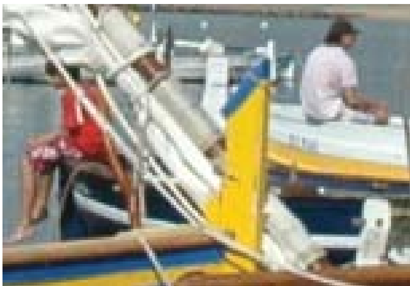

Banyera QB

barba *f*

Cap de poca mena que passa pel forat de la roda de proa d'una barca, amb una gassa a cada extrem, i serveix per penjar-hi la punta del car.

sin. **lubaix** *m*

Barba QB

barbada *f*

1 Cadascun dels caps o les cadenes que subjecten el botaló al tallamar, passant pel penol del moc. 2 Límit entre un alguer i el fons de sorra.

Barbades EJ

barbada del botaló de dintre *f*

Barbada que va de la meitat del botaló de floc al penol del moc.

barbada del botaló de fora *f*

Barbada que va del penol del botaló de floc al penol del moc.

barbada del moc *f*

Barbada, generalment de cadena, que va del penol del moc a cadascuna de les bandes de la roda.

barberol *m*

1 Nuvolada que sol formar-se ràpidament i inesperadament. 2 Vent fort que s'enduu l'aigua de la mar en forma d'esquitxos i ruixims.

barbeta *f*

1 Cap prim o cordill que serveix per unir de costat dos caps paral·lels o gairebé paral·lels que treballen en sentits oposats. 2 Tros de cap fi i de poc aguant.

barbiquell *m*

Cadascun dels caps o les cadenes que uneixen el tamboret del bauprès a la roda o tallamar, que sol ser de cadena o una barra d'acer.

Barbiquell EJ

barca *f*

Embarcació moguda a la vela, al rem o a motor emprada per pescar, navegar a curtes distàncies, travessar rius, etcètera.

barca de bou *f*

Bastiment utilitzat antigament per a la pesca de ròssec.

barca de mitjana *f*

Barca de vela llatina amb tres veles i dos arbres: el mestre i el de mitjana, que generalment s'emprava per al comerç de cabotatge.

Barca de mitjana MC

barca de sardinals *f*

Barca dedicada a la pesca de la sardina.

sin. **sardinalera** *f*

Barca de sardinals QB

barca nua *f*

Barca sense arboradura ni cap element que sobresurti del ras de l'orla.

barcada *f*

1 Conjunt d'una barca amb tot el que conté: ormeig, arboradura, tripulants, etcètera. 2 Càrrega o total de passatgers que transporta una barca en un viatge.

barcarès *m*

Conjunt de barques d'una platja.

Barcarès JS

barcassa *f*

veg. **gavarra** *f*

barengues *f pl*

Manyoc de caps lligats per un extrem que serveix per mullar o fregar la coberta.

barnilla *f*

Vorada d'una vela.

baròmetre *m*

Instrument per mesurar la pressió atmosfèrica.

Baròmetre QB

barquejar *v intr*

1 Navegar amb barca. 2 Passejar en barca prop de terra i en bonança. 3 *v tr* Traginar una mercaderia, persones, etc., amb una barca o barques.

barretet *m*

veg. **capirol** *m*

barrilar *v tr*

Fer cilíndric un arbre.

barrilet *m*

1 Labor de cap prim entrellaçat que, abraçant un cap més gros o una tija, no deixa passar quelcom que hi pugui córrer, com el que a la punta del car sosté la gassa de la vela llatina. 2 Nus fet en un cap, a una certa distància de l'extrem, per evitar que aquest passi per un forat de diàmetre més gran que el del cap. 3 Nus escorredor per lligar el car i la pena.

bastard *m*

Cap de l'enfilall d'abartrells que formen el racament.

sin. **trava** *f*

Bastard JS

bastarda *f*
Vela llatina de tall mig, entre la vela d'estiu i la d'hivern, amb dues faixes de ris.

batallol *m*
veg. **botaló** *m*

batallola *f*
1 Barana doble de fusta situada a la borda dels vaixells, emprada per estibar-hi els cois i els objectes petits. 2 Conjunt de barres verticals i horitzontals que formen un espai per estibar-hi els cois. 3 Barana situada entre una coberta i la soleta dels vaixells de construcció metàl·lica.

batedor *m*
Part de la vela llatina que toca l'arbre quan es navega a la mala.

Batedor EJ

bategar *v tr*
Amollar l'escota de la vela perquè no tibi massa.

baticul *m*

1 Vela de mitjana molt petita a

l'extrem de popa d'un bastiment menor.

Baticul EJ

2 Arbre de mitjana molt petit a l'extrem de popa d'un bastiment menor.

batre *v tr*

Donar cops a l'aigua per pescar.

batre de rems *v intr*

Posar en moviment els rems dins l'aigua per fer anar la nau.

bau *m*

1 Peça transversal de les que sostenen la coberta d'una nau. 2 Escull, roca que surt molt poc de l'aigua de la mar, que és perillosa per a la navegació i es localitza, sovint, prop de la costa.

baula *f*

Peça d'una cadena.

Baules EJ

bauprès *m*

Arbre que surt de la proa dels grans velers, en direcció més o menys horitzontal, que serveix per subjectar-hi els flocs i els estais del trinquet.

Bauprès EJ

beina *f*

Doblec en la vora d'una vela, per on passa una veta o un cap fi.

benda *f*

veg. **faixa** *f*

bergantí *m*

Nau de dos arbres de tres peces que arma una vela major cangrea.

bergantí corbeta *m*

veg. **bricbarca** *f*

bergantí goleta *m*

Nau de vela, de buc de formes més fines que el bergantí, que arbora, a més del bauprès, dos o més pals, dels quals el trinquet, com en el bergantí, és de tres peces, encreuat i amb cofa, i l'altre, de dues peces, sense encreuar i amb una botavara i un pic, com els de la goleta, en cadascun dels quals és hissada una cangrea i una escandalosa.

Bergantí goleta de tres arbres EJ

bergantí pollacra *m*

Nau de dos arbres encreuats, de tres peces el trinquet i de dues el major.

bergantí rodó *m*

Nau de dos arbres encreuats que completa el velam amb diversos flocs, veles d'estai i una cangrea envergada al mascle del pal major.

bergantina *f*

1 Nau amb aparell mixt amb dos arbres piols, el trinquet proveït d'una vela llatina i el major creuat. 2 Cangrea d'un bergantí.

berlinga *f*

Manegueta més gran de l'orla.

bes *m*

veg. **ves** *m*

Nota: La forma plural és *bessos*.

beta *f*

1 Embarcació petita de fons pla, de dues rodes, típica de

les costes de la Provença i del Llenguadoc.

sin. **pastera** *f*

2 Tèquina pròpia de Mallorca

bigota *f*

Peça de fusta en forma de botó amb tres forats que serveix per subjectar i tesar l'eixàrcia ferma d'un veler.

Bigota QB

bigota de la trossa *f*

veg. **galotxa**[2] *f*

bigota del mostatxo *f*

veg. **garlopa**[1] *f*

bigoti *m*

1 Franja de color blanc que comença a proa d'una barca i que es va aprimant fins a arribar aproximadament a un terç de la barca.

Bigoti MG

2 Onades que es formen a la proa d'una embarcació, quan navega a una certa velocitat.

biol *m*

Nota: Forma pròpia de la Costa Brava.

veg. **ànima** *f*

bita *f*

1 Peça vertical gruixuda i esbiaixada que sobresurt entre 10 i 12 cm per damunt de l'orla, de fusta o metall que serveix per llavorar-hi i fermar-hi el cap de l'àncora, les amarres, etcètera. 2 Columna del conjunt damunt del qual gira l'eix del molinet. 3 Artefacte compost de dos pilons, generalment metàl·lics, subjecte a coberta, que serveix per afermar-hi les amarres.

Bita JS

bitàcola *f*

Armari, generalment de fusta i de forma cilíndrica, que, fixat a la coberta de la nau, conté la brúixola a la part superior i el conjunt d'imants i ferros compensadors.

sin. **bitàcora** *f*; **brúixola** *f*

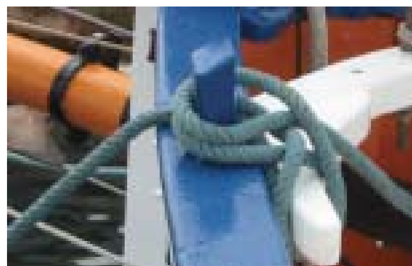
Bitàcola QB

bitàcora *f*

veg. **bitàcola** *f*

bitadura *f*

1 Volta donada per un cap, un cable o una cadena entorn d'una bita. 2 Porció de cable de l'àncora, comprès entre l'arganell i la volta entorn de la bita, que abans de salpar l'àncora era estès damunt la coberta perquè pogués filar lliurement en ancorar.

Bitadura JS

bitar *v tr*

Amarrar un cap, una cadena, un cable, etc., a una bita.

bitó *m*

1 Bita petita, especialment les d'algunes embarcacions menors. 2 Bita d'un sol piló.

Bitó QB

blancall *m*

Onada que blanqueja al lluny.

sin. **escalaixament** *m*

boca de cranc *f*

Peça de fusta que articula una perxa mòbil al pal, formada per dues maixelles situades a la part de popa i que llisquen pel pal i un racament amb un bastard i els abartrells que la tanquen.

Boca de cranc JS

bocal *m*

Filada de l'entaulament arrambada sota la cinta que va des de la proa fins a la popa.

sin. **sotacinta** *f*

Bocal JS

boia *f*

Element flotant fondejat per amarrar-hi una embarcació, per mantenir ensurat un cap o per a la pesca.

boira *f*

Extensió més o menys gran d'aire que porta en suspensió partícules petitíssimes d'aigua provinents de la condensació del vapor d'aigua de l'atmosfera, especialment quan forma una capa extensa tocant a terra o a mar, que redueix la visibilitat horitzontal a menys d'1 km.

Boira QB

boirada *f*

Boira de gran extensió.

sin. **bromada** *f*

boirassa *f*

Boira molt espessa.

sin. **boiregada** *f*; **bromassa** *f*

boiregada *f*

Nota: Forma pròpia del País Valencià.

veg. **boirassa** *f*

bolda *f*

Pedra piramidal utilitzada per fondejar on és fàcil enrocar l'àncora o el ruixó.

bolina *f*

Cap de dur cap a proa el caient de sobrevent d'una vela quadrada.

sin. **borina** *f*

bol·lard *m*

Peça de fona o d'acer que, encastada en un moll, serveix per afermar les amarres d'una nau.

Bol·lard JS

bona mar *f*

Mar tranquil·la.

bonança *f*

1 Estat tranquil de la mar. 2 Temps bo, de temperatura suau, serè i tranquil.

bord *m*

1 Contorn superior d'una nau. 2 veg. **banda** *f* 3 Bordada curta.

borda *f*

Vorada d'una nau arran de coberta.

bordada *f*

Camí que fa la nau entre dues virades quan, navegant contra el vent, se la fa avançar decantant-se adés a babord, adés a estribord de la derrota que no pot seguir directament.

bordejar *v intr*

Navegar contra el vent donant bordades.

bordonet *m*

Fusta de mitja canya que duen algunes barques sobreposada a

la cinta i tocant al cim del buc, com a element decoratiu i de protecció dels cops i del frec del folre.

Bordonet GM

borina *f*

veg. **bolina** *f*

borinar *v intr*

Caçar les veles, tibant de l'escota.

borinejar *v intr*

Navegar fent ziga-zagues per guanyar camí al vent i avançar quan el vent és contrari.

sin. **anar de bolina** *v intr*; **navegar de bolina** *v intr*; **orsar** *v intr*; **orsejar** *v intr*; **puntejar** *v intr*

bornada *f*

Canvi de rumb brusc amb el timó, fent una ziga-zaga.

bornar *v intr*

veg. **bornejar** *v intr*

bornejar *v intr*

Girar circularment, una nau o una barca, sobre la seva àncora per acció del vent o del corrent.

sin. **bornar** *v intr*

borràs *m*

La part més basta de l'estopa de cànem.

Nota: La forma plural és *borrassos*.

borrasca *f*

Tempesta de vent acompanyat de pluja, neu o pedra.

borrascada *f*

Vent impetuós acompanyat de pluja o calamarsa.

borrufa *f*

Precipitació en forma de flocs de neu enduts pel vent.

borrufada *f*

Tempesta de vent i neu.

borrufar *v intr*

Nevar i fer vent a la vegada.

borrumejar *v intr*

Desplaçar, el corrent, la barca de manera imperceptible.

bossa *f*

1 Part mitjana de la vela. 2 Cap no gaire llarg fermat a coberta que serveix per subjectar un altre cap que podria escapolir-se durant una maniobra. 3 Tros curt de cadena fermat a coberta que s'usa per retenir la cadena de l'àncora.

bossell *m*

Aparell de manutenció consistent en una o diverses politges col·locades dins un bloc de fusta o ferro.

Bossell JS

bòssola *f*

veg. **agulla nàutica** *f*

bot *m*

Embarcació petita de rems, oberta, de dues rodes, amb carena i escues.

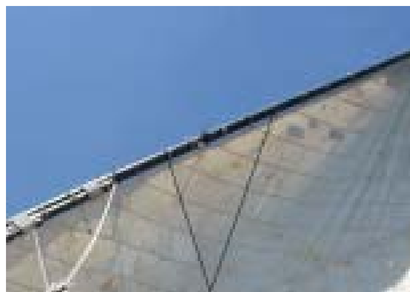
botador *m*

veg. **gafa** *f*

botafió d'enferir *m*

Cadascun dels petits caps que, passant pels ullets, permet de lligar la vela a l'antena.

sin. **badafió** *m*

Botafions d'enferir JS

botafió de ris *m*

Cadascun dels petits caps que pengen arrenglerats a ambdues cares de la vela i que serveix per disminuir-ne la superfície quan fa molt de vent.

sin. **ris** *m*

Botafions de ris GM

botafora *f*

Botaló de popa de les barques de mitjana que permet caçar l'escota de la vela mitjana.

sin. **caçaescota** *f*

Botafora JS

botall *m*

Barril petit propi de les barques per transportar l'aigua dolça o el vi.

botaló *m*

1 Masteler del bauprès. 2 Petit arbre que surt gairebé horitzontal de la proa d'una embarcació i que és retràctil.

sin. **batallol** *m*

Botaló JS

botaló d'ala *m*

Botaló que es munta als penols de les vergues per aparellar les ales.

Botaló d'ala entrat JS

botaló de floc *m*

Botaló que perllonga el bauprès unit per la part de dalt mitjançant tamborets.

Botaló de floc EJ

botaló de petifloc *m*

Botaló que perllonga el botaló de floc unit per la part de dalt mitjançant tamborets.

botana *f*

veg. **estamenera** *f*

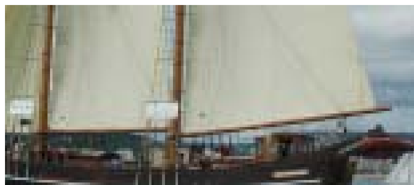
botar *v tr*

Castellanisme.

veg. **avarar**[2] *v tr*

botavara *f*

Perxa horitzontal on s'enverga el pujament d'una cangrea o d'una vela bermudiana.

Botavares d'una goleta QB

botó *m*

Peça de fusta amb una corriola, que s'empra per treure embarcacions petites.

botzina de l'hèlice *f*

Revestiment metàl·lic amb què es guarneix interiorment l'orifici pel qual el buc travessa l'arbre de cua.

braça *f*

1 Distància que hi ha des de l'extrem d'una mà a l'extrem d'una altra mà amb els braços en creu. 2 Unitat de mesura antiga equivalent a 1,67 m, uns 8 pams o 6 peus. 3 Mida itinerària equivalent a 1/1.200 de la milla marina. 4 Cap d'envergar les veles a l'antena. 5 Cap que, fermat al penol d'una verga o passant per un bossell que és fix al penol o en un braçalot, serveix per bracejar.

Braces EJ

braçalot *m*

Cap o cable fermat per un extrem a un element mòbil de l'aparell, com ara una verga o un floc, i amb un bossell a l'altre, pel qual passa un cap de maniobra, com ara una braça o una escota.

Braçalots de floc QB

bracejar *v intr*

Maniobrar les braces, variant l'angle que forma la verga en el pla longitudinal.

bragot *m*

veg. **abartell** *m*

brandada *f*

1 Cop de mar sobre la banda del vaixell. 2 Moviment en sentit lateral d'una barca, produït per l'impuls de les ones o del vent.

sin. **bransoleig** *m*

brandador -a *adj*

Relatiu o pertanyent a les brandades.

brandal *m*

1 Cadascun dels caps llargs sobre els quals es formen les escales de vent. 2 veg. **burda** *f*

brandar *v tr*

Balancejar una embarcació.

bransoleig *m*

veg. **brandada** *f*

brea *f*

Substància viscosa de color roig negrenc obtinguda per destil·lació de la fusta o del carbó com a residu de la destil·lació de quitrans, que s'empra com a aglomerant i impermeabilitzant tradicional dels bucs de les naus.

bricbarca *f*

Nau de tres o més arbres de tres peces i creuats excepte el de popa, que és de dues peces i

com d'un pailebot.

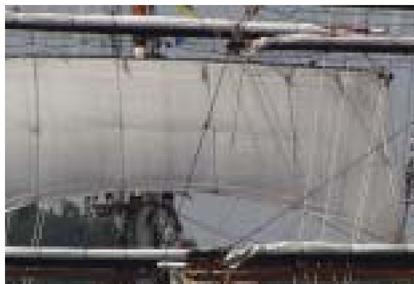
sin. **bergantí corbeta** *m*

brida *f*

veg. **argolla**[2] *f*

briol *m*

Cap que, aferrat al pujament, serveix per carregar una vela rodona i aferrar-la després més fàcilment.

Briols d'una goneta baixa EJ

briolí *f*

Briol del centre del pujament d'una vela rodona.

brisa *f*

1 Vent de mar a terra i de terra a mar que s'aixeca quan hi ha prou diferència de temperatura entre la terra i la mar. 2 *f* Cap gros que serveix per assegurar el timó.

brisa de mar *f*

Brisa diürna que bufa des de la mar cap a la terra.

brisa de terra *f*

Brisa nocturna que bufa des de la terra cap a la mar.

broma *f*

1 Boira, especialment poc espessa. 2 Núvol.

bromada *f*

veg. **boirada** *f*

bromassa *f*

veg. **boirassa** *f*

brúixola *f*

1 Aparell per determinar direccions sobre la superfície de la Terra per mitjà d'una barra imantada que gira al voltant d'un eix vertical i assenyala el nord magnètic. 2 veg. **bitàcola** *f*

brusca *f*

Curvatura dels baus, dels pals o de les vergues.

Brusca EJ

brut *m*

Fons de roques o algues.

buc *m*

Cos d'una nau, amb exclusió dels arbres i de les eixàrcies.

bufar *v tr*

Córrer, el vent.

bufet *m*

Part de la vela que pren el vent en fer un ris.

buguera *f*

En algunes embarcacions menors, canal que corre de popa a proa al costat de la regala i que serveix per recollir l'aigua de la coberta o corredor.

buida *f*

Interval que hi ha entre dues ones quan la mar ve grossa.

buidar *v tr*
Treure l'aigua del fons d'una barca per mitjà d'una bomba.
sin. **esgotar** *v tr*

bujol *m*

Galleda, ordinàriament feta de dogues amb cèrcols de ferro i proveïda d'una ansa de cap, emprada en les embarcacions per pouar aigua de mar per a la neteja i altres usos.

burda *f*

Cable o cap que baixa des de l'extrem del masteler i es fa ferm a les taules de guarnició o a la borda.

sin. **brandal**[2] *m*

Burdes d'una goleta QB

burda alta del masteler de mitjana *f*

Burda que va de l'encapelladura de dalt de l'espiga del masteler del pal de mitjana a la borda o a la taula de guarnició, passant per les banyes de la creueta (goleta).

burda alta del masteler de proa *f*

Burdes que van de l'encapelladura de dalt de l'espiga del masteler del trinquet a la borda o a la taula de guarnició, passant per les banyes de la creueta (goleta).

burda alta del masteler major *f*

Burda que va de l'encapelladura de dalt de l'espiga del masteler del major a la borda o a la taula de guarnició, passant per les banyes de la creueta (goleta).

burda de gàbia *f*

Burda que va de l'encapelladura del masteler a la borda o a la taula de guarnició del pal major, a popa dels obencs.

burda de goneta de proa *f*

Burda que va de l'encapelladura de la meitat alta del masteleret a la borda o a la taula de guarnició del trinquet, a popa de la burda del velatxo.

burda de goneta major *f*

Burda que va de l'encapelladura de la meitat alta del masteleret a la borda o a la taula de guarnició del pal major, a popa de la burda de gàbia.

burda de perroquet *f*

Burda que va de l'encapelladura de la meitat alta del masteleret a la borda o a la taula de guarnició del pal de mitjana, a popa de la burda de sobremitjana.

burda de sobre de proa *f*

Burda que va de l'encapelladura de dalt de l'espiga del masteleret a la borda o a la taula de guarnició del trinquet, a popa de la burda de la goneta.

burda de sobre major *f*

Burda que va de l'encapelladura de dalt de l'espiga del masteleret

a la borda o a la taula de guarnició del pal major, a popa de la burda de la goneta major.

burda de sobremitjana *f*

Burda que va de l'encapelladura del masteler a la borda o a la taula de guarnició del pal de mitjana, a popa dels obencs.

burda de sobreperroquet *f*

Burda que va de l'encapelladura de dalt de l'espiga del masteleret a la borda o a la taula de guarnició del pal de mitjana, a popa de la burda de perroquet.

burda de velatxo *f*

Burda que va de l'encapelladura del masteler a la borda o a la taula de guarnició del trinquet, a popa dels obencs.

burda volant *f*

Burda que es pot tesar i amollar d'una manera ràpida mitjançant un aparell.

burro *m*

Conjunt dels dos aparells que governen el car de l'antena, el davant i l'orsapop.

Burro EJ

busca *f*

veg. **pastell** *m*

C

cabotatge *m*

Navegació de port a port al llarg de la costa.

caboteig *m*

Acció de cabotejar.

cabotejar *v intr*

Balancejar-se en sentit longitudinal, el vaixell, pel desplaçament del remer.

cabrestant *m*

Enginy amb forma de dos cons truncats invertits col·locats sobre la coberta que s'usa per cobrar les amarres i el cap o cadena de l'àncora.

Nota: Antigament eren moguts a força de braços mitjançant els perpals i actualment s'usa l'energia elèctrica o hidràulica.

Cabrestant JS

caçaescota *f*

veg. **botafora** *f*

caçar *v tr*

veg. **cobrar** *v tr*

cadena *f*

Sèrie d'anelles enllaçades cada una amb les dues immediates formant una tira contínua que serveix per subjectar, transmetre moviment, etcètera.

Cadena de l'àncora JS

cadenot *m*

Tirant metàl·lic fermat al costat d'una nau que serveix per amarrar-hi els obencs i els estais.

Cadenots dels obencs JS

cageta *f*

veg. **caixeta** *f*

caixeta *f*

Cap d'espart amb què es maneguen els estrops dels rems.

sin. **cageta** *f*

caiac *m*

1 Embarcació lleugera, estreta i punxeguda, originalment feta de pell i usada pels esquimals, i actualment en fusta o plàstic, emprada per a l'esport i l'esbarjo. 2 Piragua de buc tancat proveïda de timó de peus per a un, dos o quatre tripulants que maniobren asseguts amb les cames lleugerament flexionades i utilitzen pales dobles.

caient de popa *m*

veg. **baluma** *f*

caient de proa *m*

Costat d'una vela cangrea entre el puny de boca i el puny d'amura.

Caient de proa $_{QB}$

caiguda *f*

1 Inclinació dels arbres d'una nau en sentit proa-popa, o viceversa. 2 Llargària d'un masteler o arbre des del coll fins a la coberta. 3 Tendència de la proa d'una nau a anar-se'n cap a una banda.

calabrot *m*

Cap molt gruixut per amarrar les naus grans, la mena del qual sol oscil·lar entre els 70 mm i els 350 mm.

Calabrot encapellat en un bol·lard $_{JS}$

calabruix *m*

Precipitació en forma de grans blancs i opacs constituïts per una barreja de neu i gel, que es trenquen en caure a terra.

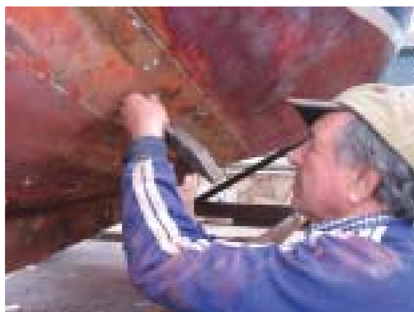
calada *f*

Acció de calar les veles.

calafat *m*

1 veg. **calafatador -a** *m i f* 2 Mena d'escarpres o falques de ferro pròpies de l'ofici: el ferro de canal, el de rebotir el de reprendre i el d'obrir.

sin. **calafatador -a** *m i f*

Jaume *Tinus*, calafat de Palamós JS

calafatador -a *m i f*

Persona que té per ofici calafatar naus.

calafatament *m*

Acció i efecte de calafatar.

calafatar *v tr*

Tapar amb estopa els coments de les posts o taules dels vaixells i de les embarcacions menors de fusta i cobrir-los després amb una capa de brea a fi d'impedir-hi el pas de l'aigua.

sin. **calafatejar** *v tr*; **donar estopa** *v intr*; **estopejar** *v tr*

calafatejar *v tr*

veg. **calafatar** *v tr*

calamarsa *f*

Precipitació en forma de grans de glaç arrodonits i mig transparents, amb un diàmetre inferior als 10 mm, que es formen per congelació de l'aigua continguda dins d'un núvol de tempesta, i que no es trenquen en caure a terra.

calamarsada *f*

Precipitació en forma de calamarsa, especialment si és abundant.

sin. **granissada** *f*

calament *m*

Indemnització pagada per qui rep en préstec un vaixell, eixàrcies, etcètera.

calat *m*

1 Dimensió vertical de la part submergida d'un cos flotant. 2 Distància entre el punt més baix de la carena d'una nau i la línia de flotació.

calcés *m*

1 Part superior d'un pal major, del masteler de gàbia, o del masteler de goneta. 2 Bossell que va a l'extrem superior de l'arbre de les naus sota la galeta.

sin. **galzers** *m*; **galzés** *m*; **galzet** *m*

Calcés JS

calitja *f*

1 Opacitat lleu de l'aire deguda a la presència de partícules de pols o de sal que li donen l'aspecte fumós característic. 2 veg. **xafogor** *f*

calm -a *adj*

Encalmat, tranquil.

calma *f*

1 Manca absoluta de vent i completa tranquil·litat de la mar. 2 Vent que bufa amb força 0 segons l'escala Beaufort, és a dir, amb una velocitat de menys d'un nus.

sin. **calma blanca** *f*; **calma podrida** *f*; **calma xitxa** *f*

calma blanca *f*

veg. **calma** *f*

calma podrida *f*

veg. **calma** *f*

calma xitxa *f*

veg. **calma** *f*

calmes de gener *f pl*

veg. **minves de gener** *f pl*

calmòries *f pl*

Dies de calma.

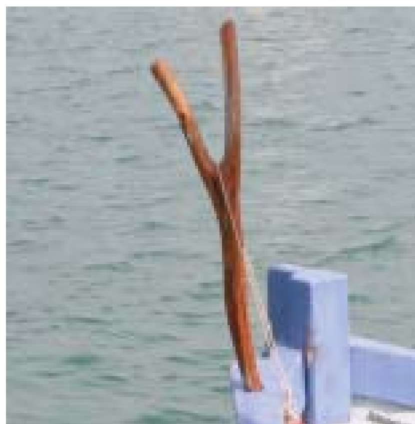
camell *m*

1 Combinació de sacs de sorra o dipòsits d'aigua que duen algunes embarcacions com a llast. 2 Artefacte format per elements flotants, caps, aparells, etc., usat per alçar els vaixells per tal de disminuir-ne el calat i així poder-los fer passar per llocs de poca profunditat, com la desembocadura dels rius.

sin. **arca** *f*

cameta *f*

Pal bifurcat, que es munta a l'aleta, en el cap superior, que serveix per aguantar l'antena.

Cameta JS

campana *f*

Instrument de percussió, de metall, en forma de vas rodó, d'amplària creixent devers la boca, que va suspès boca avall i sona quan les parets són percudides per un badall a l'interior, i que és emprat en els vaixells per fer senyals acústics.

Campana QB

cana *f*

Mida pròpia de Catalunya, les Illes Balears i la Catalunya Nord, que equival a 8 pams, o a 6 peus, o a 2 passes, i a Barcelona és igual a 1,555 m.

canal *m*

1 Braç de mar entre dues illes, o entre una illa i el continent. 2 *f* Part de l'arbre d'una barca que va del banc d'arborar a la metxa.

candalissa *f*

1 En una embarcació, cap penjat a un pal o col·locat horitzontalment entre dos pals que duu amarrat un aparell per elevar càrregues molt pesants. 2 Cap que va cosit a la ralinga de la baluma de les cangrees de cortina i que passa per uns bossells cosits a la mitjania de cada terç de la verga, i d'aquests, mitjançant d'altres, a coberta, al peu del pal.

candeler *m*

Barra que, situada prop de la borda d'una nau juntament amb d'altres, serveix per formar una mena de barana.

candonga *f*

1 Vela rectangular que en un dels seus punys disposa d'una anella que abraça l'arbre i d'una drissa que passa per la politja del calcés, l'oposat del mateix costat queda aferrat en el banc al peu de l'arbre, es completa amb una perxa posada en diagonal que surt d'aquest lloc i va a parar a l'angle oposat; en el quart punt es manega l'escota. 2 Vela de messana triangular, semblant a la bermudiana, que empraven les barques de mitjana i altres embarcacions d'aparell llatí amb temps dur.

cànem *m*

Planta anual que s'utilitza i es prepara per fer lones i tota mena de caps.

cangrea *f*

Vela de tallant de forma trapezial que s'enverga al pal, la botavara i el pic.

sin. **aurica** *f*

Cangrea EJ

cangrea de cortina *f*

Cangrea que s'hissa mitjançant

uns patins o garrutxos que corren pel pic fix i que quan és carregada queda recollida sobre el pal.

Cangrees de cortina EJ

cangrea de pic mòbil *f*

Cangrea que s'hissa mitjançant la drissa de boca i la drissa de pic, i queda recollida un cop carregada sobre la botavara.

Cangrees de pic mòbil EJ

cangrea doble *f*

Cangrea dividida en dues veles de cortina per un segon pic.

cangreu *m*

Vela cangrea envergada a un pal diferent del més pròxim a popa.

canoa *f*

Embarcació menor, lleugera, de forma allargada, punxeguda de proa i de popa, propulsada per pales i desproveïda de timó, de quilla i generalment també de vela.

canol *m*

Peça de fusta de les quadernes que és entestada amb el cap superior del medís i continua apanyada amb l'estamenera, que les reforça.

càntir *m*

Atuell portàtil de terrissa, de vidre o de metall, per posar-hi aigua o altres líquids, habitualment amb ansa, broc i galet.

càntir de bord *m*

Càntir de forma plana amb molta base usat per dur l'aigua dolça a coberta.

Càntir de bord JS

càntir de borda *m*

Càntir que s'afermava a les clares de la borda de la nau.

canya de l'àncora *f*

Part de l'àncora situada entre l'anella i la creu.

canya del rem *f*

Part més prima del rem.

canya del timó *f*

veg. **arjau** *m*

cap *m*

1 Nom que reben totes les cordes que es fan servir a bord d'una nau. 2 Punta de terra mar endins.

cap de grop *m*
Conjunt de núvols que anuncien tempesta.

cap de mans *m*
Cap que és llançat a terra perquè la colla de palers pugui estirar-lo de terra estant i facilitar la maniobra de treure.

cap de mort *m*
veg. **capirol** *m*

cap de sant Pere *m*
Cap gros, amb una gassa a l'extrem, que es llança des de terra i que els mariners passen pel nas de la roda, per treure la barca des de terra en cas de temporal.

cap de varar *m*
Cap que es passa pel monyo de la roda de popa a fi de retenir la barca prop de la platja abans que hagi pogut prendre el rem en l'avarada.

cap fermo *m*
Extrem d'un cap fet ferm a qualsevol lloc.

cap sord *m*

Tros de cap curt que es fa servir per a coses de poca importància.

capa *f*

Tros de lona enquitranada que envolta el pal d'una nau en la proximitat de la coberta i que, clavada a aquesta, impedeix que entri aigua per l'afogament.

capa correguda *f*

Capa que permet una certa arrencada.

capcinejar *v intr*

Baixar la proa del vaixell a causa de les onades després de capficar-se, i també el conjunt dels dos moviments.

capejar *v tr*
veg. **navegar a la capa** *v intr*

capfermar *v tr*

Fixar un cap pel xicot en algun lloc.

capficar *v intr*

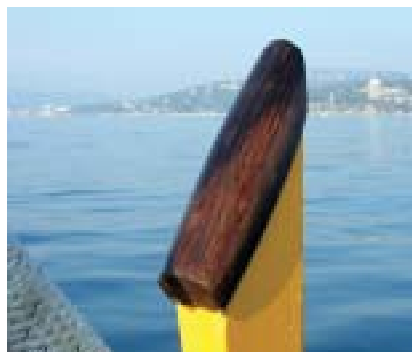
Enfonsar, una nau, més o menys la proa o tenir-la més o menys enfonsada.

Nota: L'antònim és *capcinejar*.

capirol *m*

Peça de fusta que es munta al capdamunt de la roda de proa.

sin. **barretet** *m*; **cap de mort** *m*

Capirol JS

capità -ana *m i f*

Persona que comanda una nau.

caps de revés *m pl*

Les escotes de sobrevent, les amures i les bolines de sotavent, que no treballen en navegar de bolina.

car *m*

Part inferior de l'antena d'una vela llatina.

sin. **cart** *m*

Car $_{QB}$

cara *f*

Gassa molt reforçada de l'armatge d'una vela, que hi ha d'haver en el puny del car, per inserir-hi el penol del car.

caramell *m*

Cap fi de cànem.

caravel·la *f*

Nau del segle xv, d'una sola coberta, de dos o tres arbres i veles llatines.

caravel·la rodona *f*

Caravel·la que portava alguna vela rodona.

carbonera *f*

Vela d'estai major.

Nota: Denominació vulgar.

Carbonera $_{EJ}$

carena *f*

1 Part submergida del buc de la barca. 2 veg. **quilla** *f*

carenar *v tr*

Reparar, calafatar o netejar la carena d'una nau.

carlinga *f*

veg. **paramola** *f*

caro *m*

Embarcació de rem destinada a la pesca a l'art, proveïda de cinc bancs, sense arbre ni timó.

Caro (rèplica) EJ

carquinyol *m*

Racó de la coberta de popa d'una barca, des d'on el patró dirigeix les maniobres.

Carquinyol EJ

carraca *f*

1 Vaixell de gran tonatge del segle XIII, destinat al transport, amb veles quadres al trinquet i al major, i vela llatina al de mitjana. 2 Nau vella.

carregadora *f*

Cap o aparell de bossells que treballa en sentit contrari a la drissa, per permetre d'arriar les perxes i les veles.

carregadora de l'antena *f*

Carregadora muntada per les grans llatines, que fa la mateixa funció que l'orsapop, amb l'objectiu de reforçar-ne l'acció.

carregadora del batallol *f*

Carregadora que fa la contra de la maniobra de la mura de la raca.

Carregadora del batallol JS

carregar *v tr*

veg. **apagar** *v tr*

carril *m*

Rengle de garrutxos que van ferms a la caiguda de proa dels flocs.

Carril JS

cart *m*

veg. **car** *m*

carta de navegar *f*

veg. **carta nàutica** *f*

carta marina *f*

veg. **carta nàutica** *f*

carta nàutica *f*

Mapa en què es descriu la costa i que dóna referències de les aigües i llurs perills, així com dels fons i dels senyals (fars, balises).

sin. **carta de navegar** *f*; **carta marina** *f*

casa *f*

veg. **clara** *f*

casc *m*
Cos principal d'una nau o barca, sense arboradura.

cassanell *m*
Bastonet de fusta tornejada, que s'estreny al centre, emprat a la manera de passador per unir l'extrem d'un cap a una gassa d'un altre o a un ullet d'una vela.

sin. **sacanell** *m*; **secanell** *m*

Cassanell JS

castell *m*

Part més elevada del pont a proa i a popa, en les naus antigues.

sin. **castell de popa** *m*; **castell de proa** *m*

castell de popa *m*

veg. **castell** *m*

Castell de popa d'una goleta EJ

castell de proa *m*

veg. **castell** *m*

Castell de proa d'una nau LO

catavent *m*

veg. **tastavent** *m*

caterina *f*

Bosell gros, generalment metàl·lic, usat en les drisses de les vergues i en altres elements de l'eixàrcia mòbil.

catxat -ada *adj*

veg. **escorat -ada** *adj*

catxola *f*

Peça corbada que és col·locada al costat de l'arbre de la nau i, formant parell amb una altra, serveix de suport als baus de les cofes.

Catxola QB

caure *v tr*

1 Portar la proa a sotavent. 2 Esmenar el rumb cap a una o altra banda. 3 veg. **anar a la ronsa** *v intr*

caure el vent *v intr*

Minvar, el vent.

caure les veles *v intr*

Penjar, les veles d'una nau, desinflades, per manca de vent.

centre vèlic *m*

Centre de gravetat del velam.

Centre vèlic d'una vela llatina QB

cenyir *v intr*
Navegar endavant rebent el vent amb el menor angle que permet el velam.

cep *m*

Peça de l'àncora que travessa la canya perpendicularment prop de l'arganell.

Cep EJ

cernir *v tr*

Arreglar, posar ordre al caps.

ciar *v intr*
1 Remar endarrere. 2 Anar, el vaixell, cap endarrere.

ciavogar *v intr*

1 Girar, una embarcació, dins el menor espai possible ciant els rems d'una banda i vogant els de l'altra. 2 Maniobra de revirar un vaixell de propulsió mecànica anant endavant i endarrere, alternativament.

cicló *m*

Depressió atmosfèrica.

cigala *f*

Argolla de l'àncora.

cigalot *m*

Cap prim que nua un dels xicots a un boiarí i l'altre a la creu de l'àncora per abalisar-la i per desenrocar-la.

cima *f*

Part més alta d'un arbre o d'un botaló.

cimar *v tr*

1 Passar l'antena d'una banda a l'altra per la cara de proa de l'arbre en virar de bord, en les naus llatines. 2 Hissar una vela de tallant fins al cim del pal.

cingla *f*

veg. **estrop** *m*

cinglar *v tr*

Vogar amb un sol rem posat al centre de l'espill.

cinta *f*

Filada principal de l'entaulament d'una nau, més gruixuda que les altres, situada sota el trancanell des de la proa fins a la popa.

Cinta JS

civadera *f*

1 Vela que s'enverga en una perxa creuada sota el bauprès, a fora del vaixell. 2 Barra horitzontal fixada al tamboret del bauprès i perpendicular a aquest, pels extrems exteriors de la qual passen els mostatxos, que d'aquesta manera queden separats.

Civadera[2] EJ

clara *f*

Espai que queda entre dues quadernes d'una embarcació.

sin. **casa** *f*

Clares d'una muleta EJ

clau *f*
1 Trancanell d'una barca. 2 veg. **grampa** *f*

clavar-se *v pron*
Embarrancar-se, una nau.

clavilla *f*
Tros de fusta o de metall cilíndric o lleugerament cònic que s'introdueix en el claviller.

claviller *m*

1 Peça amb forats on van les clavilles d'una nau 2 Post gruixuda per col·locar-hi les clavilles, que es posa a la part inferior dels obencs, a l'orla o a la barana del perpal.

Claviller i clavilles JS

clavillot *m*

Cadascun dels forats destinats a inserir-hi una clavilla.

coberta *f*

Plataforma que clou el buc d'una nau o el divideix en compartiments sobreposats.

Coberta d'una goleta EJ

cobrar *v tr*
Recollir o estirar un cap, una cadena, un cable, un ormeig, etcètera.
sin. **caçar** *v tr*

coca *f*
1 Embarcació medieval de comerç i de guerra, curta, alta i molt ampla. 2 Deformació que pren un cable com a conseqüència d'haver estat mal enrotllat.

codast *m*
Peça de fusta dreta que hi ha a la popa i a l'extrem situat darrere la quilla, on es fixa el timó.

sin. **roda de popa** *f*

cofa *f*

Plataforma que es troba en la unió de l'arbre mascle amb el masteler.

Cofa JS

coi *m*
Hamaca que fa la funció de llit per als mariners.

coixí *m*
1 Peça de fusta gruixuda, situada al peu del trinquet, on es recolza el bauprès. 2 Peça de ferro on va engalzat el dau del timó. 3 Teixit de filàstica que solia posar-se sobre el bauprès i les vergues per evitar el frec amb les amures.

coll *m*
1 Part més prima de l'arbre, situada sota el calcés. 2 Punt del rem, situat entre el guió i la canya, per on sol jugar dins l'estrop o en la forqueta.

coll de gaó *m*

Punt de la quilla on comença la roda.

colla *f*

Grup de palers d'una platja.

collar *v tr*

Caragolar la vela, plegar-la sobre la verga, botavara, masteler o antena i afermar-la-hi amb aferradors.

sin. **plegar a la colla** *v tr*

collar de raca *m*

veg. **racament** *m*

collonet *m*

Petit dibuixet de relleu fet damunt una taula del buc de la nau, o dues peces de fusta sobreposades sobre la cinta, cap a popa, i on cada mestre d'aixa deixava la marca per assenyalar l'autor i la mestrança on s'havia bastit la barca.

sin. **mamella** *f*; **paramar** *m*

colobra *f*

Cap de poca mena que aferra el pujament d'una vela cangrea a la botavara, o el gràtil al pal.

Colobra de la botavara EJ

columna de roda del timó *f*
Puntal que fa parell amb un altre

i suporta l'eix de la roda del timó.

columna del bauprès *f*
Peça robusta de fusta situada a ambdós costats de la contraroda dels velers.

columna del molinet *f*
Peça vertical que forma parell amb una altra i suporta els molinets de fusta.

comandar *v tr*
Dirigir o manar un vaixell.

combés *m*
Espai de la coberta de les naus de vela comprès entre el pal major i el trinquet.

Combés QB

coment *m*

Eixamplament de la part de fora de l'escletxa que hi ha entre les taules del buc d'una nau, fet per calafatar.

companyia *f*

Conjunt de mariners que tripulen la parella del bou.

compartiment *m*
Cadascun dels espais en què es divideix el buc d'una embarcació mitjançant mampares.

compartiment estanc *m*
Secció independent del buc d'un vaixell per evitar-ne l'enfonsament malgrat que s'inundi algun dels altres compartiments de la nau.

compàs *m*
veg. **agulla nàutica** *f*

compàs de sostre *m*
Agulla nàutica de sostre o cambra, usada pels capitans per veure-hi el rumb sense sortir de la cabina.

compensar *v tr*
Reduir en part o del tot els desviaments magnètics de la brúixola o compàs.

contra *f*

1 Aparell per contrarestar l'efecte d'altres caps o cables en maniobra en puntals, botavares o perxes. 2 Aparell que evita l'aixecament de la botavara.

contrabraça *f*

Braça suplementària que es dóna a les vergues més grans, si escau, per reforçar les mateixes braces en cas de mal temps o quan cal bracejar la verga al màxim, en cenyida.

contraestai *m*

Estai complementari que sol estar muntat als pals mascles i mastelers del trinquet i el major, i que dobla el principal per repartir-ne l'esforç i augmentar-ne la seguretat.

contraestai de gàbia *m*

Contraestai que va de l'encapelladura del masteler major al calcés del mascle del trinquet.

contraestai de trinquet *m*

Contraestai que va de l'encapelladura del mascle al capirol de roda o al cos del bauprès.

contraestai de velatxo *m*

Contraestai que va de l'encapelladura del masteler al tamboret proer del bauprès.

contraestai major *m*

Contraestai que va de l'encapelladura del pal mascle a unes anelles que hi ha a proa de l'enfogonament del trinquet, cadascun per una banda del pal.

contrafloc *m*

Vela triangular que s'enverga al contraestai de velatxo i que va ferma a l'extrem del botaló, entre la trinqueta i el floc.

Contrafloc QB

contramestre -a *m i f*

Persona que comanda directament els mariners.

sin. **nostramo** *m*

contraroda *f*

Peça de fusta que va ajustada a la roda, per dins el buc de la nau, per reforçar aquella.

contubal *m*

Peça llarga de reforç del buc que va de proa a popa a la part interior del costellam i a l'altura de la cinta.

conxar *v tr*

Fer un cap donant a les filàstiques i als cordons la torsió necessària.

cordam *m*

Conjunt dels caps d'una nau.

corder -a *m i f*

Persona que fabrica o ven caps.

cordó *m*

1 Unió de filasses retortes que formen un cap. 2 veg. **defensa**[2] *f*

corn *m*

Cargol marí o banya buidada, de gran mida, usada com a instrument de vent per fer senyals.

sin. **corna** *f*;,**fiscorn** *m*

Fent sonar el corn GM

corna *f*

Nota: Forma pròpia de l'Alt Empordà.

veg. **corn** *m*

cornamusa *f*

Peça metàl·lica o de fusta, en forma de T, que s'utilitza per fermar-hi caps.

Cornamuses JS

cornar *v intr*

Sonar, el corn o qualsevol instrument semblant.

corredís *m*
veg. **corredora** *f*

corredor *m*

Taula que, a cada banda del llagut o d'un altre bastiment no cobertat, va de proa a popa perpendicular al costat, resseguint-lo per dins, i impedeix que en cas de temporal hi entri aigua.

corredora *f*

Aparell per mesurar la velocitat d'una nau.

sin. **corredís** *m*

Corredora JS

corrent *m*

Moviment de l'aigua de la mar més ràpid en uns llocs que en d'altres.

correntada *f*
Corrent d'aigua o d'aire de gran intensitat.

correntia *f*
Corrent d'aigua, especialment d'aigua de la mar.

córrer a pal sec *v intr*
Navegar a favor de les ones i sense cap vela en cas de temporal.

córrer en popa *v tr*
Córrer una empopada.

córrer la mar *v tr*
Navegar.

cossia *f*
1 Passadís central d'una galera.
2 Pla diametral d'una nau.

costa *f*

Terra que voreja la mar.

Costa JS

costaner -a *adj*

Relatiu o pertanyent a la costa.

costejar *v tr*

Navegar seguint la costa d'un indret.

cotejar *v tr*

Comprovar unes senyes, per tal de situar-se en un punt exacte de la mar.

cotonia *f*

Teixit compost d'una barreja de cotó i cànem emprat en la confecció de veles.

crebantar *v tr*

Fer perdre, un cop, una batzegada, etc., consistència o resistència.

crebantat -ada *adj*

Dit de l'embarcació que, per un accident o una mala posició en quedar varada, presenta una deformació estructural del buc.

cremador *m*

Vent del nord-est (NE), que quan bufa a l'estiu és molt calent.

cresta d'una onada *f*

1 Cim d'una onada. 2 Moment en què es trenca, una onada, i si fa vent, és coronada d'escuma.

cresta de platja *f*

Cordó litoral agut i retallat per l'onatge.

creu *f*

1 Punt on es creuen l'arbre i l'antena en una barca aparellada amb vela llatina, i on va col·locat l'estrop de la drissa per hissar la vela. 2 Vela quadrilàtera envergada a una verga

Veles de creu EJ

creueta *f*
Estructura perpendicular al pal i al pla de crugia, formada per barrots, que uneixen la part baixa del masteleret o masteler al masteler o pal mascle, i que serveix per afermar-hi els obenquells del masteleret o masteler i per donar prou obertura als obenquells i les burdes.

Creuetes d'una fragata EJ

crugia *f*

1 Espai central d'una embarcació, de proa a popa. 2 En les galeres, espai comprès entre els bancs dels remers. 3 Pla de simetria del buc d'un vaixell.

cuixera *f*

Cadascun dels suports de l'eix que reforcen la coberta i on queda assegut el cabrestant per hissar l'àncora.

culata *f*

1 Part més baixa de l'arbre, que va de l'afogament a la metxa. 2 Part situada al darrere del botaló o de la botafora, que queda dins de l'orla de la barca.

cuny *m*
veg. **tascó**[1] *m*

cúter *m*
Variant de balandra de línies molt fines amb dos o més flocs, que pot aparellar una vela major cangrea o bermudiana.

Cúter QB

Lluïsa Obrador

D

dau *m*

Peça cúbica de llautó o de ferro per dins la qual passa un eix al qual serveix de suport en els bossells, els quadernals i la roda del timó.

davant *m*

Cap que, fixat al penol del car de l'antena d'una vela llatina i passant per davant de la roda, permet de fixar la posició de la vela en acció contraposada amb l'orsapop.

Davant QB

de proa a popa *loc adv*

En la direcció longitudinal de la nau.

decaure *v intr*

veg. **abatre** *v pron*

defensa *f*

1 Peça de fusta en forma de mitja canya que va de proa a popa entre la taula d'embornals i el redó, o bé sobre el redó.

Defensa[1] LO

2 Caps de corda, manyocs d'espart, elements inflables, etc., que es pengen al costat de la nau per preservar-la del xoc o de fregadissa contra una altra nau, un moll, etcètera.

sin. **defensa**[2] *f*; **guarda** *f*

Defenses[2] QB

degollar *v tr*
Esquinçar una vela intencionadament quan hi ha

temporal, a fi d'evitar un perill imminent.

deixant *m*
Solc que deixa la nau darrere seu.
sin. **estela** *f*

deixar *v tr*
Augmentar la distància entre una nau i la costa o qualsevol altre objecte.

deixar per la popa *v tr*
Deixar més que una altra nau que porti el mateix rumb.

demora *f*
Angle que forma el meridià amb la visual d'un objecte.

derelicte *m*
1 Nau abandonada que sura a flor d'aigua. 2 Restes d'un vaixell naufragat o del que contenia.

Derelicte GM

deriva *f*
1 Desviació d'un vaixell del seu rumb per efecte del corrent, mesurada per l'angle que forma la quilla amb la direcció del moviment real de la nau. 2 Moviment d'un vaixell sense arrencada, impel·lit pel vent o arrossegat per un corrent.

derivar *v tr*
1 Caure, una embarcació, a sotavent per l'acció d'un corrent o del vent 2 veg. **anar a la ronsa** *v tr*

derramo *m*
Mena de pollacra que es posa entre la vela i la coberta a fi d'aprofitar més el vent.

derrota *f*
Ruta d'un vaixell per traslladar-se d'un port a un altre.

derroter *m*

Publicació que recull les característiques físiques, meteorològiques, etc., d'una costa.

desabrigat -ada *adj*

Dit de l'ancoratge obert als vents i mars, o sense resguard contra ells.

desamarrar *v tr*

Deixar anar les amarres d'una nau.

desancorar *v tr*

Llevar l'àncora o les àncores d'una nau.

desarborar *v tr*

1 Desguarnir una nau dels seus arbres. 2 Rompre o abatre, un accident, els arbres. 3 *v pron* Perdre, una nau, els seus arbres per accident.

descaçar *v tr*

Fer girar, el vent, la barca i treure-la fora del seu rumb.

descoberta *f*

1 Inspecció diària de l'estat de l'aparellament d'un vaixell. 2 Reconeixement de l'horitzó que es fa a la sortida i a la posta del sol en els vaixells de vela.

desembarcador *m*

Lloc de desembarcament d'un port, d'un moll.

desembarcar *v intr*

1 Baixar en terra sortint d'una barca. 2 *v tr* Posar en terra alguna persona o alguna cosa traient-la de la nau o la barca on anava embarcada.

desembarrancar-se *v pron*

Fer surar de nou una embarcació que estava embarrancada.

desencallar *v tr*

Treure un vaixell del lloc on està encallat.

desfogar *v intr*

Decréixer, la força del vent, un cop passat el grop d'aigua.

desfogar una vela *v intr*

Deixar anar les escotes d'una vela o degollar-la perquè no prengui massa vent.

desfonar-se *v pron*

Partir-se o obrir-se, el fons d'una embarcació, per qualsevol causa.

desguassar *v tr*

1 Buidar l'aigua del buc amb l'ajut de la sàssola o d'una banda. 2 Desfer una embarcació totalment o parcialment, de forma que puguin ésser aprofitats els materials en bon estat.

desquarterar *v tr*

Navegar amb un rumb comprès entre la cenyida i el través.

sin. **navegar desquarterant** *v intr*

dogal *m*

Cap que, en donar una volta a la drissa arran de l'antena, volta també l'arbre de l'embarcació i, en passar per la bigota amb l'altre cap, agafa la trossa.

Dogal JS

donar estopa *v intr*

veg. **calafatar** *v tr*

donar fons *v intr*
veg. **ancorar** *v tr*

dorment *m*
Filada de fustes que serveixen de suport als baus.

drassana *f*
Lloc on es construeixen i reparen els vaixells.

Drassana d'en Salvador Feliu, de l'Escala JS

drissa *f*
Cap o ormeig que serveix per hissar o arriar una verga, una vela, una bandera.

drissa de banderes *f*

Cap prim que serveix per hissar banderes.

dui *m*

Forat al pla d'una embarcació per on s'escorre l'aigua una

vegada treta a la platja, que sol tapar-se amb un tap de suro.

duja *f*

Volta d'un cap enrotllat.

Duges $_{EJ}$

SEA CLOUD II

E

efemèride *f*

Almanac nàutic o conjunt de taules astronòmiques que indiquen les diferents posicions que ocupen cada dia en el firmament uns determinats astres durant un interval de temps que sol ésser d'un any.

eix *m*

veg. **arbre de cua** *m*

eixàrcia *f*

Conjunt de caps, cables, cadenes, aparells, bossells, etc., de l'aparell d'una nau.

Eixàrcia EJ

eixàrcia de labor *f*
veg. **eixàrcia mòbil** *f*

eixàrcia fixa *f*
Eixàrcia que té la funció de sostenir l'arboradura i que és fixa.

sin. **eixàrcia morta** *f*

eixàrcia mòbil *f*

Eixàrcia que té la funció d'orientar i maniobrar les veles.

sin. **eixàrcia de labor** *f*

eixàrcia morta *f*

veg. **eixàrcia fixa** *f*

elefant *m*

1 Quaderna major d'una embarcació. 2 veg. **quaderna mestra** *f*

embarcador *m*
Lloc destinat a l'embarcament de la gent.

embarcar *v tr*
1 Posar, fer pujar en una nau. 2 *v intr* Entrar com a tripulant d'una embarcació.

embarrancar *v tr*
Encallar una embarcació en un

fons de roques o en un altre obstacle submarí.

embat *m*
1 veg. **marinada** *f* 2 Cop que dóna l'onada a la nau.

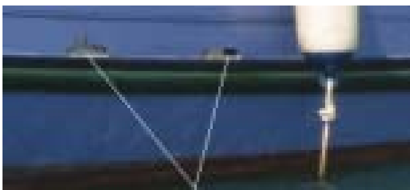
embicar *v tr*
Inclinar les vergues verticalment.

embó[3] *m*
1 Post que forma part de l'entaulament de les naus. 2 Cadascun dels forats que hi ha al llarg de la buguera perquè s'escorri l'aigua que es fica a les clares. 3 veg. **embornal** *m*

embocar *v tr*
Cercar l'accés a una cala o port amb l'objectiu que el vent arribi per la proa.

embornal *m*
Cadascun dels forats de desguàs practicats a cada costat de la nau.

sin. **embó** *m*

Embornals JS

empalar *v tr*
Fer l'estesa de pals per avarar o treure la barca.

empalomadura *f*

Cosida feta amb fil i agulla que uneix l'armatge a la vorera del drap de la vela cada 3 cm al llarg de l'armatge.

empalomar *v tr*
1 Cosir la ralinga a la vela. 2 Passar la paloma pel rumb i lligar-la al monyo de popa.

empastellar *v tr*
Canviar una part de la quilla i les escues.

empavesada *f*

1 Petita orla que hi ha al damunt de la batallola de la part de popa d'una barca de mitjana. 2 Drap, bandera o gallardet amb què s'adornen les bordes, cofes, etc., d'una nau.

empavesar *v tr*

1 Voltar una nau d'una empavesada. 2 Ornar una nau amb draps, banderes, gallardets, etcètera.

sin. **engalanar** *v tr*

empopada *f*

Acció del vent sobre la nau en bufar de popa a proa.

Muleta navegant empopada QB

emproar *v intr*

1 Calar més de proa, una nau. 2 Posar la proa del vaixell encarada al vent, a la marea, al corrent o a un objecte determinat.

empunyadura *f*

veg. **puny** *m*

empunyidura *f*

Cadascun dels caps dels punys alts o gràtils de les veles.

en candela *loc adv*

En posició vertical, un arbre d'una embarcació.

en terra *adv*

Cap a la banda de terra.

encapelladura *f*

Indret de l'arbre o masteler d'una nau on es reuneixen els caps que el sostenen

encapellar *v tr*

Enganxar un cap a un penol d'una verga, un coll de pal o masteler, un norai o una bita per mitjà d'una gassa feta en un dels seus extrems.

encendre *v tr*

Hissar la vela estesa al vent.

encepar *v tr*

1 Posar cep a una àncora. 2 *v pron* Embolicar-se, el cap o la cadena, amb el cep de l'àncora fondejada. 3 Clavar el ruixó al fons de la mar.

encuixar *v tr*

Fermar i lligar l'àncora arran de l'orla quan es navega.

Àncora encuixada EJ

enderivell *m*

1 Cable tesat per sobre la coberta, des de la proa fins a prop del timó, que serveix per amarrar-s'hi els tripulants que han d'anar a maniobrar a proa en cas de mal temps. 2 Cap que es dóna per al vaixell a terra, per evacuar la gent en cas de sinistre. 3 Cap donat de pal a pal per hissar pesos a bord.

enfaixament *m*

Acció i efecte d'enfaixar.

enfaixar *v tr*

Enrotllar al voltant de l'arbre, d'un rem, etc., un cap, un cordill, etc., formant diferents espires i de manera que en tapi un tros a tall de faixa.

enferir *v tr*

1 Presentar l'una contra l'altra dues peces que es volen unir. 2 Ajuntar la cadena de l'àncora mitjançant un grilló. 3 Fer ferma una vela.

enfilació *f*

Direcció determinada per l'alineament de dues marques de posició conegudes.

enfilar *v tr*

1 Alinear dues senyes. 2 Situar-se sobre una enfilació.

enflonc *m*

veg. **amant** *m*

enfogonadura *f*

veg. **enfogonament** *m*

enfogonament *m*

1 Forat de la coberta de la nau, per on surt l'arbre.

Enfogonament de l'arbre de mitjana JS

2 Forat, generalment circular, que hi ha al banc d'arborar de certes embarcacions menors, per on passa l'arbre.

Enfogonament en el banc d'arborar d'una muleta EJ

3 Entrant semicircular al mig de la part posterior del banc d'arborar d'una barca, on va repenjat el pal subjectat amb la clau.

sin. **afogonadura** *f*; **enfogonadura** *f*

enfora *adv*

Cap a la banda de fora, cap a l'horitzó.

enforat -ada *adj*

Situat enfora.

engalanar *v tr*

Ornar una nau hissant a l'arboradura garlandes de banderes del Codi Internacional de Senyals.

sin. **empavesar** *v tr*

Fragata engalanada EJ

engassar *v tr*

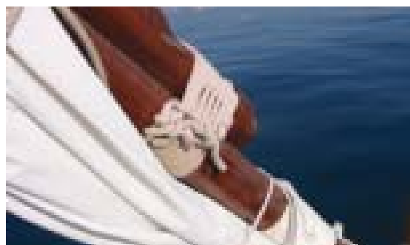
Fermar mitjançant una gassa feta al cap d'un cap.

engerlar *v tr*

Reduir la superfície de la vela subjectant els extrems del car o la pena amb els botafions.

enginya *f*

Qualsevol de les lligades que fermen el car amb la pena.

Enginya JS

engratau *m*

Engraellat de fusta.

Engratau EJ

enmig *m*

Nom de la segona faixa de ris en una vela llatina que en tingui tres.

enquitranar *v tr*

1 Untar o impregnar de quitrà. 2 Barrejar amb quitrà.

enramada *f*

Conjunt de quadernes d'una embarcació, arborades sobre la quilla.

enseuar *v tr*

Untar de sèu.

enterrat -ada *adj*

En la mar, dit d'allò que és cap a la banda de terra.

entolladura *f*

Teixit que formen els cordons de dos caps de corda entollats.

Entolladura d'un cable QB

entollament *m*

Acció d'entollar dos caps.

entollar *v tr*

Unir dos caps de corda entreteixint els cordons de l'un amb els de l'altre.

entravessar *v tr*

Posar un vaixell de través, especialment quan, en cas de temporal, aquest es col·loca de manera que rep tots els embats, perpendicularment a la línia de crugia, i resta, així, en posició molt perillosa.

envelar *v tr*

1 Posar vela o veles; guarnir de veles. 2 Cobrir amb veles un indret per resguardar-lo del sol, de la intempèrie.

envelar-se *v pron*
Prendre velocitat.

envergar *v tr*
Lligar a una verga

envestir *v tr*

1 Anar impetuosament a l'encontre d'algú o d'alguna

cosa, anar a topar-hi. 2 Adreçar la barca cap a la platja amb una forta estropada, passant per damunt dels colls de les ones d'un temporal, per arribar a la platja i poder avarar la barca sense danys.

envestir la platja *v intr*

Atracar.

escalaixament *m*

veg. **blancall** *m*

escalaixar-se *v pron*

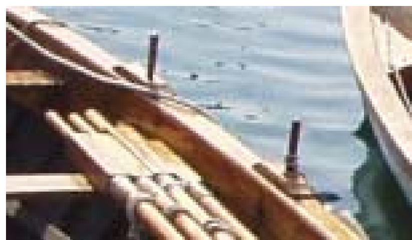
Desfer-se, una onada, en escuma per la part de la cresta.

escalamera *f*

veg. **escalemera** *f*

escàlem *m*

Tija vertical, fixada al forat de l'escalemera, a proa, de la qual s'arma el rem mitjançant l'estrop.

Escàlems i escalameres EJ

escalemera *f*

Peça de fusta enganxada a l'orla d'una embarcació proveïda d'un forat on es fixa l'escàlem.

sin. **escalamera** *f*

escalemot *m*

Qualsevol dels peus drets equidistants que sostenen l'orla sense arribar fins a la soleta, en les embarcacions.

Escalemots EJ

escaló *m*
veg. **puny del car** *m*

escampavies *m*
Veler lleuger armat, destinat a fer reconeixements de cales poc fondes, descobertes, avançades, etcètera.

escandall *m*
Instrument que consta d'un plom o ferro de forma cònica que s'amarra al xicot de la sondalesa, que serveix per determinar la pregonesa de la mar, d'un riu, etc., en un punt determinat.

escandallar *v tr*
Amidar la profunditat d'una capa d'aigua amb l'escandall o un altre instrument.

escandalosa *f*
veg. **vela escandalosa** *f*

escanyagossos *m*

1 Cap llarg amb un nus escorredor en un dels seus caps. 2 Nus escorredor amb què s'obté una gassa que es pot ajustar.

escar *m*
1 Lloc a propòsit per avarar i treure les naus. 2 Excavació feta a la platja per treure i avarar les embarcacions.

Escar JS

escoa

veg. **escua** *f*

escobenc *m*

Forat practicat a l'un i a l'altre costat de la roda de proa d'un buc per on passa la cadena de l'àncora.

Escobenc JS

escollat *m*

Rebaix de l'orla a banda i banda de la proa d'un llagut o d'una barca.

sin. **formatget** *m*

Escollat GM

escolliment *m*

veg. **mostatxo** *m*

escora *f*

1 Puntal amb què es manté dreta una embarcació quan està en sec. 2 Angle d'inclinació lateral d'una nau.

escorar *v intr*

1 Una nau, inclinar-se cap a una banda per acció del vent o per moviment dels pesos a bord. 2 *v tr* Apuntalar amb escores. sin. **anar de gairó** *v intr*

Escorar QB

escorat -ada *adj*

Que té escora.

sin. **catxat -ada** *adj*

escota *f*

1 Cap o aparell afermat al puny o punys homònims de les veles, que serveix per orientar-les respecte al vent. 2 Cap o aparell que serveix per controlar el moviment horitzontal de les botavares.

Escota QB

escotera *f*

1 Obertura al costat d'una nau per on passa l'escota major o de trinquet. 2 Petita incisió de forma rodona que es troba a la part superior del codast i que serveix per fer-hi passar l'escota en embarcacions petites d'aparell llatí.

escotí *m*

Escota d’una vela rodona que queda entre dues vergues.

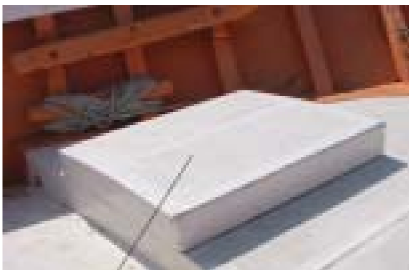
Escotí d’una vela rodona EJ

escotilla *f*

Obertura practicada a la coberta d’una nau.

escotilló *f*

Escotilla petita que generalment és a popa de l’embarcació.

Quarter d’un escotilló d’una barca de mitjana JS

escoua *f*

veg. **escua** *f*

escova *f*

veg. **escua** *f*

escua *f*

Qualsevol de les dues peces de fusta que van al costat de la quilla en la part exterior del buc de les embarcacions menors, perquè la nau es mantingui dreta quan està en terra.

sin. **escoa** *f*; **escoua** *f*; **escova** *f*

escull *m*

Roca a flor d’aigua o a molt poca distància de la superfície de l’aigua.

esdernegar *v tr*

1 Fer dernes. 2 *v pron* Fer malbé, espatllar.

esgotar *v tr*

veg. **buidar** *v tr*

eslinga *f*

Cable, cap o cadena amb una gassa a cada extrem, utilitzat en operacions de càrrega.

eslora *f*

Llargària del buc d'una nau.

Eslora d'un llagut JS

espadella *f*

Rem de més llargària i resistència que la resta, que hom col·loca al coronament de popa i que s'empra com a timó.

Espadella EJ

esperllongar *v tr*

Donar més llargada.

espiada *f*

Cap i ruixó llançat en el moment de treure per facilitar la varada.

espiga *f*

1 Part superior del calcés d'un pal mascle o masteler. 2 Part més alta i prima d'un pal piol, d'un masteler o d'un masteleret. 3 Final de proa d'un botaló enter a partir del nervi del petifloc.

espiga de gratanúvols *f*

Part més alta d'un masteleret doble.

espigó *m*

1 Part cilíndrica de l'arbre situat entre la galeta i el calcés.

Espigó JS

2 Penol de la pena. 3 Puny de pena d'una vela llatina.

espill *m*

Cara posterior dels bucs de popa tallada.

sin. **mirall de popa** *m*

Espill EJ

espitxa *f*

veg. **pitja** *f*

esponjar *v tr*

Acció de buidar d'aigua una barca amb l'ajut d'una esponja.

esquena d'ase *f*

Coberta amb molta brusca.

esquif *m*

Vaixell petit que es duu en un de gran per arribar a terra.

ésser sobre la proa *v tr*

Ésser, un vaixell, més calat del que és normal sobre la proa.

estai *m*

Element de l'eixàrcia fixa que queda sobre el pla de crugia del vaixell i treballa en sentit longitudinal, evitant que els pals es puguin rendir cap a popa.

Estais QB

estai de gàbia *m*

Estai que va de l'encapelladura del masteler major al calcés del mascle del trinquet.

estai de galop *m*

Estai que ve de l'encapelladura de l'espiga més alta d'un pal.

sin. **estai de sobre de proa** *m*

estai de galop de popa *m*

Estai que va de l'encapelladura de dalt de l'espiga del masteler de messana al tamboret del

major o del major de popa, en les goletes de tres o més pals.

estai de galop de proa *m*

Estai que va de l'encapelladura de dalt de l'espiga del masteler del trinquet al penol de fora del botaló de floc, en les goletes de tres o més pals.

estai de galop major *m*

Estai que va de l'encapelladura de dalt de l'espiga del masteleret al tamboret del trinquet, en les goletes de tres o més pals.

estai de goneta de proa *m*

Estai que va de l'encapelladura de la meitat alta del masteleret del trinquet a la mitjania del botaló de floc, en les naus d'aparell de creu o mixt.

estai de goneta major *m*

Estai que va de l'encapelladura de la meitat alta del masteleret major al tamboret del velatxo.

estai de masteler de messana *m*

veg. **estai de masteler de popa** *m*

estai de masteler de popa *m*

Estai que va de l'encapelladura de la meitat alta del masteler de messana al tamboret del major, en les goletes de tres o més pals.

sin. **estai de masteler de messana** *m*

estai de masteler de proa *m*

Estai que va de l'encapelladura de la meitat alta del masteler del trinquet al penol de fora del botaló de floc, en les goletes de tres o més pals.

estai del masteler major *m*

Estai que va de l'encapelladura de la meitat alta del masteler major al tamboret del trinquet, en les goletes de tres o més pals.

estai de messana *m*

1 Estai que va de l'encapelladura del mascle de messana al cos del mascle del major o a coberta, a proa de l'enfogonament d'aquest, en les naus amb aparell de creu. 2 Estai que va del tamboret de mitjana al del

major, en les goletes de tres o més pals.

estai de perroquet *m*

Estai que va de l'encapelladura de la meitat alta del masteleret de mitjana al tamboret de gàbia.

estai de popa *m*
Estai que solen tenir els balandres, que va de l'extrem superior de l'arbre al coronament de popa.

estai de sobre de proa *m*
veg. **estai de galop** *m*

estai de sobre major *m*
Estai que va de l'encapelladura de dalt de l'espiga del masteler major a la mitjania del masteleret del trinquet a l'encapelladura de l'estai de goneta de proa.

estai de sobremessana *m*

Estai que va de l'encapelladura del masteler de messana al calcés del mascle major o major proer.

estai de sobreperroquet *m*

Estai que va de l'encapelladura de dalt de l'espiga del masteleret de mitjana al calcés del masteler del major.

estai de trinquet *m*

Estai que va de l'encapelladura del mascle del trinquet al capirol de roda o al cos del bauprès.

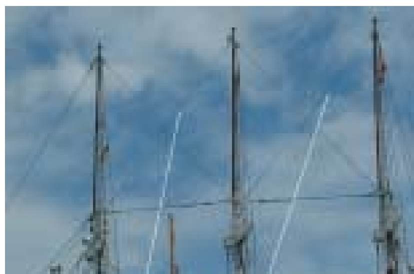
(D'esquerra a dreta) Estai de masteler de proa, nervi del floc i estai de trinquet QB

estai de velatxo *m*

Estai que va de l'encapelladura del masteler al tamboret proer del bauprès.

estai major *m*

1 Estai que va de l'encapelladura del pal mascle del major a l'enfogonament del trinquet. 2 Estai que va del tamboret del major al tamboret del trinquet.

Estai major² i estai de messana QB

estai volant *m*

Estai susceptible de ser amollat en banda, que duen les grans llatines a l'arbre mestre.

estamenera *f*

Peça de fusta que va pernada al medís i puja pel costat de l'embarcació fins a la coberta per formar la carcassa del buc.

Nota: Juntament amb el medís, compon la quaderna d'una embarcació.

sin. **botana** *f*

estanyar *v tr*

Negar en aigua de mar una barca fondejada a fi d'inflar la fusta, per evitar que faci aigua després d'haver estat una temporada llarga avarada o a l'assecador.

estar al paire *v intr*

veg. **pairar** *v intr*

estar en banda *v tr*

Estar, un cap en una nau, fluix, sense tensió, sense treballar.

estatja *f*

Corda gruixuda que serveix per amarrar i maniobrar naus al moll.

estela *f*

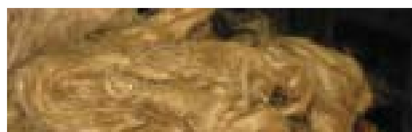
veg. **deixant** *f*

estibar *v tr*

Distribuir la càrrega en una embarcació.

estopa *f*

Conjunt de filaments de rebuig resultants de l'operació de pentinar el lli o el cànem que hom posa entre les taules del folre per calafatar el buc i la coberta d'una embarcació.

Estopa JS

estopejar *v tr*

veg. **calafatar** *v tr*

estoret *m*

Ventall d'espart del fogó de carbó de bord.

estrellera *f*

Aparell de drissa format per un conjunt de politges i caps que serveix per assegurar l'arbre anant amb vent fresc.

estribord *m*

Costat dret de la nau mirant de popa a proa.

Costat d'estribord d'una nau QB

estrop *m*

1 Abraçadora de corda. 2 Anella feta de corda que ferma el rem a l'escàlem.

sin. **estrop de rem** *m*

3 Tros de cap entollat pels dos extrems i utilitzat per embragar els fardells que han d'ésser embarcats o desembarcats.

sin. **cingla** *f*

4 Lligada de cap que subjecta l'arbre al banc d'arborar en un aparell llatí.

estrop de l'antena *m*

Collarí de cap, folrat de cuir, per suspendre-hi l'antena de l'amant de la drissa.

Estrop de l'antena JS

estrop de la drissa *m*

Estrop enfilat per sota la paramola que té fermat el bossell de retorn de l'aparell de la drissa de l'antena.

estrop de rem *m*

veg. **estrop**[2] *m*

estropada *f*

1 Recorregut de la pala del rem dins de l'aigua. 2 Fase aquàtica del gest tècnic. 3 Moviment fort, sobtat i violent, que fa una cadena o un cap que té la funció d'amarrar la nau, per efecte de la maror o del vent. 4 Arrencada que porta una nau, sobretot si és considerable.

estropera *f*

Tros de sola de cuir que es fixa sobre l'escalemera per evitar que el frec del rem la malmeti.

Quim Bosch

F

faixa *f*

1 Cap que ferma l'arbre al banc d'arborar o al claviller en els gussis aparellats amb vela llatina. 2 Tira de lona que es cus a la vela per reforçar-la.

sin. **benda** *f*

3 Franja pintada exteriorment en el costat de la nau des de proa a popa.

Llista d'un llagut JS

faixa de rissos *f*

Faixa d'una vela on van els botafions.

faixó *m*

Vorada d'una vela.

falca *f*

1 Taula de fusta que forma l'orla d'un llagut i d'altres embarcacions de pesca, o bé l'orla que hi ha tocant a l'escollat de proa o de popa.

Falca de proa QB

2 Taula de fusta que es posa encaixada entre els macarrons de l'orla d'una barca quan no cal fer ús dels rems i serveix per fer l'orla més alta.

Falca entre dos macarrons QB

falca de la clau *f*

Falca de fusta d'olivera o alzina que s'insereix a dreta i

esquerra de l'enfogonament de l'arboradura o la clau i l'arbre, per tal de fixar-lo i facilitar la navegació de vela.

Falques de la clau QB

falda *f*

veg. **pujament** *m*

faldar *m*

veg. **pujament** *m*

faldilleta *f*

Tros de lona enquitranat o untat amb oli de llinosa que rodeja l'arbre a l'enfogonament i impedeix l'entrada d'aigua.

faldó *m*

Part baixa de la vela que fa falda.

faldona *f*
Vela estireganyada per l'ús.
sin. **sobranguera** *f*

fals estai *m*
veg. **contraestai** *m*

falsa trossa *f*

veg. **abartell** *m*

falua *f*

1 Petita embarcació que en els ports usen els caps i autoritats de marina. 2 Galiota d'un sol ordre de rems destinada a l'ús de personatges de categoria.

far *m*

1 Torre amb una llanterna al cim erigida en indrets ostensibles de les costes, o en esculls, perquè qui l'albiri de la mar estant es pugui situar, tant de nit com de dia.

sin. **farola** *f*; **foc**[2] *m*

Far de Cabrera LO

2 Foguera que servia de senyal.

faralló *m*

Escull prop de la costa.

Farallons de cap de Planes JS

farola *f*

veg. **far**[1] *m*

fatxejar *v intr*

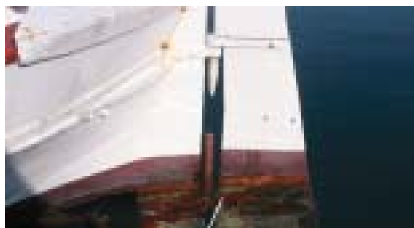
Mantenir un vaixell quasi aturat, si és de vela, fent que les veles es contrarestin els efectes.

sin. **paltejar** *v intr*

femellot *m*

Anella del joc jussà de la ferramenta del timó, que va al timó i casa amb l'agulla.

sin. **gòndol** *m*

Femellot JS

fer baix *v intr*

Tocar fons.

fer baldeio *v intr*

veg. **baldejar** *v tr*

fer bona proa *v intr*

Seguir el rumb, una nau, que li permetrà d'arribar al punt de destinació previst.

fer colzera *v intr*

Fondejar una nau amb quatre àncores, dues a proa i dues a popa.

fer escar *v intr*

Cavar la sorra de la platja per facilitar la fusa o l'avarada.

fer ferm *v intr*

Amarrar un cap a quelcom.

fer gat *v intr*

Fondejar una nau amb dues àncores per proa amb un angle aproximat entre elles de 45º.

fer mola *v intr*

Plegar un cap fent duges.

fer proa a *v intr*

Dirigir la nau a un lloc.

sin. **posar proa a** *v intr*

fer proa a la mar *v intr*

Anar en sentit contrari de les onades o del vent.

sin. **fer proa al vent** *v intr*

fer proa al vent *v intr*

veg. **fer proa a la mar** *v intr*

fer-se a la mar *v intr*

Començar una navegació.

fer-se fora *v intr*

Anar mar endins.

fer sotsobre *v intr*

Trabucar-se, una embarcació.

fer tenda *v intr*

Muntar la tenda a proa.

sin. **fer tendal** *v intr*

fer tendal *v intr*

veg. **fer tenda** *v intr*

fer ull *v intr*

Estimar un pes o una mesura sense ajut d'estris.

fer ullera *v intr*

veg. **fer ull** *v intr*

fer vela *v intr*

Hissar la vela.

ferm *interj*

1 Veu de comandament donada en el moment en què cal deixar d'amollar un cap, cadena, amarra, etc., i amarrar-lo. 2 *m* Punt extrem de l'escora d'una nau a partir del qual hi ha perill de bolcar.

Ferm QB

ferrar *v tr*

veg. **aferrar** *v tr*

ferro *m*

veg. **àncora** *f*

ferro d'estopar *m*

veg. **rampló** *m*

figuerot *m*

Pal de treure més gran que la resta, que usen les barques de bou o de llum.

filar *v tr*

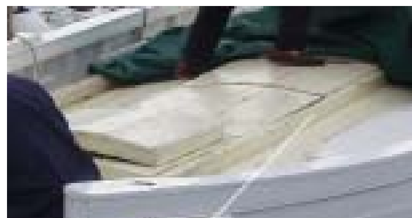
1 Deixar anar progressivament un cap, cadena, amarra, etc., que està treballant. 2 *v intr* Navegar en bones condicions i circumstàncies.

filàstica *f*

1 Cap trenat d'espart o de nervi de vaca, emprat per fer els estrops dels rems, els botafions de ris i d'altres lligades. 2 Fil gruixut de cànem a un sol cap, enquitranat, destinat a usos marítims.

fileret *m*

1 Fusta en forma de biga, col·locada al cantell damunt les llates i la bancada als dos costats llargs de l'escotilla de la barca.

Fileret EJ

2 veg. **ànima** *f*

3 Fil que recorre el caient de popa d'una vela llatina o d'una vela de tallant, per evitar que flamegi.

fiscorn *m*

veg. **corn** *m*

Nota: Forma pròpia de Cadaqués.

flamejar *v intr*

1 Batre la vela quan l'embarcació es troba a fil de roda.

Vela flamejant QB

2 Onejar o agitar-se, una bandera, un gallardet.

fletxadura *f*

Cap, pal o barrot metàl·lic, travesser, que es fixa als obencs perquè faci d'escaló.

Mariner pujant per les fletxadures LO

floc *m*

1 Vela de tall hissada a proa del trinquet 2 Vela que, en una fragata, un bergantí, una goleta, etc., s'amura al pont intermedi entre el cim del botaló i el tamboret del bauprès.

Floc d'una goleta QB

sin. **foc** *m*

Floc d'una fragata EJ

floc volant *m*

Floc que s'aparella sobre l'estai de galop.

flonc *m*

veg. **amant** *m*

foc *m*

1 veg. **floc** *m* 2 veg. **far**^{2} *m*

folre *m*

Conjunt de planxes o de taules que cobreixen el buc d'una nau.

Taules del folre JS

folre de coberta *m*

Conjunt de taules que van clavades damunt les llates i constitueixen la coberta de l'embarcació.

Folre de coberta JS

fondejar *v tr*

veg. **ancorar**[1] *v tr*

fonera *f*

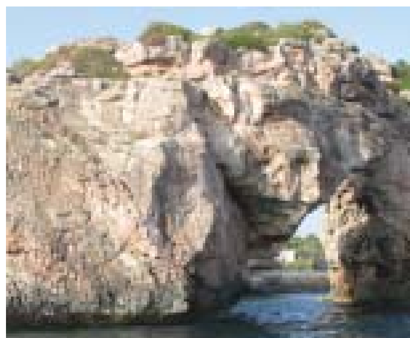
Depressió en el fons de la mar o en un gran llac.

fons *interj*

1 Ordre que dóna el capità d'una nau durant la maniobra de fondeig per ordenar que es llancin l'àncora o les àncores a la mar. 2 *m* Part inferior d'una nau. 3 *m* Part més interior d'un port.

foradada *f*

Forat natural o artificial que travessa una massa rocosa.

Foradada LO

foranell *m*

Vent suau que ve de fora, de l'horitzó.

forària *f*

Indret de mar lluny de la costa, ben endins.

forat de l'arganell *m*

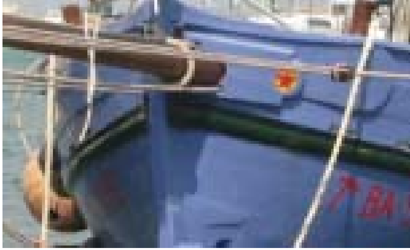
Forat que hi ha a l'escollat de l'orla, arran de la roda, per enfilar-hi l'arganell de llevar palangres.

forat de popa *m*

veg. **carquinyol** *m*

forat del botaló *m*

Forat rodó practicat al costat de la roda per fer-hi passar el botaló.

Forat del botaló JS

formatget *m*

veg. **escollat** *m*

fort *m*

Cap principal d'ancoratge.

forta maror *f*

Mar amb onades que oscil·len entre 1,25 m i 2,5 m d'alçària.

fortuna *f*

veg. **pitxola** *f*

fossar *v tr*

Embarcar aigua a bord en el moment d'avarar la barca a la mar.

fragata *f*

Nau de tres o més arbres de tres peces, tots creuats.

Fragata EJ

frau *f*
veg. **afrau** *f*

fresc *m*
1 Vent que permet als velers dur totes les veles. 2 veg. **vent fresc** *m*

freu *m*
veg. **afrau** *f*

fusa *f*

Impuls que es dóna a una barca per avarar-la.

fusell *m*

Arbre del timó.

G

gàbia *f*

Vela rodona situada immediatament a sobre de la major, en els aparells de creu, que pot ser senzilla (gàbia baixa) o doble (gàbia alta).

Gàbies EJ

gabier -a *m i f*

Mariner encarregat de la maniobra a les vergues i altres parts altes de l'arboradura.

gafa *f*

Pal d'uns 2 m de llargària, amb un ganxo o dos en un extrem, emprat per ajudar a atracar i a desatracar les embarcacions.

sin. **botador** *m*

Gafa JS

gaió *m*

veg. **maneta** *f*

galera *f*

Antic vaixell de guerra de rems i de veles auxiliars.

galerna *f*

Vent fort del nord-oest (NO), en el Cantàbric.

galeta *f*

Peça rodona o virolla que es posa a l'extrem superior dels arbres de les naus.

sin. **salpador** *m*

Galeta JS

galiassa *f*

Galera gran.

gàlib *m*

1 Plantilla amb què els fusters de ribera i els mestres d'aixa fan totes les quadernes d'una nau. 2 Forma del buc d'una nau.

galibar *v tr*

Afaiçonar valent-se del gàlib.

galió *m*

Vaixell de càrrega o de guerra, gros, alterós, sense rems, amb tres o quatre arbres de veles generalment quadres.

galiot *m*
Persona condemnada a remar a les galeres.

galiota *f*
1 Galera petita. 2 Barra de fusta que, en el sentit de popa a proa, descansa sobre els paraescuts i serveix de sosteniment dels quarters.

gallardet *m*

Tira volant llarga i estreta que disminueix fins a acabar en punta i que es posa al cim dels pals de la nau com a insígnia, avís, etcètera.

Gallardet QB

galló *m*

Part del rem, de secció quadrada i més gruixuda que la canya, que hi ha a continuació del puny o maneta.

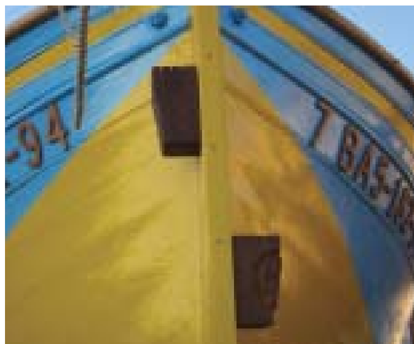

Galló LO

galotxa *f*

1 Peça que hom clava als costats de la roda d'una barca gran i que

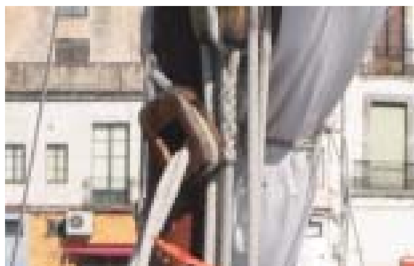
serveix d'esglaó per poder-hi pujar des de la platja.

Galotxa d'estribord GM

2 Peça de fusta semblant a la bigota però d'un sol ull, emprada en les embarcacions llatines.

sin. **bigota de la trossa** *f*; **guardamenes** *f*

Galotxa de la trossa d'un aparell llatí JS

galtera *f*

1 Peça lateral d'un bossell. 2 Peça foradada que es posa a proa i a popa de l'espigó de l'arbre d'una barca o d'un llagut, perquè per dins hi passi l'enflonc.

galzers *m*

veg. **calcés** *m*

galzés *m*

veg. **calcés** *m*

galzet *m*

veg. **calcés**[1] *m*

ganivet *m*

Tros de lona tallat de forma obliqua que hom afegeix a la vorada de les veles per eixamplar-les gradualment des dels punys del gràtil fins als del pujament.

gansalla *f*

Anella o rotllana de fil, de cordill o d'una altra matèria prima i flexible que reforça l'ullet.

gaó *m*
La part corbada de la roda de popa o la de proa d'una embarcació.

garbí *m*
1 Vent que bufa del sud-oest (SO), originat pel gir de la

marinada a la tarda en alguns sectors de la costa catalana. 2 Sud-oest (SO).

garbinada *f*
Ventada forta de garbí.

garbinada de primavera *f*
veg. **vent de la Passi** *m*

garbinejar *v intr*

1 Fer vent de garbí. 2 Tendir, un vent, a venir del sud-oest (SO).

gargal *m*

veg. **gregal** *m*

garlopa *f*

1 Anella de ferro per on es passa el senyal que ferma el botaló.

sin. **bigota del mostatxo** *f*

2 Eina de tall afinat, del grup dels ribots, grossa, amb un agafador per a la mà, per obrar, planejar i adreçar la fusta.

garlopí *m*

Eina de tall afinat, del grup dels ribots, emprada per desbastar la fusta.

garrejar *v intr*

Recular, un vaixell fondejat, arrossegant l'àncora, que no ha quedat ben fixada al fons o ha estat arrencada per la força del vent o de la mar.

sin. **llaurar** *v intr*

garrofa *f*

veg. **ungla**[1] *f*

garrutxo *m*

Mosquetó o anella de fusta o de metall que, amb uns altres de semblants, és cosit al gràtil o caiguda de proa de les veles de tall per envergar-les a estais, nervis o pals.

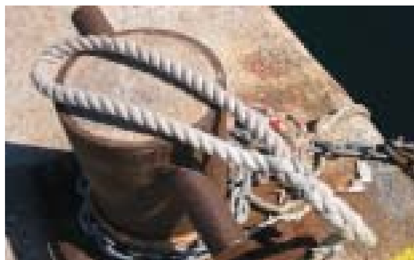

Garrutxos JS

gassa *f*

Baga o llaç que es fa al xicot d'un cap per enganxar-lo o

encapellar-lo en algun indret o algun objecte (bossell, bita, etcètera).

Gassa JS

gassa d'amant *f*

Gassa d'amarrar un cap a una estaca o a una argolla.

gassa de mà *f*

Gassa en forma d'anella a l'extrem d'un cap.

sin. **aix de guia** *m*

Gassa de mà JS

gassó *m*

Baga, sacsó, que hom fa a un cap per disminuir-ne la llargària sense haver-lo de tallar.

gata *f*

Suport de fusta que serveix per penjar l'àncora arran de l'orla.

gatera *f*

1 Forat de la coberta d'una nau per on passa la cadena de l'àncora en eixir o entrar de la caixa de cadenes. 2 Forat que hi ha a l'orla d'una embarcació per al pas de caps i cables.

Gatera de popa JS

gavarra *f*

Embarcació robusta de bordes paral·leles i caps mínimament afuats destinada al transport fluvial de càrrega.

sin. **barcassa** *f*

gebre *m*

Cristalls de glaç que en temps fred la boira diposita

principalment sobre superfícies verticals, a les puntes i a les arestes dels objectes, i poden formar gruixos considerables que creixen de cara al vent.

gel *m*

1 Glaç. 2 Fred intensíssim.

gelada *f*

1 Formació de cristalls de glaç damunt els objectes mal conductors de la calor, com ara caps, cables, etc., deguda al refredament d'aquests durant les fortes radiacions nocturnes. 2 Glaçada.

gelar *v tr*

1 Fer tornar fred com el glaç. 2 Glaçar. 3 *v intr* Fer un fred intensíssim.

gèlid -a *adj*

Fred com el glaç.

gelor *f*

Fredor intensa, qualitat de gèlid.

gelós -osa *adj*

Dit d'una barca, que s'inclina amb facilitat i no aguanta vela o se'n va a la banda.

gibrell *m*

Recipient gran on es posa el ranxo.

Gibrell LO

gigre *m*

Llevador que porten a bord les barques de bou per cobrar l'ormeig.

Gigre JS

gimelga *f*
veg. **pimelga** *f*

goleta *f*
1 Nau de dos o més arbres de dues peces que només arma veles de tall.

Goleta QB

2 Eina de fuster, del grup dels ribots, amb el tall corbat convenientment per fer goles.

golf *m*
Porció de mar voltada parcialment de terra.

golfada *f*
Marejada i mal temps que provenen d'un golf.

Nota: A l'Alt Empordà, prové de tramuntana, del golf de Lleó.

gòndol *m*

veg. **femellot** *m*

goneta *f*

Vela quadrada situada immediatament a sobre del velatxo i la gàbia. Nota: S'anomena goneta de proa la situada en el trinquet i goneta major la del pal major. Pot ser senzilla o doble: goneta baixa i goneta alta, respectivament.

Gonetes EJ

gongo *m*

Peça de bronze o llautó en forma d'argolla que va fixada a la roda de proa i serveix per fixar el barbiquell del botaló o l'aparell de treure la barca.

Gongo QB

govern *m*

1 Acció i efecte de governar una nau. 2 Acte d'obeir el timó. 3 Timó d'una nau.

governall *m*

veg. **timó** *m*

governar *v tr*

1 Dirigir el timó d'una nau. 2 *v intr* Obeir, el timó, la nau.

graella *f*

Entrellat de pals per aixecar una embarcació.
sin. **grella** *f*

grampa *f*

Peça metàl·lica que subjecta l'arbre contra el banc d'arborar.

sin. **clau** *f*

granera *f*

Obertura practicada a la part superior de l'arbre d'una embarcació on va col·locat el bossell per on passen els caps per hissar l'antena o la verga.

granissada *f*
veg. **calamarsada** *f*

gratanúvols *f*
Vela petita que les naus d'aparell de creu més velades hissen a sobre de les sobregonetes.

Gratanúvols carregat EJ

gràtil *m*
Costat d'una vela per on aquesta s'enverga a l'antena, al pic, a la verga, al nervi o a l'estai.

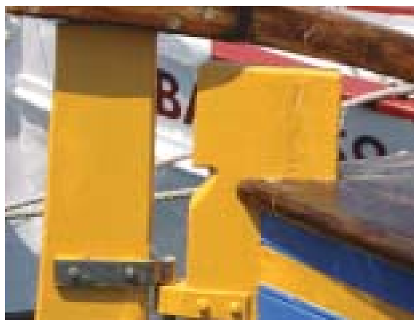
Gràtils QB

grau *m*

1 Port de mar. 2 Boca o petit canal que comunica un estany amb la mar. 3 Punt de la riba que serveix de desembarcador.

grauera *f*

Guia de l'escota.

Grauera JS

gregal *m*

Vent que ve del nord-est (NE).

gregalada *f*

Ventada forta de gregal.

gregalejar *v intr*

1 Fer vent de gregal. 2 Tendir, un vent, a venir del nord-est (NE).

grella *f*

veg. **graella** *f*

grillet *m*
veg. **grilló** *m*

grilló *m*
Peça de ferro en forma d'U amb els extrems roscats, que permet de lligar fortament dos cables per la pressió que exerceix un tancador que hom fixa per mitjà de dues femelles.

sin. **grillet** *m*

groera *f*

1 Forat o obertura en un bastiment que allotja una politja. 2 Obertura situada a la part inferior del medís a banda i banda de la quilla, que permet la circulació lliure de l'aigua entre les clares.

sin. **llibi** *m*; **muixera** *f*; **niell** *m*

grop *m*
Nuvoladatempestuosacongriada sobtadament.
sin. **gropada** *f*

grop d'aigua *m*
Cop d'aigua.

grop de vent *m*
Ventada.

gropada *f*
veg. **grop** *m*

gropejar *v intr*

1 Fer mal temps, no de manera continuada sinó irregularment.

2 Formar-se una nuvolada tempestuosa.

gropitxol *m*
Grop petit.

grumet *m i f*
Mosso jove de marineria.
sin. **noi –a**^{2} *m i f*

gúa *f*
Mesura de longitud emprada per al mesurament d'embarcacions, equivalent a 4 pams.

gual *m*
Paratge de la mar on es pot fondejar.

guanyar *v tr*
Arribar al lloc que hom pretén.

guanyar temps *v intr*
Navegar cap a la costa abans que arribi el mal temps, la tempesta.

guarda *f*
veg. **defensa** *f*

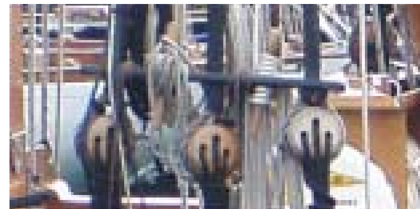
guardacaps *m*
Peça de fusta o de metall destinada a protegir una gassa del fregadís del cap que hi passa per dins.

guardacostes *m*
Vaixell encarregat de vigilar les costes per impedir el tràfic il·legal.

guardamà *m*
Eina usada pels velers que consisteix en una mena de guant sense dits i el palmell reforçat amb un cuir gruixut, un bocí de planxa de metall, etc., emprada per poder fer força amb l'agulla quan es cus i protegir la mà del frec del fil.

guardamenes *f*
veg. **galotxa** *f*

guardaobencs *m*
Barreta de ferro o de fusta col·locada a la cara de dalt de les bigotes superiors, en què es trinquen els obencs per subjectar-los a distàncies convenients i evitar que s'entregirin.

Guardaobencs JS

guardapunys *m*
Reforç que es fa a la ralinga de la vela a la zona del puny.

Guardapuny JS

guardaveles *f*
veg. **senal** *m*

guardí *m*
Cap o cadena que surt de cada un dels dos extrems de la creuera del timó i serveix per governar.

Guardins d'una barca de mitjana JS

guàrdia *f*
Servei de vigilància que es porta a terme des del pont, a coberta, a la cambra de màquines, etc., en el transcurs de la navegació.

guarnir la vela *v intr*
Aparellar la vela.

guerxar *v tr*
Girar el vaixell sobre les amarres quan està fondejat.

guia *f*
1 Cap curt amb plom al seu extrem, que es llança al moll per acostar-hi la bossa o l'amarratge. 2 Peça fixada a la coberta o l'orla d'una nau, amb un forat o una canal que serveix per fer que un cap o una amarra segueixi el recorregut convenient.

guieró *m*
1 Forat pel qual es fa passar el cap de la trava en el penol de la pena. 2 Mena de politja, inclosa en el postam de l'orla dels vaixells de vela quadra, per la qual passa l'escota de la vela trinqueta o de gàbia.

guilleume *m*
Eina de tall afinat, del grup dels ribots, estreta, usada per fer o retocar calcés.

Guilleume (sota) i ribot estovats JS

guimbarda *f*
Eina de tall que consisteix en un tac de fusta, generalment amb un mànec a cada extrem, que té un forat al centre per allotjar una fulla d'acer o un enformador fixat amb un tascó, que s'usa per igualar, planejar, polir regates, canals i trets de camp.

guinda *f*
Altura de l'arboradura d'una nau des de la línia de surada.

guindalessa *f*

Nota: Forma pròpia del País Valencià.

veg. **guindaressa** *f*

guindaleta *f*

Corba de cuir o cànem de 2 a 3 cm de gruix.

guindar *v tr*

Hissar.

guindaressa *f*

1 Sistema de politges que formen part de l'aparell d'hissar l'antena d'una barca.

Guindaressa JS

2 Bossell de set traus que forma part de l'aparell d'hissar l'antena. 3 Cap gruixut i amb ànima que sol usar-se per a les ostagues de les drisses i per a altres funcions que requereixen caps resistents.

sin. **guindalessa** *f*

guindola *f*

Flotador de salvament disposat a l'extrem d'un cap llarg amarrat a bord, que hom llança quan cau algú a l'aigua per tal que s'hi agafi.

guindola d'arboradura *f*

Petita plataforma rectangular suspesa que s'usa per fer tasques de manteniment del buc i maniobres de les àncores.

guinyada *f*

Alteració momentània de la derrota quan el timoner no manté el rumb.

guinyar *v intr*

1 Fer guinyades. 2 *v tr* Acció de fer aletejar la pala del timó després d'una virada perquè el vent canviï d'amura més ràpidament.

guió *m*
Part estreta d'un rem entre el galló i la pala.

guitarra *f*
Conjunt de petits llistons clavats a banda i banda de la botavara, amb uns foradets pels quals passen els amants del ris.

gussi *m*

Petita embarcació de pesca i esbarjo semblant a un llagut petit, la roda de proa i la de popa de la qual sobresurten per damunt de l'orla i, a l'interior, consta d'una petita coberta a proa, bancs de vogar i un senó a popa.

sin. **xaica** *f*

Quim Bosch

H

halar *v tr*

Cobrar un cap o cable manualment.

haver-hi molta mar *v intr*

Fer mala mar.

hèlice *f*

Aparell mecànic de propulsió format per un eix amb diverses pales corbades de superfície helicoïdal, utilitzat en vaixells que duen motor.

sin. **hèlix** *f*

Hèlice JS

hèlix *f*

veg. **hèlice** *f*

hissar *v tr*

Fer pujar enlaire alguna cosa estirant el cap de la qual penja.

home a l'aigua *interj*
Veu que comunica que una persona ha caigut a l'aigua, amb l'objectiu d'iniciar les maniobres necessàries per al salvament.

horitzó *m*
1 Línia que limita la superfície de mar que hom pot veure depenent de l'altura en què es trobi. 2 Part de la superfície terrestre limitada per aquesta línia.

huracà *m*
Vent que bufa amb força 12 segons l'escala Beaufort, és a dir, amb una velocitat de més de 64 nusos.

huracanat -ada *adj*
Que té la violència d'un huracà.

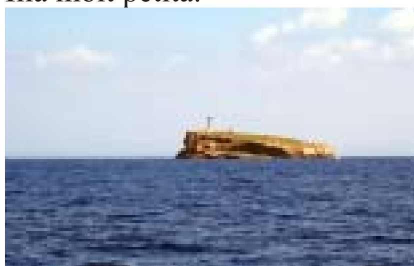

Quim Bosch

I

illa *f*
Porció de terra voltada d'aigua de tots costats, més petita que un continent.

illot *m*
Illa molt petita.

Illot de na Foradada (Cabrera) LO

inflar *v tr*
1 Omplir la vela de vent. 2 *v intr* La nau, botir-se en la mar quan es produeixen grans onades.

inversor *m*
Dispositiu que duen les naus de motor per canviar el sentit de gir de l'arbre de cua i de l'hèlice, la qual cosa permet de navegar cap enrere.

iol *m*
1 Embarcació de fer regates, per a dos, quatre, sis o vuit remers a més del timoner, oberta, llarga i estreta, de dues rodes, rasa, amb bancs corredissos, propulsada amb rems armats en punta sense portants i governada amb timó. 2 Veler d'esbarjo amb un aparell format bàsicament per un arbre mestre i un petit arbre de mitjana posat a popa del timó, ambdós amb veles de tall. 3 Petit vaixell d'aparell de tall, de dos pals, el major i el de messana, que és de poca guinda i arborat darrere de la sortida a coberta de la metxa del timó.

iola *f*
Embarcació al servei del capità d'una nau, oberta, elegant, de línies fines, amb espill a popa, rasa, propulsada amb rems armats en punta i governada amb timó.

ioleta *f*
Iol construït per a un sol remer.

iot *m*
Embarcació amb què es practica la navegació esportiva i d'esbargiment.

Jordi Salvador

J

jaient *m*
Peça de fusta en forma de V unida a la contraroda de proa d'una embarcació.

jardí *m*

Comuna de bord en els vaixells antics, que generalment sobresortia de la part alta de les aletes.

Joan de Narbona *m*

Personificació del vent de tramuntana.

Joanet de ventall *m*

Personificació festiva donada a qualsevol vent.

jou *m*

Peça de fusta que reforça la popa per la part inferior del buc.

junyir *v tr*

Acostar dues embarcacions o dues bandes de qualsevol cosa o objecte dins la mar.

Quim Bosch

L

laborar *v intr*

veg. **llavorar** *v intr*

latitud *f*

Distància d'un lloc a l'equador mesurada per l'arc de meridià que va des del dit lloc a l'equador.

lingot *m*

Peça metàl·lica obtinguda per emmotllament que sol portar com a llast una nau.

sin. **llengot** *m*; **llingot** *m*

línia d'aigua *f*

1 Línia marcada fora del buc, que representa la part d'aquest que es pot enfonsar en circumstàncies normals de navegació. 2 veg. **línia de surada** *f*

Línia d'aigua JS

línia de crugia *f*

Eix longitudinal de l'embarcació de proa a popa.

sin. **pla de crugia** *f*

línia de flotació *f*

Línia que separa la part immergida d'una nau de la que no ho està.

línia de surada *f*

Intersecció de la superfície d'un cos que sura amb la cara del líquid on sura.

sin. **línia d'aigua** *f*

llaç *m*

Cap que en un extrem té un ull per on passa l'altre extrem, que escorrent-se en estirar-lo, fa petita la baga i serveix per agafar, per subjectar.

llaçada *f*

Banda amb què se cenyeix alguna cosa formant llaç.

llaçar *v tr*

Lligar amb un o més llaços.

llagosta *f*

Entolladura de dos extrems de cap.

llagut *m*

Bastiment català no cobertat, amb corredors o sense, no gaire gran, de dues rodes, d'aparell llatí d'un sol arbre inclinat endavant i al bell mig de la carena, amb capirol, rems, etc., i destinat a la pesca o al tràfec.

sin. **llaüt** *m*

Llagut QB

llama *f*

Part del car i part de la pena d'una embarcació de vela llatina per on s'ajunten i es lliguen les enginyes.

Llama JS

llamar *v tr*

Fer córrer les llames de l'antena per ajustar-les a la longitud del gràtil de la vela.

llamp *m*

Descàrrega elèctrica, acompanyada d'una resplendor instantània, que es produeix entre dos núvols, entre diferents parts d'un mateix núvol o bé entre un núvol i la terra o la mar.

llampar *v tr*
1 Tocar, un llamp, algú o alguna cosa. 2 veg. **llampegar** *v intr*

llampec *m*
Resplendor viva i instantània produïda per un llamp.

llampegadissa *f*
Seguit de llampecs i mal temps de manera prolongada.

llampegar *v intr*
Fer llampecs.
sin. **llampar**[2] *v tr*

llampó *m*

Llampec llunyà del qual no se sent el tro.

sin. **llampuc** *m*; **llampuga** *f*

llampuc *m*

veg. **llampec** *m*; **llampó** *m*

llampuga *f*

veg. **llampó** *m*

llampugar *v intr*

Fer llampons.

llanada *f*

Estri que consisteix en un mànec de fusta en un cap del qual va lligat un manyoc de llana i serveix per enquitranar les embarcacions i per posar-hi pega.

llançacaps *m*

Aparell per llançar extrems de caps a gran distància, usat en casos de salvament de nàufrags.

llançar una nau *v intr*
Portar una nau del lloc on ha estat construïda fins a la mar.

llantió *m*
Aparell que contribueix a aguantar la botafora afermada a l'espigó de l'arbre de mitjana.

llanxa *f*
Embarcació petita de rems, amb espill a popa i sense arboradura.

Llanxa JS

llarg *m*
Tram del recorregut en què els velers naveguen per l'aleta.

llargar *v tr*
1 Afluixar un cap, desplegar una vela deixant anar del tot, o de cop. 2 Deixar anar un remolc per seguir navegant per mitjans

propis. 3 Deixar anar els rissos i estendre la porció de vela que subjectaven. 4 Desamarrar un cap, deixar-lo lliure.

llast *m*

Conjunt de pedres, trossos de ferro, sorra, etc., que es posen al fons de la nau per donar-li una major estabilitat.

llast d'alçacavall *m*

Llast compost de sacs de sorra o d'un altre material fàcilment renovable per poder-ne prescindir a voluntat.

sin. **llast de camell** *m*

llast de camell *m*

veg. **llast d'alçacavall** *m*

llast fix *m*

Llast mínim necessari perquè l'embarcació mantingui un bon equilibri tot i estar descarregada.

llastar *v tr*
Posar llast a una nau.

llata *f*
Bau que sosté el corredor.
Nota: Usat generalment en plural.

llatina *f*
Barca aparellada amb vela llatina.

Nota: Col·loquialisme.

llaurar *v intr*
veg. **garrejar** *v intr*

llaüt *m*
veg. **llagut** *m*

llavorar *v intr*
1 Un cap o un cable, treballar per un bossell 2 Treballar, un aparell, cap, cadena, etcètera.

sin. **laborar** *v intr*

llebeig *m*
1 Vent que ve del sud-oest (SO), originat per una situació meteorològica sinòptica. 2 Sud-oest.

llebetjada *f*
Ventada forta de llebeig.

llebetjol *m*
Vent fluix de llebeig.

llegany *m*
Núvol prim que deixa passar amb intermitències els rajos de sol.

lleganyós -osa *adj*
Cobert de lleganys.

llegua *f*
1 Mida de distància equivalent a una vintena part del grau meridià, és a dir, 3 milles marines o 5.556 m. 2 Mida itinerària catalana equivalent a 6.171,6 m.

llenç *m*
Tela de lli o de cànem especial per fer veles.

llenç de cotonia *m*
Llenç de cotó i cànem.

llenç de vitre *m*
Llenç de cànem i lli.

llengot *m*
veg. **lingot** *m*

llevant *m*
1 Vent que ve de l'est, que porta pluja. 2 Est.

llevantada *f*

Ventada forta de llevant.

llevantejar *v intr*

1 Fer vent de llevant. 2 Tendir, un vent, a venir de l'est. 3 Navegar en direcció a llevant. 4 Passar, una alineació d'embarcacions, no ben bé per un dels punts presos com a senyal, sinó decantant un poc cap a llevant.

llevantí -ina *adj*

1 De llevant. 2 De les costes orientals de la Mediterrània.

llevantol *m*

Llevant fluix.

llevar *v tr*

Fer pujar a bord l'àncora o el ruixó amb què estava fondejada la nau.

llibant *m*

Corda gruixuda d'espart.

llibi *m*
veg. **groera**[2] *f*

lligada *f*
Nus, volta, etc., d'un cap amb què es lliga quelcom.

lligar *v tr*
Estacar, afermar o aferrar quelcom per mitjà d'un cap.

llimerol *m*
Corrent marí superficial que,

a més profunditat, sol ser de direcció contrària.

llingot *m*

veg. **lingot** *m*

llinyola *f*

Cordill de cànem impregnat d'una barreja de mangra i aigua que és utilitzat per marcar les fustes que s'han de serrar o els arbres del bosc que han d'ésser abatuts per construir embarcacions.

sin. **nyinyola** *f*

llit de vent *m*

Angle mort que forma el vent a proa de les embarcacions de vela i es troba en les tres o quatre primeres quartes a cada costat de proa.

llitera *f*

Concavitat on va allotjat un llit fix per tres de les seves bandes, al costat, i mampares del buc, amb fons de taules.

lloa *f*

Roca gairebé a flor d'aigua.

Lloa JS

llunada *f*
veg. **allunament** *m*

longitud *f*
Arc de l'equador comprès entre els dos punts en què és intersecat pel meridià d'un lloc donat i el meridià primer, avui el de Greenwich.

lua *f*
Cara de sotavent de la vela.

lubaix *m*
veg. **barba** *f*

M

macarró *m*

Peça col·locada verticalment a l'interior dels costats de certs bastiments menors, que sobresurt de la soleta per tal d'aguantar les falques.

Macarrons QB

maçola *f*

Maça gruixuda de mànec curt que usen els calafats.

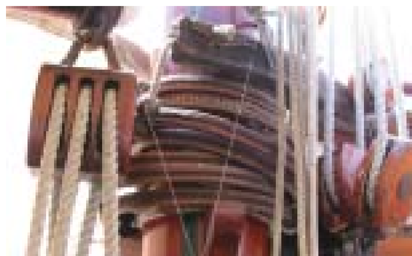

Maçola JS

maixella *f*

Cadascuna de les dues peces que formen una boca de cranc, que serveix per unir i articular una perxa a un pal, de manera que aquest pot girar i es pot moure en sentit vertical.

sin. **obricoll** *m*

Maixelles d'una boca de cranc JS

maixina *f*

veg. **molinet** *m*

major *m*

1 Pal de més guinda dels vaixells que n'arboren dos o el central dels que en tenen tres o més. 2 Conjunt de veles del pal major, especialment la més baixa.

Vela major d'una fragata EJ

major poper *m*

En els vaixells de quatre i cinc pals, el que es troba a proa del de mitjana.

major proer *m*

En els vaixells de quatre i cinc pals, el que es troba a popa del trinquet.

mal de mar *m*

veg. **mareig** *m*

males aigües *f pl*

Situació en què la intensitat i la direcció del corrent varia i canvia segons la profunditat.

mamella *f*

veg. **collonet** *m*

mampara *f*

Envà o taules amb què es tanquen els allotjaments i panyols de la nau.

mampara estanca *f*

Mampara que detura l'aigua.

mancar *v intr*

1 Caure, minvar el vent. 2 Deixar-se anar, cedir o rompre's, un cap, un aparell, una àncora, etcètera.

mànega *f*

Amplària d'una nau.

Mànega LO

manegueta *f*

Peça de fusta o metàl·lica, amb dos braços horitzontals curts, que va fixada a la coberta o a l'orla d'una embarcació i que serveix per amarrar-hi els caps.

Manegueta JS

maneta *f*

1 Bastó de la roda del gigre que serveix per fer-lo voltar. 2 Extrem cilíndric i prim d'un rem on es posa la mà a l'hora de vogar.

sin. **manilla** *f*

Maneta LO

manilla *f*

veg. **maneta** *f*

maniobra *f*

1 Art o tècnica de manejar les naus mitjançant les veles, les màquines, el timó, l'àncora, les amarres, etcètera. 2 Conjunt de tots els caps i tots els aparells d'una nau. 3 Conjunt d'operacions per fer navegar una nau.

maniobra d'abatre *f*

Desviació per causa del vent o del corrent.

maniobra d'anar a la ronsa *f*

Acció de deixar-se portar pel corrent.

maniobra d'embocar *f*

Maniobra que consisteix a dirigir la barca cap a un lloc concret (un port, un riu, etcètera).

maniobra d'orsa *f*

Maniobra que consisteix a dirigir la barca cap a sobrevent

maniobra de bordejar *f*

Navegació que consisteix a fer bordades.

maniobra de caure *f*

Maniobra que consisteix a dirigir la popa cap a sotavent.

maniobra de descaçar *f*

Maniobra que fa l'embarcació en fer una guinyada a causa de la força del vent i quan no es pot seguir el rumb.

maniobra de guinyar *f*

1 Maniobra de canvi de rumb

sense que el vent canviï de banda. 2 Acció d'aletejar el timó perquè la barca prengui arrencada, després de virar.

maniobra de filar *f*

Maniobra que consisteix a enfilar el rumb rigorosament a un punt de referència situat en terra.

maniobra de fondejar *f*

Acció de deixar l'embarcació quieta i lligada a un ancoratge, àncora, mort, etcètera.

maniobra de prohissar *f*

Acció d'hissar la vela a fil de roda.

maniobra de salpar *f*

Acció de començar la navegació.

maniobra de tombar *f*

Maniobra de canvi de costat de la vela i l'antena.

maniobra de virar *f*

Maniobra de canvi de rumb, de manera que el vent canviï de banda.

maniobra de virar en rodó *f*

Maniobra de canvi de rumb, de manera que el vent canviï de banda per la popa.

maniobra de virar per avant *f*

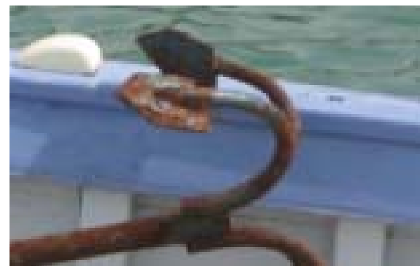
Maniobra de canvi de rumb, de manera que el vent canviï de banda per la proa.

màquina *f*

Nom que rep el motor de vapor en els vaixells.

mapa *m*

1 Got i agulla del timó. 2 *f* Cadascuna de les superfícies planes de les ungles d'una àncora o d'un ruixó.

Mapes d'un ruixó JS

mar *f* i *m*

Massa d'aigua salada que cobreix una gran part de la superfície de la Terra.

mar arrissada *f*
Mar amb onades de menys de 10 cm d'alçària.

mar brava *f*
Mar amb onades que oscil·len entre els 4 i els 6 m d'alçària.

mar de fons *f*
Mar amb onades que són degudes a vents llunyans o vents que ja han minvat.
sin. **mar de fora** *f*; **mar de lleva** *f*; **mar de lluny** *f*; **mar forana** *f*; **mar llarguera** *f*

mar de fora *f*
veg. **mar de fons** *f*

mar de lleva *f*
veg. **mar de fons** *f*

mar de lluny *f*
veg. **mar de fons** *f*

mar desfeta *f*
Mar amb onades que oscil·len entre els 6 i els 9 m d'alçària

mar enorme *f*
Mar amb onades de més de 14 m d'alçària.

mar forana *f*
veg. **mar de fons** *f*

mar grossa *f*
Mar de grans onades.

mar interior *f*
Llac molt extens, d'aigües salades o salabroses, situat terra endins per causes paleogràfiques o tectòniques, i sense comunicació amb l'oceà.

mar llarguera *f*
veg. **mar de fons** *f*

mar llisa *f*
Mar sense onades
sin. **mar plana** *f*

mar molt alta *f*
Mar amb onades que oscil·len entre els 9 i els 14 m d'alçària.

mar plana *f*
veg. **mar llisa** *f*

marçada *f*
Cop d'aigua, de vent, etc., propi del mes de març.

marcejar *v intr*
Fer el temps variable propi del mes de març.

mare del timó *f*
Part superior del fusell del timó

on la canya o l'arjau s'ajusta amb l'arbre del timó.

Mare del timó QB

marea *f*
Moviment alternatiu d'ascens i descens del nivell de les aigües de l'oceà, degut a les atraccions combinades de la Lluna i el Sol.

maregassa *f*

1 Mar amb onades que oscil·len entre els 2,5 i els 4 m d'alçada. 2 Mar grossa i somorta que queda després dels temporals.

mareig *m*
Malestar amb ganes de vomitar i rodaments de cap, com el que produeix el moviment d'una nau agitada per les ones.
sin. **mal de mar** *m*

marejada *f*

1 Mar agitada, que no arriba a temporal. 2 Cop de mar.

marejar *v tr*
1 Disposar les veles de la manera més convenient al vent regnant. 2 Causar mareig. 3 Governar un vaixell en moviment.

marejar-se *v pron*
1 Corrompre's l'aigua potable de bord. 2 Sofrir avaries, les mercaderies d'una nau.

marejat -ada *adj*
Relatiu o pertanyent al mareig.
sin. **oiat -ada** *adj*

marejol *m*
Mar amb onades que oscil·len entre els 10 i els 50 cm d'alçada.

marina *f*
1 Conjunt de vaixells pertanyents a un país. 2 Conjunt de persones dedicades a tasques marineres.

marinada *f*
Brisa tèrmica que bufa de la mar cap a la terra del sud - sud-oest (SSO).

sin. **embat** *m*; **garbí** *m*

marinar *v intr*
Intervenir o aficionar-se a les coses de la mar.

marinejar *v intr*

Tenir l'aire o la manera pròpia dels mariners o de les coses de la mar.

marinenc -a *adj*
De mar, marí.

mariner -a *adj*
1 Relatiu o pertanyent a la mar o a la gent de mar. 2 Que és apte per navegar bé en males condicions de mar. 3 *m i f* Persona que maniobra una nau. 4 *m i f* Tripulant no titulat d'una nau mercant.

marinera *f*
Peça de vestir amb mànigues, que cobreix el tronc fins a la cintura, com la que usen els mariners.

marineria *f*
Conjunt de mariners d'un vaixell o d'una esquadra.

marinesc -a *adj*
Propi del mariners.

maror *f*

Mar amb onades que oscil·len entre 0,5 i 1,25 m d'alçària.

marroquinar *v tr*

Plegar cap a proa tota la vela.

martell *m*

veg. **mística** *f*

marxapeu *m*

Cap gruixut que, sostingut per uns estreps sota les vergues, bauprès, etc., serveix perquè els mariners hi caminin durant les maniobres.

Marxapeus dels velatxos EJ

mascaró de proa *m*

Figura que es posa com a adornament a la part alta del tallamar d'una nau.

Mascaró de proa EJ

masqueta *f*

Cadascuna de les peces corbes que subjecten la part alta del tallamar al buc.

masteler *m*

Pal menor de l'arbre d'una nau que s'afegeix a l'arbre mascle.

Mastelers EJ

masteler de gàbia *m*

Masteler del pal major d'un vaixell d'aparell rodó.

masteleret *m*

Perxa o pal menor situat sobre del masteler i unit a ell per la creueta i el tamboret.

mata-soldats *m*

Vela d'estai de mitjana.

Mata-soldats EJ

matxina *f*

veg. **molinet** *m*

maüix *m*

Ferro de calafat per treure l'estopa vella.

medís *m*

Part central de les costelles d'un buc, que va empernada a la quilla.

megàfon *m*

Aparell format per una botzina cònica i una embocadura, que serveix per reforçar sons, especialment la veu, i transmetre'ls a distància.

sin. **trompa** *f*

mena *f*

Gruix d'un cap que s'expressa amb la mesura en mm de la seva circumferència.

menjavents *m*

Floc d'una barca de mitjana o d'un llagut.

sin. **pollacrí** *m*

messana *f*

veg. **mitjana** *f*

mestral *m*

1 Vent que ve del nord-oest (NO). 2 Nord-oest.

mestralada *f*

Ventada forta de mestral.

mestralejar *v intr*

1 Fer vent de mestral. 2 Tendir a venir, un vent, del nord-oest (NO).

mestraló *m*

Mestral fluix.

mestrança *f*

1 Conjunt de fusters, calafats, mestres d'aixa i tota la resta d'operaris qualificats, destinats a les drassanes per a la construcció i reparació de naus. 2 Conjunt de personal qualificat que està per sobre de la marineria i per sota de l'oficialitat en un vaixell mercant.

mestre -a d'aixa *m i f*

Persona especialitzada en la construcció d'embarcacions de fusta.

mestre -a d'una nau *m i f*

Persona que mena la nau, segon en importància després del capità.

mestre -a veler *m i f*

Persona que coneix, entén i dirigeix el tall i la forma de tota classe de veles.

metxa *f*

veg. **garrofa** *f*; **ungla**[1] *f*

mig *m*

1 Segona faixa de ris d'una vela llatina. 2 El floc més petit de tots.

migdia *m*

1 Sud. 2 Part meridional d'una contrada.

migjorn *m*

1 Vent que ve del sud. 2 Sud.

migjornada *f*

Ventada forta de migjorn.

migjornejar *v intr*

1 Fer vent de migjorn. 2 Tendir a venir, un vent, del sud.

migjornell *m*

Migjorn fluix.

milla marina *f*

Unitat de mesura de distàncies utilitzada sobretot en navegació marítima, equivalent a un minut de meridià i que té una longitud de 1.852 metres.

minva *f*

Descens del nivell del mar.

minves de gener *f pl*

Minves que s'esdevenen al mes de gener i que solen coincidir amb un temps anticiclònic.

sin. **calmes de gener** *f pl*

miquejar *v intr*

Ploure poc i lentament.

mirall de popa *m*

Superfície exterior de la popa plana d'un vaixell o d'una embarcació.

sin. **espill** *f*

Mirall de popa QB

místic *m*

Vaixell antic, semblant al xabec, de tres arbres, que arma veles místiques als pals trinquet i major.

mística *f*

Tipus de vela llatina que té el puny d'amura escapçat, de manera que el penol del car no arriba fins a la roda de proa.

sin. **martell** *m*

Vela mística QB

mitjana *f*

1 Arbre més proper a la popa en un vaixell de tres o més pals. 2 Arbre més proper a la popa d'un vaixell que tingui dos pals, si és el de menys guinda.

sin. **messana** *f*

3 Vela de tallant que s'arma en el pal de mitjana. 4 Vela rodona més baixa del pal de messana d'una fragata.

Arbre i vela de mitjana MC

moc *m*

1 Barra que surt del tamboret del bauprès, cap a baix, que serveix per obrir prou les barbades.

Moc JS

2 En les barques de mitjana, cap que fa ferm el botaló de proa a la part exterior de la roda.

Moc d'una barca de mitjana JS

moderar *v tr*

Afluixar la marxa.

mola *f*

Cap que hom ha caragolat formant duges que es van sobreposant.

molador -a *m i f*

Persona que, a mesura que rep el cap, el va disposant en forma de mola.

molar *v tr*

Caragolar un cap formant una mola.

molinet *m*

Torn horitzontal que hi ha a la proa de les naus que serveix per llevar les àncores, trempar i cobrar les amarres.

sin. **maixina** *f*; **matxina** *f*

Molinet EJ

moll *m*

Obra de pedra o de fusta, construïda a la vora de la mar, que serveix per facilitar l'embarcament i desembarcament de persones i a vegades d'abric de les naus.

Moll EJ

mort *m*

1 Conjunt de pedres o pal enterrat a la platja, apte per aguantar la treta d'una barca amb un palanqui. 2 Àncora d'una sola ungla clavada al fons i fixada sòlidament a una boia on hom amarra les embarcacions.

morta *f*

Estaca o pal clavat i mig enterrat a la sorra de la part alta de la platja, on està enganxada amb una cadena la pasteca que guia el cap del palanqui de treure.

mossa *f*

Peça gruixuda de fusta, amb un buit semicircular per encaixar-ne una altra que, amb l'ajut de tascons, serveix per subjectar peces que s'hagin de picar o treballar amb l'aixa.

mostatxo *m*

Cadena o cap que assegura el cap del bauprès a l'amura fent com d'obenc.

sin. **escolliment** *m*

Mostatxos $_{EJ}$

motí *m*

Tumult o aixecament de la tripulació o el passatge contra el comandament d'un vaixell.

motor *m*

Aparell generador de força per combustió interna que dóna moviment a una nau.

muixera *f*

veg. **groera**[2] *f*

muleta *f*

Petita embarcació no cobertada emprada a l'Ebre, al port dels Alfacs, etcètera.

Muleta amb tendalet $_{QB}$

mura *f*

1 Part de cada costat del vaixell, compresa aproximadament entre la proa i quatre quartes a banda i banda de la mateixa proa.

sin. **amura**[5] *f*

2 Cap o aparell que serveix per caçar qualsevol vela cap a proa. 3 Quart puny d'una vela llatina de martell o mística. 4 En una vela llatina de martell o mística, cap que aferma el puny d'amura a la clavilla de l'orla o al violí.

murada *f*

1 Nuvolada espessa que tapa una part de l'horitzó. 2 Part del costat d'una embarcació corresponent a les amures.

Quim Bosch

N

Narbona *m*

Personificació del vent de tramuntana.

nas *m*

Part superior de la roda de proa que supera la coberta.

sin. **pinyó** *m*; **pinyó de proa** *m*

Nas QB

nau *f*

1 Construcció de fusta, de metall o d'un altre material, sovint de forma escafoide, disposada per surar i córrer sobre l'aigua, amb mitjans de propulsió, destinada a transportar persones o coses. 2 Antic vaixell generalment de tres pals, de buc molt alt, amb castell de proa, aparell rodó a l'arbre de trinquet i major, i aparell llatí a l'arbre de mitjana.

Nau *Santa Maria* (rèplica) LO

nàufrag -a *m i f*

Que ha fet o ha sofert un naufragi.

naufragar *v intr*

1 Perdre's, anar a fons, una nau. 2 Perdre's, anar a fons, les persones que anaven en una nau naufragada.

naufragi *m*

Fet de naufragar.

sin. **naufraig** *m*

naufraig *m*

veg. **naufragi** *m*

nauta *m*

Mariner, navegant.

nàutic -a *adj*

Relatiu o pertanyent a la navegació.

nàutica *f*

Art de la navegació.

nauxer *m*

Mariner d'alta graduació que dirigia la maniobra d'un vaixell.

naval *adj*

Relatiu o pertanyent a les naus.

navegabilitat *f*

Conjunt de qualitats d'un vaixell gràcies a les quals pot navegar bé i amb seguretat.

navegable *adj*

1 Dit de l'indret per on hom pot navegar, prou pregon i ample perquè s'hi pugui navegar. 2 Que està en condicions de navegar.

navegació *f*

1 Acció de navegar. 2 Conjunt de tècniques que permeten d'establir el camí que ha de seguir la nau per tal de traslladar-se a qualsevol punt de la superfície de la mar. 3 Transport marítim.

navegació d'altura *f*

Navegació feta per alta mar.

navegació de cabotatge *f*

Navegació feta de port a port seguint la costa.

navegant *adj*

1 Que navega. 2 *m i f* Persona que navega.

navegar *v intr*

1 Anar, viatjar, amb una nau. 2 Anar, la nau. 3 *v tr* Tripular una embarcació.

sin. **anar** *v intr*

navegar a l'orsa curta *v intr*

Navegar amb l'orsapop afermat a la manegueta de proa de sobrevent.

Navegant a l'orsa curta QB

navegar a l'orsa llarga *v intr*

Navegar amb l'orsapop afermat a la manegueta de popa de sobrevent.

Navegant a l'orsa llarga QB

navegar a la bona mà *v intr*

Navegar a la vela amb l'antena i la vela al costat de sotavent de l'arbre.

sin. **anar carregats de seny** *v intr*

Navegant a la bona mà QB

navegar a la bruta *v intr*

Navegar amb els rissos fets i sense llamar l'antena.

Navegant a la bruta QB

navegar a la capa *v intr*

Navegar amb les veles plegades o amb poca vela i la barra del timó tota a sotavent per tal de resistir millor un temporal.

navegar a la colla *v intr*

Navegar amb la vela plegada i

caragolada amb l'antena abatuda i estintolada a la cameta.

Navegant a la colla GM

navegar a la llarga *v intr*

veg. **navegar fent ala de pebrot** *v intr*

navegar a la valenciana *v intr*

Navegar a la bruta a l'orsa llarga i amb vent de popa amb l'antena en posició horitzontal i l'escota passada per la cameta.

Navegant a la valenciana QB

navegar a la vela *v intr*

Navegar amb totes les veles desplegades.

navegar a vessar *v intr*

Navegar amb l'antena i la vela al capdamunt de l'arbre.

navegar al car *v intr*

Navegar a la mala amb el car separat de la roda.

sin. **navegar fent ala de mosca** *v intr*

navegar amb la vela assegurada *v intr*

Navegar amb la vela un xic abatuda, amb l'orsapop afermat cap a popa i els vents de la quadra cap a popa.

navegar amb la vela baixa *v intr*

Navegar amb la vela a mig arbre o prop de la coberta, amb el ris petit fet per aguantar el vent fort.

Navegant amb la vela baixa QB

navegar de bolina *v intr*
veg. **borinejar** *v intr*

navegar de popa *v intr*

Navegar amb el vent per la popa.

sin. **navegar de popa rodona** *v intr*; **navegar en rodó** *v intr*

navegar de popa rodona *v intr*

veg. **navegar de popa** *v intr*

navegar desquarterant *v intr*
veg. **desquarterar** *v tr*

navegar en conserva *v intr*
Navegar, dues o més naus plegades, per ajudar-se i defensar-se mútuament.

navegar en creu *v intr*
Navegar amb el vent en popa a l'orsa llarga i l'antena horitzontal.

Navegant en creu GM

navegar en rodó *v intr*

veg. **navegar de popa** *v intr*

navegar fent ala de mosca *v intr*

veg. **navegar al car** *v intr*

navegar fent ala de pebrot *v intr*

Navegar al llarg, a la bona mà i amb l'orsapop afermat cap a popa.

sin. **navegar a la llarga** *f*

navegar per l'aleta *v intr*

Navegar amb el vent per l'aleta.

navegar sobre l'arbre *v intr*

Navegar amb la vela i l'antena al costat de sobrevent.

Barques navegant sobre l'arbre QB

navei *m*

Embarcació rudimentària, de

riu, que consistia en dues bigues lligades, assegut damunt les quals el pescador remava i tirava les xarxes.

naveta *f*

Nau petita.

navili *m*

1 Nau gran, especialment de guerra. 2 Vaixell de vela, de guerra, generalment de tres pals, que era aparellat de fragata, amb dues bateries o més per banda, i amb seixanta canons o més.

navilier -a *m i f*

1 Persona encarregada de representar un vaixell al port on aquest es troba. 2 Propietari d'un o més vaixells que explota en nom propi i per compte propi.

nebulós -osa *adj*

Velat per núvols o boires.

nedant *m*

veg. **obra viva** *f*

negar-se *v pron*

1 Ofegar-se a la mar. 2 *v tr* Inundar, cobrir d'aigua.

sin. **ofegar-se** *v pron*

negrejar *v intr*

Fer-se fosc, de nit.

negror *f*

Espessor de núvols negres en el cel que sol ésser senyal de gropada.

nervi *m*

1 Cap o cable al qual són envergats i pel qual corren els flocs i les veles d'estai quan són hissats o arriats

Nervi del floc volant JS

2 Barra metàl·lica prima o cable que va d'un penol a l'altre d'una verga i serveix per envergar les veles rodones. 3 veg. **ànima**[1] *f*

nervi de petifloc *m*

Nervi que va de l'encapelladura de la meitat alta del masteleret al penol de fora del botaló.

net *m*

Paratge de mar desproveït d'alguers i d'esculls.

niell *m*

1 Roca en la mar que fa com un petit illot.

Niell LO

2 veg. **groera**[2] *f*

noi -a *m i f*

1 Aprenent de mariner o de pescador. 2 veg. **grumet** *m i f*

noli *m*

Preu del transport de mercaderies d'un port a un altre.

sin. **nòlit** *m*

noliejador -a *m i f*

Persona natural o jurídica a la disposició de la qual és posat un vaixell per tal d'efectuar un transport de mercaderies.

noliejament *m*

Acció de noliejar.

noliejar *v tr*

Llogar una nau per conduir mercaderies, persones.

nòlit *m*

veg. **noli** *m*

norai *m*

Pilar a la riba del moll, on s'afermen les amarres de les naus.

nostramo *m*

1 Patró d'una embarcació, segons la denominació emprada pels tripulants. 2 veg. **contramestre -a** *m i f*

nuador -a *m i f*

Persona que fa nusos i uneix o lliga fent nusos.

sin. **nugador -a** *m i f*

nuar *v tr*

1 Fer un nus o nusos en un cap. 2 Unir o lligar fent un nus.

sin. **nugar** *v tr*

nuc *m*

veg. **nus** *m*

nugador -a *m i f*

veg. **nuador -a** *m i f*

nugar *v tr*

veg. **nuar** *v tr*

nus *m*

1 Unitat de velocitat que correspon a 1 milla marina per hora. 2 Entrellaçament estret de les parts d'un o més caps, que, en estirar un dels extrems, ordinàriament s'estreny encara més.

sin. **nuc** *m*

nus mariner *m*

Unió sòlida, fàcil tant de fer com de desfer, de dos caps o d'un sobre ell mateix.

núvol *m*

Agregat de diminutes gotes d'aigua o de cristalls de glaç formats per la condensació o la sublimació del vapor d'aigua contingut en l'atmosfera, que a causa de la difusió de la llum apareix generalment com una massa blanquinosa.

nuvolada *f*

Massa de núvols, especialment quan presenten un cert desenvolupament vertical.

nuvolós -osa *adj*

Cobert o format de núvols.

nuvolositat *f*

Extensió del cel cobert de núvols.

nyinyola *f*

veg. **llinyola** *f*

O

obenc *m*

Cap o cable que sosté el pal en sentit transversal, anant de la part alta d'aquest a la borda.

Obenc d'un cúter QB

obenc de mitjana *m*

Obenc que va de l'encapelladura del mascle del pal de mitjana a la borda o a la taula de guarnició.

Obencs de mitjana EJ

obenc del trinquet *m*

Obenc que va de l'encapelladura del mascle a la borda o a la taula de guarnició.

obenc major *m*

Obenc que va de l'encapelladura del mascle del major a la borda o a la taula de guarnició.

Obencs majors d'una goleta QB

obencadura *f*

Conjunt d'obencs d'un arbre o d'una nau.

obenquell *m*

Obenc que subjecta un masteler a la cofa corresponent.

obenquell de gàbia *m*

Obenquell que va de

l'encapelladura del masteler a la cofa del pal major.

obenquell de goneta de proa *m*

Obenquell que va de l'encapelladura de la meitat alta del masteleret a la creueta del pal trinquet.

obenquell de goneta major *m*

Obenquell que va de l'encapelladura de la meitat alta del masteleret a la creueta del pal major.

obenquell de mitjana *m*

Obenquell que va de l'encapelladura del masteler a la cofa del pal de mitjana.

obenquell de perroquet *m*

Obenquell que va de l'encapelladura de la meitat alta del masteleret a la creueta del pal de mitjana.

obenquell de velatxo *m*

Obenquell que va de l'encapelladura del masteler a la cofa del trinquet.

Obenquells de velatxo EJ

oberta *f*

Obertura d'un llagut limitada lateralment pels corredors i travessada pels bancs on s'asseuen el remitgers.

obra morta *f*

Part del buc que és sobre la línia de flotació.

obra viva *f*

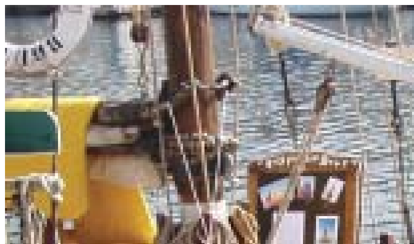
Part del buc que és sota la línia de flotació.

sin. **nedant** *m*

obricoll *m*

Cadascuna de les dues peces o parts que formen la boca de cranc d'un pic.

sin. **maixella** *f*

Obricolls EJ

obrir *v intr*

Separar un vaixell del lloc on està atracat.

octa *f*

Unitat de mesura de la nuvolositat que correspon a una vuitena part de la volta celeste.

octant *m*

Instrument de reflexió, anàleg al sextant, el sector del qual és d'una vuitena part del cercle.

ofegar-se *v pron*

veg. **negar-se** *v pron*

oiat -ada *adj*

veg. **marejat -ada** *adj*

ona *f*

Moviment oscil·latori de les aigües de la mar en sentit ascendent i descendent.

ona defallida *f*

Ona que segueix una altra ona molt més grossa i és més petita i menys violenta.

Nota: Acostuma a ser la tercera, quan fa una llargada forta.

onada *f*

1 Ona, especialment d'una certa grandària. 2 *f pl* Successió continuada d'ones, a la mar.

onatge *m*

1 Moviment de les ones. 2 Successió d'onades que es forma en qualsevol extensió d'aigua per l'acció del vent.

onejar *v intr*

Fer ones, la superfície agitada d'un líquid.

oratge *m*

Vent, especialment vent terral.

sin. **oreig**[1] *m*

oratgell *m*

Vent de terra.

sin. **oratjol**[2] *m*

oratjol *m*

1 veg. **ventijol** *m* 2 veg. **oratgell** *m*

oratjós -osa *adj*

De vent.

oreig *m*

1 veg. **oratge** *m* 2 veg. **ventijol** *m*

orejada *f*

Acció d'orejar o d'orejar-se.

orejar *v tr*

1 Exposar a l'acció del vent. 2 *v pron* Rebre l'acció de l'oreig, de l'aire.

orella *f*

Porció lateral de la boca d'una botavara.

orelleta *f*

Anella petita metàl·lica fixada al buc, destinada a fermar-hi caps de poca importància.

orientar *v tr*

Disposar les veles perquè prenguin vent.

orinc *f*

Cap amarrat per un extrem a l'anella del ruixó i per l'altre a una boia petita que tant serveix per abalisar l'àncora com per desenrocar-la.

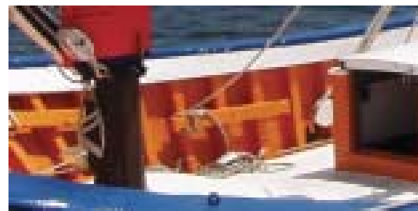
orincar *v tr*

Afermar un cap per un extrem a una boia i per l'altre a l'àncora.

orjal *m*
veg. **arjau** *m*

orla *f*

Barana d'una embarcació, part dels costats que ultrapassa el ras de la coberta.

Orla EJ

ormeig *m*

Aparell d'una nau.

orsa *f*

Planxa que algunes embarcacions de vela duen sota la carena, o al costat, per tal de no caure a sotavent i augmentar l'estabilitat.

orsada *f*

Acció d'orsar.

orsapop *m*

Cap amb el qual hom porta cap a popa el car d'una antena, que treballa al contrari que el davant.

orsar *v intr*

veg. **borinejar** *v intr*

orsejar *v intr*

veg. **borinejar** *v intr*

osta *f*

1 Cadascun dels caps que hom encapella al pic d'una aurica, amb l'objectiu de subjectar-lo en les brandades.

Ostes de pics QB

2 Cap que serveix per subjectar la pena de l'antena d'una vela llatina durant les empopades.

Osta d'una antena JS

3 Cap o cable que evita que un puntal de càrrega es desplaci lateralment.

ostaga *f*

Part senzilla de la drissa que acaba en un aparell.

Jordi Salvador

P

pailebot *m*

Goleta els arbres de la qual tenen tots la mateixa alçària i només va aparellada amb veles de tall.

Pailebot *Santa Eulàlia* (aparellat com una goleta de tres pals) EJ

paiol *m*

veg. **pallol** *m*

pairar *v intr*

Estar aturada, la nau, poca estona.

sin. **estar al paire** *v intr*

paire *m*

Acció de pairar.

pal *m*

Arbre d'una embarcació.

pal d'avarar *m*

Pal de fusta de secció rectangular sobre el qual es fan lliscar les embarcacions per avarar-les.

pal de mitjana *m*
veg. **arbre de mitjana** *m*

pal en candela *m*
Pal completament perpendicular a la línia de flotació.

Barques amb el pal en candela QB

pal major *m*
Arbre d'un vaixell d'un sol pal. En els de dos pals, és el de més guinda, i en els de tres o més pals, el central o cadascun d'ells.

pal major poper *m*

Arbre situat a proa del pal de mitjana d'un vaixell de quatre o més pals.

pal major proer *m*
Arbre situat a popa del pal

trinquet d'un vaixell de quatre o més pals.

Pal major proer .EJ

pal piol *m*

1 Pal d'una sola peça. 2 Pal de dues peces, amb un mascle molt llarg i masteler, amb creueta.

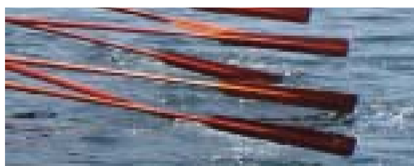

Pals piols d'una goleta QB

pal trinquet *m*
veg. **trinquet**[1] *m*

pala *f*

1 Part del rem que se submergeix a l'aigua facilitant el punt de recolzament a la propulsió.

Pales de rems EJ

2 Part més ampla del timó, que està submergida en l'aigua.

Pala del timó EJ

3 Cadascun dels elements propulsius constitutius d'una hèlice, que surten o són fixats al nucli o cos central.

Pales d'hèlice JS

palanca *f*

Passera feta de taulons entre la nau i el moll.

Palanca GM

palanqui *m*

1 Aparell emprat per treure embarcacions format per dos bossells amb el cap corresponent. 2 Aparell anàleg a l'anterior emprat a bord. 3 Cap o aparell per carregar els punys d'escota d'una vela baixa de creu.

sin. **aferraveles** *m*

paler -a *m i f*

1 Persona encarregada de posar els pals de les barques per avarar-les i treure-les de la mar. 2 Persona que té cura de netejar i arranjar les barques quan són a terra i de preparar la maniobra d'avarar.

paler -a eixut -a *m i f*

Peó de la colla d'avarar.

paler -a mullat -ada *m*

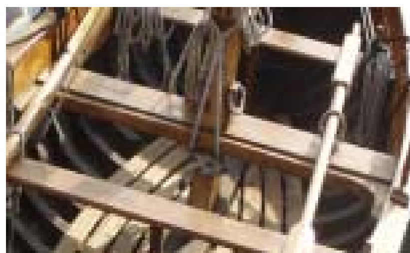
Paler o palera encarregat de posar el figuerot abans que la barca quedi totalment avarada.

pallifossar *v tr*

Avarar una barca.

pallol *m*
Empostissats de fusta o plataformes llevadisses que reposen sobre les quadernes o els medissos.

sin. **paiol** *m*

Pallols EJ

paloma *f*

Cap que es passa pel rumb de la barca per facilitar la maniobra de treure-la de la mar.

paltejar *v intr*
veg. **fatxejar** *v intr*

pam *m*

Mesura equivalent a la vuitena part d'una cana, que són 19,43 cm aproximadament.

pantoc *m*

Part corbada del buc d'una nau

compresa entre el pla i el costat.

Pantoc JS

pantocada *f*

Cop fort que rep el pantoc d'una nau en superar la cresta d'una onada gran i caure de nou a l'aigua.

panyol *m*

Lloc on es guarden les veles.

paraescut *m*

1 Peça de fusta que, juntament amb una altra i disposades totes dues transversalment, limita una escotilla. 2 veg. **tàlem de popa** *m*

paraia *f*

Taula del folre d'una embarcació que va de la proa a popa entre la quilla i la sobreparaia, o l'escua, si l'embarcació en duu.

sin. **paralla** *f*

Paraia JS

paralla *f*

veg. **paraia** *f*

paramar *m*

veg. **collonet** *m*

paramitjal *m*

1 Sobrequilla. 2 Fusta disposada amb d'altres al pla del fons d'una embarcació mercant, damunt les quals són posades i estibades les mercaderies perquè no es mullin.

paramola *f*

Post on descansa la base de l'arbre d'un bastiment.

sin. **carlinga** *f*

Paramola JS

passa *f*

Corda fina que es fa servir per fer-ne de més gruixudes, per folrar caps, etcètera.

passamà *m*

Cap posat en qualsevol lloc de l'embarcació per a la seguretat de la tripulació.

passatge *m*

Pas estret entre roques, amb la mar enmig i navegable.

pasteca *f*

Bossell una de les cares o galtes del qual es pot obrir i deixar així la politja al descobert.

pastell *m*

1 Fusta d'alzina que es col·loca a les carenes d'una embarcació quan tenen desgast. 2 Suplement que es posa a la quilla o escues quan estan desgastades pel frec de l'acció d'avarar i treure. 3 Peça inferior de la pala del timó.

sin. **busca** *f*

pastera *f*

veg. **beta** *f*

patró -ona *m i f*

Persona que pot comandar una embarcació de pesca, de tràfec o d'esbarjo, de tonatge limitat, dins d'una porció de mar també limitada.

patronejar *v tr*

1 Fer de patró d'una embarcació. 2 Portar el timó d'una embarcació o dirigir les maniobres a bord.

pavelló *m*

En una nau, bandera de l'Estat en què està matriculat.

Pavellons QB

peça *f*

Tall de fusta que va de proa a popa, muntada sobre la quilla d'una embarcació per reforçar-la.

peça de claus *f*

Cadascuna de les peces de fusta que es troben de pla damunt la cinta i les llates, que donen la volta a tota l'embarcació a l'alçada de la coberta i lliguen les estameneres i la coberta.

pega *f*

Barreja de resina de pi i quitrà, de color negre, feta per fusió, que en estat pastós i calent serveix per calafatar peces del buc, quilles, rodes i folre.

peixe *m*

Costura d'una vela.

pellicot *m*

veg. **pellingot** *m*

pellingot *m*

Drap vell.

sin. **pellicot** *m*

pena *f*

Peça superior de l'antena d'una embarcació que queda a popa.

Pena QB

penjant *m*

Espadat submarí.

penol *m*

Cadascun dels extrems d'una perxa.

Penol de la pena d'una antena JS

perdre el govern *v tr*

Perdre el domini d'una embarcació, que queda a plena voluntat de la mar, per efecte del temporal o d'avaria.

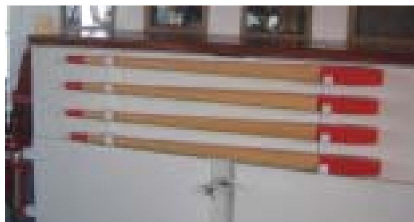
sin. **perdre el timó** *v tr*

perdre el rumb *v tr*
Perdre l'orientació fins al punt que resulta difícil tornar-se a orientar.

perdre el timó *v tr*
veg. **perdre el govern** *v tr*

perpal *m*

Barra de fusta o ferro que s'usa per fer girar el cabrestant.

Perpals JS

perroquet *m*

Vela quadra del pal de mitjana que es munta sobre la messana o sobremessana.

Perroquet EJ

perxa *f*

1 Vara o tija accessòria de l'arboradura d'una nau, com ara les vergues, les botavares, els pics, els botalons d'ales i rastreres, les antenes i els tangons. 2 Bastó llarg emprat per impulsar una embarcació petita pitjant al fons d'un estany som, d'un canal, etcètera.

perxador -a *m i f*

Persona que es dedica a perxar.

perxar *v tr*

Fer avançar una embarcació exercint una pressió al fons de l'aigua per mitjà d'una perxa.

Perxant pel riu Ebre QB

pescador -a *m i f*

Persona que pesca.

pescant *m*

Barra que, fixada a la coberta i a un costat o popa del vaixell, permet sostenir o hissar i arriar bots, moure càrregues, etcètera.

Pescant EJ

pescant de gata *m*

Peça de fusta que sobresurt de l'orla del vaixell, situada a les amures, on s'aferren els vents i els mostatxos del bauprès.

Pescant de gata a l'amura d'un pailebot EJ

petifloc *m*

Vela triangular més petita que el floc situada més a proa del vaixell.

sin. **pitifloc** *m*

petit *m*

Tercera faixa de ris, la més allunyada del gràtil i la que redueix més superfície vèlica.

peu *m*

Part més baixa de l'arbre, que descansa sobre la paramola.

peu de gall *m*

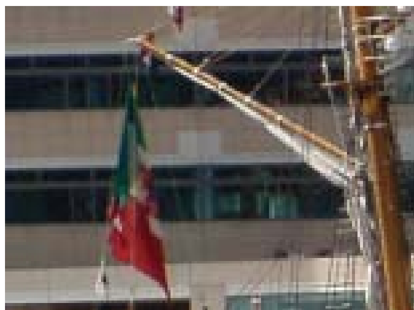
1 Cap que està ferm per cadascun dels seus xicots i que es tesa per algun punt del si. 2 Gassa formada per un cap passat per embornals al voltant de dos escalemots.

pic *m*

1 Perxa que va unida i articulada al pal per la boca de cranc que té en el seu penol inferior, i en la qual s'enverga el gràtil de la vela cangrea. 2 veg. **puny de pena** *m*

pic fix *m*

Verga en la qual hom enverga el gràtil d'una vela cangrea de cortina.

Pic fix EJ

pic mòbil *m*

Verga en la qual hom enverga el gràtil d'una vela cangrea, maniobrada per una drissa de boca, una drissa de pic i una carregadora.

Pics mòbils d'un pailebot EJ

piganya *f*

Pallol de popa, on el patró recolza els peus quan serva la barca assegut a la banqueta.

sin. **pinyapeu** *m*

piló *m*

Construcció de pedra i ciment situada sempre arran de mar, a la costa, de forma troncocònica a sobre de tot, que té una argolla de ferro o bé una pedra grossa perquè els caps dels vaixells s'hi amarrin.

pimelga *f*

Peça de fusta que reforça per la part inferior l'antena de les barques aparellades amb vela llatina que munten antenes molt llargues.

Pimelga JS

sin. **gimelga** *f*

pinc *m*

Embarcació de vela, semblant al xabec però de línies més fines.

pinya *f*

Nus fet al cap d'una corda teixint els seus blens.

pinya de rosa *f*

Nus que té volum i que es fa a l'extrem d'un cap a fi que no s'escapoleixi i quedi entestat.

pinyapeu *m*

veg. **piganya** *f*

pinyó *m*
veg. **nas** *m*

pinyó de proa

veg. **nas** *m*

piol *m*
Arbre d'una sola peça perpendicular a la quilla.

piola *f*

Cap de cànem de 2 mm de diàmetre.

pitifloc *m*
veg. **petifloc** *m*

pitja *f*
Trosset de fusta que té forma de clau i que se sol posar entre dues juntes d'una taula per tapar el dui, etcètera.

sin. **espitxa** *f*

Pitges JS

pitxola *f*
Vela mestra de dimensions reduïdes, que duen les barques de mitjana, muntada a una segona antena com a recanvi de la mestra, de lona molt revinguda, i que s'empra per a vents durs.

pixar *v tr*
Desguassar l'aigua d'una barca avarada traient el dui.

pla de crugia *m*
veg. **línia de crugia** *f*

planassa *f*
Gran extensió de terra plana, especialment al fons de la mar, que constitueix una elevació.

placer *m*

1 Fons uniforme i sorral no gaire allunyat de la costa. 2 Paratge de la mar on abunda la pesca.

plegador *m*
Tros de lona emprat per lligar i aferrar la vela.

plegar a la colla *v tr*
veg. **collar** *v tr*

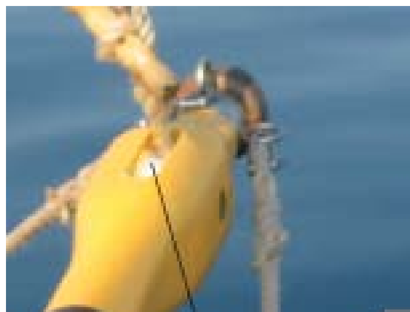
plena *f*
Llom d'una ona.

pluja *f*
Precipitació de gotes d'aigua, provinent de la condensació del vapor d'aigua de l'atmosfera.

plujós -osa *adj*
Abundant en pluges, en què plou freqüentment.

pol *m*
Tarima de fusta que es treu i es posa damunt les quadernes i forma el paviment interior de la barca.

politja *f*
Cilindre de poca altura que pot girar al voltant d'un eix concèntric amb el seu eix geomètric, té una canal buidada tot al llarg de la seva superfície lateral per on es fa passar un cap que es manté tibat, i serveix per canviar la direcció d'una força, transmetre un moviment, guiar un cable, etcètera.

Politja JS

politjó *m*
Rodeta per on es fa passar la corda d'una politja.

pollacó *m*
veg. **puny del car** *m*

pollacra *f*
1 Nau de dos arbres de dues peces, encreuats. 2 Vela triangular que va a proa d'alguns llaguts i algunes barques.

Pollacra QB

pollacra al derramo *f*
Pollacra que es posa per sota del pujament de la vela per

aprofitar el vent que passa entre el pujament i la coberta.

pollacra en xampa *f*
Pollacra que es posa en cada extrem de la vela llatina, una al penol del car i l'altra al penol de la pena, utilitzant botalons o tangons per atangonar els punys del car d'aquesta, quan es navega a la valenciana.

pollacrí *m*

veg. **menjavents** *m*

polsim *m*
Ruixim d'aigua de la mar, quan polseja.

ponent *m*
1 Vent que ve de l'oest. 2 Oest. 3 Banda de ponent.

ponentada *f*
Ventada forta de ponent.

ponentejar *v intr*
1 Fer vent de ponent. 2 Tendir a venir, un vent, de l'oest. 3 Navegar en direcció a ponent.

ponentí -ina *adj*
De ponent, de la banda de ponent.

ponentol *m*
Ponent fluixet.

pont *m*
Lloc des d'on es governa la nau.

Interior del pont d'una goleta QB

pontó *m*
1 Nau de fons pla usada per al servei de ports, per passar rius i per construir ponts. 2 Nau vella amarrada o fondejada en un port, que serveix de magatzem, d'hospital, de presó.

pontona *f*
Embarcació de fons pla emprada com a transbordador a l'Ebre.

popa *f*
Part posterior del buc d'una nau.

Popa EJ

popa d'escut *f*

Popa plana.

Popa d'escut EJ

popa de cul de mona *f*

Popa arrodonida amb el codast endinsat.

popa de dos cossos *f*

Popa que consta de dues parts, la que acaba al codast i la que correspon a l'orla, que sobresurt i acaba en un ventall amb la soleta arrodonida.

Popa de dos cossos EJ

popa de quadre *f*

Popa, semblant a la de dos cossos, que acaba en una secció plana trapezial, la qual normalment duu pescants de bot.

Popa de quadre QB

popa rodona *f*

Popa d'un sol cos acabada en el codast i proveïda d'una soleta arrodonida.

poper -a *adj*

Relatiu o pertanyent a la popa.

port *m*

1 Abric natural o artificial en una costa o a la riba d'un riu disposat per servir de recés a les naus i per a les operacions de tràfic, d'armament, o d'embarcament i desembarcament de persones. 2 Refugi, protecció. 3 Ciutat o vila que té un port, on poden anar les

naus a carregar i descarregar mercaderies.

porta *f*

Obertura quadrangular feta als costats o a popa del buc d'una embarcació per a la ventilació, per introduir o treure càrrega, etcètera.

Portes EJ

portadora *f*

Recipient format per dogues de fusta, proveït de dos agafadors disposats als extrems del diàmetre gran de la boca, que serveix per transportar raïm o vi i, també, altres fruites, aigua, terra, etcètera.

portell *m*

Obertura de la cabina d'una nau que dóna al costat del buc.

portella *f*

Obertura practicada al buc d'una nau.

portitxol *m*

Port petit.

portolà *m*

Carta nàutica d'un port.

portuari -ària *adj*

Relatiu o pertanyent al port.

portuguesa *f*

Lligada marinera.

posar proa a *v intr*

veg. **fer proa a** *v intr*

pota d'aranya *f*

Barrot llarg que surt de la creueta obliquament cap a la popa.

Potes d'aranya EJ

pràctic -a *m i f*

Persona que, com a coneixedor d'un indret determinat de la costa, d'un port o d'un riu, embarca en una nau que ha de passar-hi per tal d'assessorar el capità.

practicatge *m*

Exercici de la professió de pràctic.

premsaestopa *m*

Junta amb estopada impregnada de lubrificant que, en ajustar hermèticament a l'arbre de cua o a la botzina de l'hèlice, impedeix l'entrada d'aigua dins el buc.

prendre *v tr*

Rebre bé, la vela d'una embarcació, el vent.

prendre amor *v intr*

Afluixar-se, un cap fermat i tibat per ambdós extrems, formant una corba lleugera a la vela.

prendre coca *v intr*

Prendre voltes per si sol, un cap mal aclarit.

prendre corrida *v intr*

Caragolar-se, un cap, sobre ell mateix.

prendre la mar *v intr*

Començar una navegació

prendre per la lua *v intr*

Prendre vent, una vela, per la cara de sotavent.

prendre rissos *v intr*

Rissar la vela, fer un ris.

prendre volta *v intr*

Passar un cap per un punt fix, donant-li volta, per aguantar-lo quan treballa molt.

prima *f*
Espai de temps des del capvespre fins a l'entrada de fosc.

proa *f*
Part davantera del buc d'una nau.
sin. **prova** *f*

Proa QB

proa de violí *f*
Proa recollida i de doble curvatura.

proa llançada *f*
Proa que té la roda arquejada i sobresortint.

Proa llançada GM

proa recollida *f*
Proa que té la roda vertical i forma un angle sobtat amb la quilla.

Proa recollida JS

proer -a *m i f*
Mariner, remer, pescador, etc., que va a la proa d'una nau.

Proer QB

proís *m*
Amarra de molta mena que es dóna des de la proa a terra.

sin. **pruís** *m*

prova *f*

veg. **proa** *f*

pruís *m*

veg. **proís** *m*

pujament *m*

Vora inferior d'una vela triangular.

sin. **falda** *f*; **faldar** *m*

punt d'escua *m*

Punt de curvatura màxima de la quaderna mestra.

punta de cap *m*
Extrem d'un cap.
sin. **xicot** *m*

punta de terra *f*
Braç de terra de poca extensió que avança dins la mar.

puntal *m*
1 Alçària interior del buc d'un vaixell, mesurada des de la quilla a la coberta principal.

Puntal EJ

2 Barra de fusta o metàl·lica que sosté, juntament amb d'altres, els baus de la coberta per llur part central.

puntejar *v intr*

veg. **borinejar** *v intr*

punter *m*

Vent que bufa fort cap a proa.

puny *m*
Cadascun dels angles d'una vela.
sin. **empunyadura** *f*

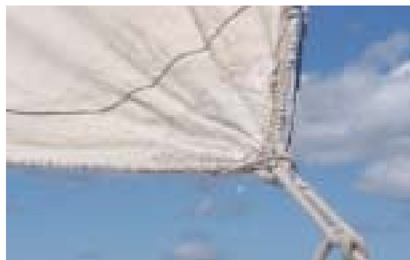
puny d'amarra *m*
veg. **puny de boca** *m*

puny d'amura *m*
Puny inferior i proer de les veles de tall.

Puny d'amura QB

puny d'escota *m*
1 Puny que queda a l'extrem de la botavara. 2 Puny on es ferma l'escota en una vela llatina.

Puny d'escota d'una vela llatina JS

puny de boca *m*
Puny de la vela cangrea que es troba prop del pal i de la boca de la botavara.
sin. **puny d'amarra** *m*

puny de pena *m*
1 Puny d'una vela de tall on s'aferma la drissa. 2 Puny més alt d'una vela cangrea, que s'aferma al penol del pic. 3 Puny d'una vela llatina que s'aferma al penol de la pena.

Puny de pena d'una vela cangrea EJ

puny del car *m*
Puny d'una vela llatina que s'aferra al penol del car.
sin. **escaló** *m*; **pollacó** *m*

Q

quadern de bitàcola *m*

Llibre de bord on cada pilot anota les principals incidències de la navegació d'una nau.

quaderna *f*

Peça de fusta arquejada inserida en la seva part mitjana a la quilla.

quaderna mestra *f*

Quaderna central, element generatiu de l'estructura de l'embarcació.

sin. **elefant** *m*

quadernal *m*
Bossell de quatre politges.

Quadernal JS

quadra *f*
1 Mànega d'una embarcació en la quarta part de l'eslora. 2 veg. **vela quadra** *f* 3 Direcció del vent de través.

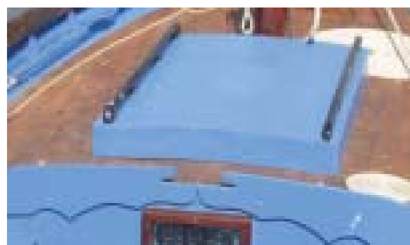
quarta *f*
Cadascun dels rumbs o vents en què es divideix la rosa dels vents.

quartejar *v tr*

1 Marcar els rumbs d'una rosa dels vents. 2 Dir en veu alta ordenadament les diverses quartes o vents que formen la rosa dels vents.

quarter *m*

Tapa de fusta d'una escotilla.

Quarter JS

quetx *m*

1 Embarcació o petit vaixell d'aparell de tall, de dos pals,

major i messana, amb velam cangreu o bermudià i diversos flocs. 2 Antigament, petit vaixell de dos pals, amb una vela llatina al trinquet, una cangrea al major i un o dos flocs.

quilla *f*

Peça de fusta o metàl·lica que, en la part inferior de la nau, va de proa a popa i sobre la qual es munta la carcassa del buc.

sin. **carena** *f*

Quilla JS

quillat *m*

1 Embarcació gran de vela llatina que es distingeix per tenir la proa i la popa en angle recte amb la quilla. 2 Embarcació petita, de buc alt i estret, amb la roda de proa formant un angle recte amb la quilla.

quinal *m*

Obenc de més mena que els altres, que s'arma per ajudar a suportar l'esforç quan el temps ho fa necessari.

quinòccio *m*

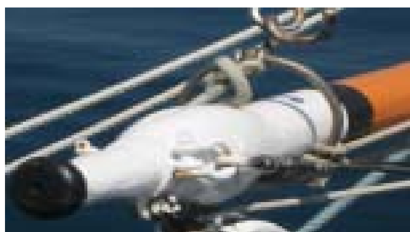
Temporal de pluja i llamps sempre acompanyat de vent de tramuntana.

Nota: Denominació vulgar.

R

raca *f*

Anella que pot córrer al llarg d'un pal, d'un cap, etc., per subjectar-hi una antena, una verga o un altre objecte.

Raca de botaló JS

racament *m*

Anell, format per un o més bastards, que enfilen uns abartrells, usat per fermar una perxa a un pal i facilitar-ne el moviment vertical.

sin. **collar de raca** *m*

rada *f*

Badia apta per arrecerar-hi les naus.

ràfega *f*

Ventada curta i violenta.

rafegada *f*
veg. **ratxada** *f*

rager -a *m i f*
veg. **raier -a** *m i f*

rai *m*
1 Conjunt de trams o lligats de troncs subjectats els uns amb els altres amb lligalls per ésser transportats seguint el corrent d'un riu, emprat també per transportar objectes.
sin. **raig** *m*
2 Vehicle aquàtic, sovint de concepció primitiva, format per un conjunt d'elements flotants subjectats junts que no arriben a formar un cos únic estanc. 3 Flotador metàl·lic, de plàstic o de goma, que s'utilitza com a element de salvament en els vaixells.

raier -a *m i f*
1 Persona que condueix des de la vorera bigues soltes d'arbre per un corrent d'aigua. 2 Persona que construeix un rai i el mena riu avall muntada sobre seu.
sin. **rager -a** *m i f*

raig *m*
1 veg. **rai**[1] *m* 2 Ratlla lluminosa que apareix irradiant d'un cos lluminós. 3 Quantitat de vent, molt de vent.

ralinga *f*
Cap cosit a les vores d'una vela.

Ralinga JS

ralingar *v tr*

1 Cosir la ralinga a una vela. 2 Hissar una vela fins que les ralingues estiguin ben tibants. 3 Tesar ben bé un cap.

ramiola *f*

veg. **remiola** *f*

ramplar *v tr*

Posar estopa als coments amb el rampló, tot calafatant una barca.

rampló *m*

Eina de calafatament, de cos cilíndric amb cabota i amb una pala acanalada al capdavall, que serveix per endinsar l'estopa en els coments de les taules del folre.

sin. **ferro d'estopar** *m*

Ramplons JS

randa *f*

Caient d'una vela.

ranxo *m*

Cambra d'una nau destinada a la tripulació.

rastrera *f*

Ala del trinquet.

ratxa *f*

Augment sobtat de la velocitat del vent.

ratxada *f*

Ratxa forta.

sin. **rafegada** *f*

ratxejar *v intr*

Bufar, el vent, a ratxes

ratxeta *f*

Ratxa no gaire forta.

ratxós -osa *adj*

Que procedeix a ratxes.

ratxosament *adv*

A ratxes.

rebost *m*

1 Lloc d'una nau on es guarden els aliments que no necessiten refrigeració. 2 Provisió de comestibles que es guarden en una nau.

rebotir *v tr*

Polir el calafatament d'un buc.

rebuf *m*

veg. **rebufada** *f*

rebufada *f*

Acció de rebufar.

sin. **rebuf** *m*

rebufar *v intr*

Bufar, especialment el vent, amb gran força.

rec *m*

Canyó submarí.

recalar *v intr*

1 Reconèixer la costa després d'una navegació llarga. 2 Arribar a un lloc determinat, una nau, després d'una navegació. 3 Arribar, el vent o la mar, a un lloc on hi havia calma o l'aigua no hi arribava.

recalcar *v intr*

Escorar, un vaixell, una mica més després d'un gran balanceig.

recalmó *m*

Disminució brusca de la velocitat del vent.

recer *m*

Lloc on hom és a cobert del vent, de les injúries del temps.

sin. **redors** *m*; **redós** *m*; **rudolso** *m*

recolzada *f*

Revolt que forma un riu, un canal, etc., que canvia considerablement de direcció.

sin. **recolze** *m*

recolze *m*

veg. **recolzada** *f*

redó *m*

Peça gruixuda i massissa de fusta que forma la part superior de l'obra morta.

sin. **rodó** *m*

Redons QB

redors *m*
veg. **recer** *m*

redós *m*
veg. **recer** *m*

redossar *v tr*
Arrambar algú o alguna cosa a un objecte que li serveix de recer o redós.

reductor de velocitat *m*
Aparell de transmissió acoblat al motor, que redueix la velocitat de gir de la sortida del cigonyal a fi que sigui convenient per a l'hèlice.
sin. **reductora** *f*

reductora *f*
veg. **reductor de velocitat** *m*

reembarcada *f*
veg. **reembarcament** *m*

reembarcament *m*
Acció de reembarcar.
sin. **reembarcada** *f*

reembarcar *v tr*

Tornar a embarcar.

refermar *v intr*
Tornar a bufar fort el vent.

refrescada *f*
Acció de refrescar o refrescar-se.

refrescar *v tr*
1 Prendre un bany a la mar, sense nedar, mullant-se només els peus i les cames fins als genolls. 2 *v intr* Esdevenir més fort el vent.

refugi *m*

1 Lloc on hom es pot posar en seguretat. 2 Illot. 3 Lloc on és protegida la fauna i és prohibit de pescar.

refugiar-se *v pron*

Posar-se en un lloc segur, trobar refugi.

regala *f*

veg. **soleta** *f*

regató *m*

Punta de ferro armada a l'extrem d'una perxa.

relligar *v tr*

Trincar i fermar les drisses després d'hissar la vela.

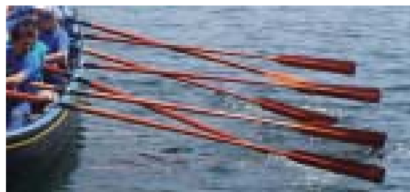
rellotge d'arena *m*

Vas de vidre que té dos compartiments i en què l'arena que omple el superior tarda un temps determinat a passar a l'inferior.

sin. **ampolleta** *f*

rem *m*

Instrument de vogar i de remar, consistent en una peça llarga i prima de fusta, amb un mànec en un extrem i una pala en l'altre, amb què es bat l'aigua.

Rems EJ

rem de punta *m*

Rem sense companyó a l'altre costat del banc.

rem de trenta-quatre *m*

Gran rem utilitzat en els vaixells, fet per vogar més d'un home de peu estant a la coberta, que també s'emprava en les grans barques de mitjana i els quillats.

rem parell *m*

Rem amb companyó a l'altre costat del banc.

remada *f*

Acció de remar.

remador -a *m i f*

veg. **remer -a** *m i f*

remar *v intr*

Servir-se dels rems per fer avançar una embarcació en l'aigua.

sin. **vogar** *v intr*

remer -a *m i f*

Persona que rema.

sin. **remador -a** *m i f*

remig *m*

Espai entre banc i banc en una embarcació de rems.

Remig EJ

rèmige *adj*

Que serveix de rem.

remiola *f*

Efecte del vent fluix o d'entrada quan comença a estendre's a la superfície de la mar.

sin. **ramiola** *f*

remitger -a *m i f*

Tripulant d'una barca de pesca que va a parts amb el patró.

remolcar *v tr*

Fer caminar, una nau, una altra embarcació darrere seu estirant-la amb un cap, una cadena o un cable.

remolí *m*

Massa d'aire, d'aigua, etc., animada d'un ràpid moviment giratori.

remor *f*

Soroll confús com el que s'alça d'una tempesta, de la mar, etcètera.

remoreig *m*

Acció i efecte de remorejar.

remorejant *adj*

Que remoreja.

remorejar *v intr*

Alçar remor.

remuntar *v tr*

Recórrer un riu en direcció al seu origen.

Barca remuntant l'Ebre a vela $_{QB}$

reprendre *v tr*

Feina que realitza el calafat en introduir estopa als coments situats entre les taules del folre.

requintar *v tr*

veg. **refrescar**[2] *v tr*

ressaca *f*
1 Moviment de retrocés de l'aigua que ha avançat riba amunt després de desfer-se l'onada. 2 Corrent d'aigua que es genera dins un port o una badia tancada, especialment de moviment vertical, semblant a la marea.
sin. **ressaga** *f*

ressaga *f*
veg. **ressaca** *f*

retenidor *m*

Cap amb què, des de terra, es reté la barca en avarar-la.

retorta *f*

Cap que lliga els troncs que formen un rai.

revenir *v tr*

Reinflar les taules del folre d'un buc en mullar-les després d'un llarg període de no haver estat a l'aigua.

revessa *f*

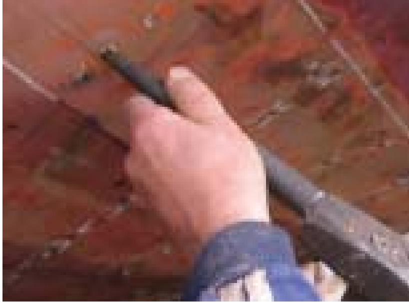
Corrent d'aigua que va al revés o en una altra direcció que el principal o dominant.

revolcor *m*

Canvi sobtat de la direcció del vent.

revolts *m*

Mena de martell o estri que en un dels seus extrems té una punta llarga i prima, emprada pel mestre d'aixa per clavar els perns.

Revolts JS

riba *f*
Vora de la mar, d'un riu.
sin. **ribatge** *m*

ribatge *m*
veg. **riba** *f*

ribera *f*
Terra pròxima a la mar o al riu.

riberenc -a *adj*
Relatiu o pertanyent a una ribera.

riera *f*
Curs d'aigua per on s'escolen intermitentment les aigües pluvials d'una conca.

rifar-se *v pron*
Estripar-se, una vela, una bandera, a causa de la violència del vent.

ringau *m*
Cap lligat a l'estrop del palanqui.

ris *m*

veg. **botafió de ris** *m*

rissada *f*
Acció de rissar.

rissar *v tr*
Disminuir la superfície lliure d'una vela lligant-ne una part amb els rissos.

Vela llatina rissada QB

riu *m*

Corrent natural d'aigua que va a parar a la mar, a un llac o a

un altre riu, especialment el que, recollint l'aigua d'una conca de gran extensió o d'una vall de drenatge abundós, porta sempre aigua.

riuada *f*

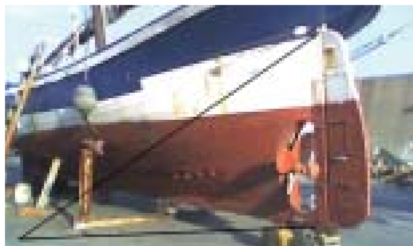
Revinguda d'un riu.

roda *f*

Peça de fusta o metàl·lica que surt dels extrems de la quilla, cap a dalt, i forma la proa i la popa del buc.

roda de governall *f*
veg. **roda de timó** *f*

roda de popa *f*
1 Roda del darrere, on hi ha el timó. 2 veg. **codast** *m*

Roda de popa JS

roda de proa *f*
Roda del davant, la que talla l'aigua.

Roda de proa JS

roda de timó *f*
Roda guarnida de mànecs a la perifèria i fixada pel seu centre a un eix, que permet, en fer-la girar, de maniobrar el timó.

sin. **roda de governall** *f*

Roda de timó QB

rodó *m*
veg. **redó** *m*

rodona *f*
1 veg. **vela quadra** *f* 2 Vela llatina mestra de gran superfície

que armen les parelles de bou quan bufa poc vent.

rol *m*
1 Llista de les persones que formen part d'una tripulació. 2 Llicència expedida al capità o patró d'una nau, en què consta la llista dels mariners que porta.

rolar *v tr*
Girar, el vent, de direcció.

rompent *m*
1 Lloc on rompen les ones. 2 L'ona quan romp.

rompre *v tr*

Trencar coses pròpies de l'ofici de mariner i de la mar.

ronsar *v tr*

veg. **anar a la ronsa** *v tr*

roquer *m*
Fons de roques en la mar, en un llac, etcètera.

roquerar *m*

Lloc abundant en roques.

sin. **roquissar** *m*

roquetam *m*
Abundància de roques.

roquissar *m*

veg. **roquerar** *m*

roquisser *m*

veg. **roquerar** *m*

rosa dels vents *f*

Cercle que té marcats els trenta-dos rumbs en què es divideix l'horitzó

sin. **rosa nàutica** *f*

rosa nàutica *f*
veg. **rosa dels vents** *f*

rosada *f*
Gotes petites d'aigua que es formen per condensació directa del vapor d'aigua sobre els objectes refredats durant la nit.

rosar *v intr*
Caure rosada.

rost *m*
Mena de rusticitat que adquireixen els objectes a causa de la mullena i la salabror de la mar.

rudolso *m*
veg. **recer** *m*

rufa *f*
1 Nuvolada negra, presagi de mal temps. 2 Tempestat de vent i pluja o neu en àrees muntanyoses. 3 Curvatura que pren la quilla d'una embarcació per defecte de construcció, per accident o per antiguitat.

rufaga *f*

Temps de vent i de neu.

rufagada *f*

Ventada violenta.

rufagós -osa *adj*

Amb fort vent.

rufejar *v intr*

Fer un temps rúfol, dolent.

rufió *m*
veg. **ruixó** *m*

rúfol -a *adj*

Ennuvolat, fred i que amenaça pluja, tempesta.

ruixada *f*

veg. **ruixat** *m*

ruixament *m*

veg. **ruixat** *m*

ruixat *m*

Pluja escadussera d'intensitat forta i de durada generalment inferior a un quart d'hora, que cau de núvols isolats entre els quals hi ha cel serè.

sin. **ruixada** *f*; **ruixament** *m*

ruixim *m*

Plovisqueig.

ruixó *m*

Estri de fondejar, dotat de tres o més braços acabats en una ungla, fet de ferro i sense cep.

sin. **rufió** *m*

Ruixó JS

rumb *m*
1 Angle que forma el meridià amb la línia de proa a popa de la nau. 2 Direcció en què es mou el vaixell. 3 Divisió corresponent a la trenta-dosena part de la rosa dels vents. 4 Forat que travessa de banda a banda l'obra viva del buc d'una embarcació a proa o a popa.

rumball *m*

Petit tascó o tros de fusta que es posa en el folre d'una embarcació per tapar una escletxa o un grop de la fusta que hagi saltat.

rumbejar *v intr*

Seguir un rumb.

S

sabata *f*

1 Falsa quilla, post que porten alguns velers sota la quilla per resguardar-la.

Sabata JS

2 veg. **capirol** *m*

sabatejar *v tr*

Caure l'antena cap a popa en amollar-se el davant i l'orsapop.

sabre *m*

Llistó de fusta que sosté l'allunament d'una vela.

sacanell *m*

veg. **cassanell** *m*

sagetia *f*

Vaixell de tres pals i una coberta que s'emprava per a cors i transport.

safar-se *v pron*

Un cap, una gassa o qualsevol altre cosa, escapar-se del lloc on estava subjecte.

sàgola *f*

1 Drissa de bandera. 2 veg. **ànima**[1] *f*

sàgula *f*
veg. **sàgola** *f*

sallar *v intr*
1 Córrer, la nau, tallant l'aigua. 2 *v tr* Tibar el car o l'antena del botaló. 3 *v tr* Fer sortir enfora de la nau algun objecte: una perxa, un pescant, etcètera.

salobre *m*
Capa de sal que deixa sobre la superfície d'un cos l'evaporació de l'aigua salada.

salpador *m*
veg. **galeta** *f*

salpar *v tr*

1 L'àncora, desenganxar-se del

fons, en ser llevada. 2 *v intr* Anar-se'n, partir, una nau.

salvavides *m*

Cinturó, jaqueta, etc., amb suros o altre flotador que evita que qui el porta s'enfonsi a l'aigua.

sama *f*

Lloc situat a popa dels llaguts emprats al riu Ebre on els peons dormen i tenen la roba i altres objectes.

samal *f*

veg. **semal** *f*

sapa *f*
Mata d'algues que creix a la mar.
sin. **sapa d'alguer** *f*

sapa d'alguer *f*
veg. **sapa** *f*

sapèrio *m*
Conjunt de sapes aïllades de la barbada.

sardinalera *f*

veg. **barca de sardinals** *f*

sàrsola *f*

veg. **sàssola** *f*

sàssola *f*

Cullera de fusta per treure l'aigua del fons d'una embarcació petita.

sin. **sàrsola** *f*

Sàssola $_{JS}$

sassolada *f*

Aigua que cap en un sàssola.

sec -a *adj*

Petita roca situada a poca profunditat de la superfície de l'aigua.

secanell *m*

veg. **cassanell** *m*

segon -a *m i f*

Persona que té el càrrec més

important després del capità o el patró.

semàfor *m*

Aparell instal·lat a les costes, actualment en desús, que permetia d'establir comunicació amb els vaixells per mitjà de senyals òptics, d'acord amb un codi internacional.

semal *f*

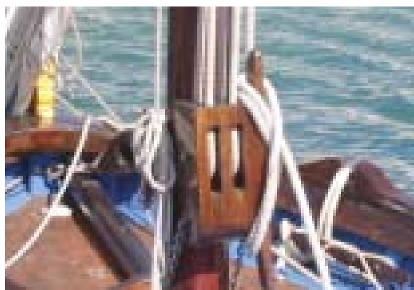
Portadora que hom sol dur a bord.

sin. **samal** *f*

senal *m*

1 Aparell de dos bossells que s'empra en diferents elements de l'eixàrcia mòbil.

sin. **senalera**[2] *f*

Bosell inferior del senal d'una barca de vela llatina JS

2 Aparell que es dóna des de sobre del calcés a la borda per ajudar a mantenir el pal en sentit transversal. 3 Apagaveles, guardaveles.

senalera *f*

1 Gassa feta a l'extrem d'un cap. 2 veg. **senal**[1] *m*

senalera de faldar *f*

Gassa cosida al faldar d'una vela triangular, situada a 1/3 de la longitud del costat del puny d'escota.

senó *m*

1 Petita coberta de la part posterior del llagut, a proa del carquinyol. 2 Gassa formada per un cap passat per embornals al voltant d'un escalemot.

sentina *f*

Fons del buc de la nau on s'arreplega l'aigua que entra pels costats, les cobertes, etcètera.

senya *f*

Lloc determinat en la mar,

segons uns punts de referència presos des de fora, basats en els accidents geogràfics.

senyal *m*

Cassanell inserit a la part superior de la pollacra, floc o menjavents que serveix per enfilar-hi l'extrem de l'aparell d'hissar.

senyera *f*

1 Bandera petita, especialment la que serveix de distintiu d'una corporació. 2 Bandera.

serè -ena *adj*

1 Dit del cel sense cap núvol o amb una nuvolositat inferior a una octa. 2 *m* Vent sec que ve de ponent o del nord-oest (NO).

serena *f*

Clap de cel blau entre núvols.

serjant *m*

Eina de fusta o de ferro de la qual se serveixen els mestres d'aixa per tenir premudes l'una contra l'altra dues peces de fusta.

serreta *f*

1 Manegueta, especialment la fixada a l'orla d'un llagut.

Serreta $_{EJ}$

2 Llistó clavat de proa a popa, un a cada banda del buc de certes embarcacions, sobre la part inferior de les costelles i inferior al contubal. 3 Tauló que, juntament amb d'altres, se sobreposa al costellam de la nau, a les bodegues de càrrega.

servar *v intr*

1 Una nau, obeir el timó. 2 *v tr* El timó, tenir capacitat de fer evolucionar la nau. 3 *v tr* El timoner, governar correctament.

serviola *f*

1 Pescant de l'àncora.

Serviola $_{EJ}$

2 Mariner que fa de guaita prop de la serviola, dalt del pont, etcètera.

sèu *m*

Greix fos dels animals remugants que serveix per fer lliscar les barques per sobre dels pals de treure.

seuera *f*

Petit espai o coberta comprès entre el tàlem de popa i els escollats en les barques cobertades, on es duu la barra de sèu.

sextant *m*

Instrument que consisteix en un sector circular de 60º proveït d'una ullera i dos miralls, l'un fix i l'altre movible, que serveix per mesurar distàncies angulars i s'empra ordinàriament per observar latituds.

si *m*

Corba que fa un cap, entre el ferm i el xicot o entre dos xicots, quan no està tesat.

singlada *f*

veg. **singladura** *f*

singladura *f*

Dia de navegació, camí que fa la nau en 24 hores, comptades de migdia a migdia.

sin. **singlada** *f*

singlar *v intr*

Navegar, una nau, amb un rumb determinat.

sirena *f*

Aparell en què, per una sèrie ràpida d'interrupcions en el corrent d'aire, de vapor, etc., produïdes mitjançant la rotació d'un o més discos proveïts de forats, es produeix un so, el qual serveix per fer senyals.

Sirena JS

sirga *f*

1 Acció i efecte de sirgar. 2 Cap que estira una nau, des de terra, per fer-la avançar paral·lelament a la riba, fent-la anar d'una riba a una altra, etcètera.

sirgar *v tr*

Fer avançar una embarcació estirant des de terra amb la sirga.

sin. **tirar la sirga** *v intr*

situació *f*

Punt d'una carta nàutica en què es troba la nau.

situar *v tr*

Trobar la posició amb l'ajut del cronòmetre i el sextant.

sobranguera *f*

veg. **faldona** *f*

sobrebolina *f*

veg. **apagapenol** *m*

sobrecoll *m*

Sobrevolta que es dóna a un cap per fer més forta una lligada.

Sobrecoll JS

sobregoneta *f*

Verga encreuada que es posa sobre la goneta o la goneta alta.

Sobregoneta EJ

sobremessana *f*

veg. **sobremitjana** *f*

sobremitjana *f*

Vela rodona que es munta en el pal de mitjana per sobre de la mitjana.

Nota: Es distingeix entre la sobremitjana baixa i la sobremitjana alta.

sin. **sobremessana** *f*

Sobremitjana EJ

sobreparaia *f*

Taula del folre del buc d'una barca, que resta entre la paraia i l'ambó, estesa des de la roda de proa fins a la roda de popa.

Sobreparaia JS

sobreperroquet *m*

Vela quadrada del pal de mitjana hissada damunt el perroquet.

Sobreperroquet EJ

sobrequilla *f*

Biga de fusta o perfil de ferro o d'acer, en forma de T o de doble T, disposada de proa a popa damunt la quilla, a la qual s'uneix per l'interior del buc d'una embarcació.

sobrescua *f*

Taules de reforç interior del buc fermades als medissos i que duen els llaguts més grans.

sobrevent *m*

Banda per la qual la nau rep el vent.

soca *f*

Corda d'espart.

sogall *m*

Bocí dolent de cap que s'usa per conservar el foc com si d'una metxa es tractés, a les barques.

sol coat *m*

veg. **sol covat** *m*

sol colgant *m*

veg. **sol ponent** *m*

sol colgat *m*

veg. **sol post** *m*

sol covat *m*

Sol fort però entelat de núvols.

sin. **sol coat** *m*

sol eixit *m*

Moment immediatament després de sortir el sol.

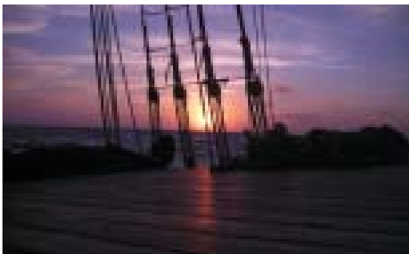
sol ixent *m*

1 Sortida del sol. 2 La part de llevant.

sol ponent *m*

1 Posta del sol.

sin. **sol colgant** *m*

Sol ponent LO

2 La part de ponent.

sol post *m*

Moment immediatament després de pondre's el sol.

sin. **sol colgat** *m*

sol pujant *m*

Becaina que es fa abans de dinar i no pas després, com és habitual.

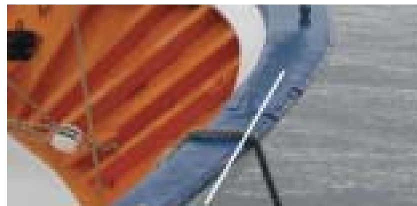
solapa *f*

veg. **soleta** *f*

soleta *f*

Fusta que forma la part superior del costat del buc d'una nau.

sin. **solapa** *f*; **regala** *f*; **tapa de regala** *f*

Soleta JS

sollau *m*

Espai o petit calaix protegit per una fusta triangular situat a

proa i sota la coberta, en l'espai comprès entre la contraroda i la primera quaderna.

solpostada *f*

Posta de sol.

sonda *f*

1 Estri de sondar compost per la sondalesa i l'escandall. 2 Qualsevol aparell, mecànic o electrònic, que serveix per sondar.

sondalesa

Cap prim i molt llarg, en un xicot del qual s'aferma l'escandall, que serveix per sondar.

sondar *v tr*

1 Mesura de profunditat. 2 Mesurar la quantitat de combustible o d'aigua que hi ha en un tanc.

sondatge *m*

Acció de sondar.

sorral *m*

Platja, riba, llit de riera, etc., format de sorra.

sorramoll *m*

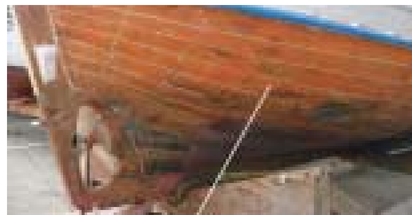
Sorral aigualós.

sorrar *v tr*

Llastar una nau amb sorra.

sotabocal *m*

Taula del folre del buc d'un llagut, que s'estén de proa a popa, entre la taula de bocal i l'ambó.

Sotabocal JS

sotacinta *f*

veg. **bocal** *m*

sotavent *m*

Costat o part de l'horitzó cap on va el vent.

sotsobrar *v tr*

Tombar-se, una nau, de costat donant mitja volta.

sotsobre *m*

Fet de sotsobrar.

surada *f*

Acció de surar.

surant *adj*

Que sura.

surar *v intr*

Sostenir-se, un cos, a la superfície de l'aigua per l'impuls de baix a dalt que l'aigua exerceix sobre el dit cos.

T

tàlem *m*

Taula tranversal de les embarcacions menors, com la que limita la part posterior de la sobreproa.

tàlem de proa *m*

Taula arquejada i travessera que limita la part superior de la proa en les barques obertes.

tàlem de popa *m*

Fusta travessera i molt reforçada que separa la seuera de popa de la resta de la coberta com a tancament de l'orla en els llaguts cobertats per la part de popa.

talla *f*

Peça de fusta en què hi ha unes politges per treure embarcacions d'un port.

tallamar *m*

1 Peça adaptada a la cara anterior de la roda de proa.

Tallamar EJ

2 Bandera del bauprès.

Tallamar JS

tallavent *m*

Vela de temporal que té la meitat de superfície que la major.

tambor *m*

Part del molinet en què va embolicada la cadena de l'àncora.

Tambor EJ

tamboret *m*

Peça que, amb la cofa o la creueta, serveix per unir un arbre mascle amb un masteler o dos mastelers entre si.

Tamboret JS

tangó *m*

1 Perxa retràctil que es treu per fora de la nau per obrir prou el puny d'una vela de tallant, quan es navega amb el vent molt obert o de popa.

Tangó[1] JS

2 Perxa situada als costats del vaixell, que permet amarrar-hi els bots de servei quan està fondejat.

sin. **botaló** *m*

Tangó[2] EJ

tap *m*

Peça de suro que s'introdueix en el dui.

tapa de regala *f*

veg. **soleta** *f*

tapetes de les enginyes *f pl*

Clavilles de fusta que s'insereixen entre la lligada de les enginyes, el car i la pena, per fer-les més fortes.

taro *m*

Vent fred.

tartana *f*

Embarcació cobertada, de dues rodes, d’aparell llatí, generalment d’un sol arbre vertical, amb botaló i floc, rems, etc., destinada a la pesca o al tràfic.

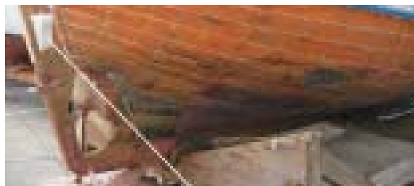
Tartana QB

tascó *m*

1 Peça de fusta o de ferro, que suporta i fixa el peu del masteler.

sin. **cuny** *m*

2 Peça de fusta clavada a mig aire de la roda de popa que serveix per facilitar la pujada de l’últim varador en el moment de la fusa.

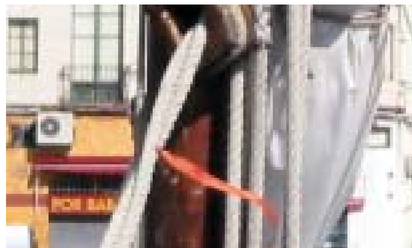
Tascó[2] JS

3 Falca de fusta d’olivera o d’alzina que s’insereix a cops a dreta i esquerra de l’encaix d’arborar i la clau, per tal de fixar l’arbre i facilitar la navegació de vela.

tastavent *m*

Tros de veta o de filàstica que es col·loca als obencs, a la galeta del pal o a la baluma d’una vela de tallant popera a fi que indiqui la direcció del vent aparent.

sin. **catavent** *m*

Tastavent JS

taula *f*

Tota peça de fusta que serveix per cobrir l’enramada del buc i la coberta de qualsevol embarcació.

taula de claus *f*

veg. **trancanell** *m*

taula d'eixàrcia *f*
Conjunt d'obencs d'un pal mascle o d'obenquells d'un masteler d'una banda quan estan col·locats en els respectius llocs, ben tesats i amb les corresponents fletxadures.

taula d'embornals *f*

Taula col·locada damunt de la peça dels claus, que és la primera que forma l'orla del buc, en què es fan uns forats per desguassar la coberta que s'anomenen embornals.

Taula d'embornals JS

taula de guarniment *f*

Peça llarga, que surt dels costats del buc, a la qual s'afermen els obencs i les burdes, a fi que obrin prou del pal.

Taules de guarniment EJ

taules del folre *f pl*

Conjunt format per les sis taules que formen el buc, que són la paraia, la sobreparaia, l'ambó, el sotabocal, el bocal i la cinta.

sin. **taules del folro** *f pl*

taules del folro *f pl*

veg. **taules del folre** *f pl*

temperi *m*

Mal temps, tempesta.

tempesta *f*

Forta pertorbació de l'atmosfera acompanyada de llamps, trons, vent i, generalment, precipitació en forma de pluja, de neu o de pedra.

sin. **tempestat** *f*

tempestat *f*

veg. **tempesta** *f*

tempestejar *v intr*

Fer una tempesta o tempestes.

tempestuós -osa *adj*

1 Que constitueix o causa una tempesta. 2 En què fa una tempesta. 3 Subjecte a tempestes.

tempestuosament *adv*

Amb tempesta, de manera tempestuosa.

temporal *m*

1 Pertorbació atmosfèrica acompanyada de precipitacions i vents persistents, especialment en la mar. 2 Vent que bufa amb força 8 segons l'escala Beaufort, és a dir, amb una velocitat d'entre 34 i 40 nusos.

temporal fort *m*

Vent que bufa amb força 9 segons l'escala Beaufort, és a dir, amb una velocitat d'entre 41 i 47 nusos.

temporal molt fort *m*

Vent que bufa amb força 10 segons l'escala Beaufort, és a dir, amb una velocitat d'entre 48 i 55 nusos.

temporal violent *m*

Vent que bufa amb força 11 segons l'escala Beaufort, és a dir, amb una velocitat d'entre 56 i 63 nusos.

temporalada *f*

1 Gros temporal. 2 Seguit de temporals.

tempura *f*

Temps tempestuós.

tendal *m*

Tros de tela que s'estén sobre l'antena per la part de proa.

tendalet *m*

Vela quadrada que enverguen les muletes de l'Ebre amb vent portant.

Muleta navegant amb el tendalet QB

tèquina *f*

Barca petita de fons pla i costats rectes sense quilla, de 2,75 a 3,75 m d'eslora, a l'interior de la qual hi ha un o dos bancs de vogar i una petita coberta a proa i a popa.

Tèquines JS

terbolina *f*

Mareig, terbolesa del cap.

terç *m*
Part central de la verga.

tercerol *m*

1 Posició tercera que ocupen diverses coses. 2 El tercer ris o faixa de botafions de la vela llatina, més pròxim al gràtil. 3 Ris o porció de la superfície d'una vela llatina. 4 La vela tercera de tres que en portava una nau.

ternal *m*

Quadernal de tres politges.

Ternal QB

terra *f*

Part sòlida de la superfície de la Terra, en contraposició als mars.

terral *m*

Vent que ve de terra.

terralada *m*

Vent intensiu de terral.

terrall *m*

veg. **terral** *m*

terraló *m*

Vent fluix que bufa de la terra cap a la mar.

terrària *f*

Espai de mar entre la terra i tres milles de distància mar endins.

terrejar *v intr*

Navegar, una nau, prop de terra.

tes -a *adj*

Que es manté dret, pla, ben llis, tibant.

tesar *v tr*

1 Posar tes. 2 Posar en tensió.

timó *m*

Òrgan que dirigeix la nau consistent en una post plana articulada a la roda de popa mitjançant la ferramenta.

Timó QB

timoner -a *m i f*

1 Membre de la tripulació encarregat de maniobrar el timó. 2 *adj* Relatiu o pertanyent al timó.

timonera *f*

1 Lloc de la coberta on es col·loca la roda del timó.

Timonera EJ

2 Tub metàl·lic per l'interior del qual passa l'eix del timó. 3

Obertura feta a la popa d'una embarcació, sobre el codast, que dóna pas al tub metàl·lic pel qual passa l'eix del timó, o eventualment el mateix eix.

tinglat -ada *adj*

Que té les taules que cobreixen el buc disposades a teulada.

tira *f*

veg. **claviller**[2] *m*

Tira EJ

tirar a pico *v tr*

Fer naufragar una embarcació.

tirar la sirga *v intr*

veg. **sirgar** *v tr*

tirar per la borda *v tr*

Llençar quelcom a la mar des d'una embarcació.

tisora *f*

Suport que sosté la botavara quan la vela no és hissada.

toldet *m*

Castellanisme.

veg. **tendalet** *m*

tombar *v tr*

Acció de canviar l'antena i la vela al costat de sotavent, en canviar de bord, per no navegar sobre l'arbre.

topar *v intr*

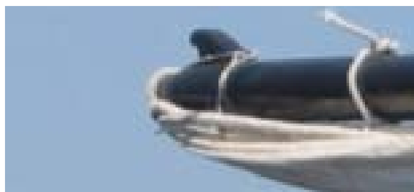
Donar cops amb el buc contra un objecte resistent, amb perill de malmetre l'embarcació.

topino *m*

veg. **toquinet** *m*

toquinet *m*

Peça de fusta aferrada a l'extrem del car de l'antena que serveix perquè no s'escapoleixi la gassa del puny del car.

Toquinet JS

torbonada *f*

Vent fort que dura només uns minuts, sovint acompanyat de pluja intensa o pedra i també de llamps i trons.

tornado *m*

1 Núvol en forma d'embut que es forma a la base d'un cumulonimbus, animat d'un fort moviment rotatori, que en arribar a terra sol arremolinar tot allò que troba. 2 Mànega molt activa i de gran diàmetre.

trabucar *v tr*

1 Anar de través damunt de la platja, de la costa. 2 Tombar la nau de forma que la quilla quedi fora de l'aigua.

trabujada *f*

Acció de trabujar.

trabujar *v intr*

Passar bruscament la botavara d'una banda a l'altra, quan es vira en rodó o es navega amb vent de popa.

traca *f*

Filada de taules i planxes del fons del vaixell.

trajo *m*

Espai de la platja reservat per a cada barca.

tralla *f*

Longitud superior de cap, quan es fondeja o s'amarra una barca.

trallar *v tr*

Fermar, lligar, arreglar.

tramuntà -ana *adj*

De l'altre costat de les muntanyes.

tramuntana *f*

1 Vent que ve del nord. 2 Nord.

tramuntana canigonenca *f*

Vent del nord, provinent de la direcció del Canigó, que sol bufar a l'hivern i és gelat.

tramuntana gallinera *f*

Vent del nord, caracteritzat perquè bufa durant el dia, a la posta del sol s'encalma, a la nit no bufa i a la sortida del sol hi torna.

Nota: De vegades pot durar de tres a vuit dies.

tramuntanada *f*

Ventada forta de tramuntana.

tramuntanal *adj*

1 Relatiu o pertanyent a la tramuntana. 2 *m* Tramuntanada.

tramuntaneta fina *f*

Vent del nord, molt fluix i agradable, brisa.

trancanell *m*

Filada de la coberta que, resseguint-ne el contorn, forma la unió d'aquesta amb el costat de la nau.

sin. **taula de claus** *f*

Trancanell JS

tràngol *m*

Mar moguda.

sin. **trapeig** *m*; **xarpeig** *m*; **xarpeti** *m*

transbordar *v tr*

1 Fer passar persones o mercaderies d'una nau a una altra. 2 Transportar vianants, vehicles, etc., d'una vora a una altra d'un riu, d'un canal, etcètera.

trapeig *m*

veg. **tràngol** *m*

trapejol *m*

Tràngol fluix.

trau de menes *m*

Gassa de l'extrem de l'abartell o les menes de la trossa.

trava *f*

Aparell que passa per dins de la part inferior de la pena d'una embarcació gran i serveix per cimar.

sin. **bastard** *m*

través *m*

Direcció perpendicular al costat del vaixell.

travessada *f*

veg. **travessia** *f*

travessia *f*

Viatge per mar o per riu.

sin. **travessada** *f*

trempar *v tr*

Travessar, quelcom, la vela separant el car de la roda de proa quan es navega de bolina i sobre l'arbre.

tremuja *f*

Timonera, llimera d'una embarcació.

trencant *m*

Desflocament de les onades en arribar a la sorra o a una roca.

treu *m*

Vela de forma trapezial que empren els vaixells de vela llatina per navegar de popa amb vents forts.

treure *v tr*

Fer sortir una embarcació de mar per deixar-la a la platja.

triba *f*

Barrina grossa usada pels mestres d'aixa.

Tribes JS

trinca *f*

Tros de cap que serveix per subjectar qualsevol cosa.

trincar *v tr*

Amarrar o subjectar una cosa amb un cap.

trinquet *m*

1 Arbre de proa d'una nau de dos o més arbres, en el primer d'ambdós casos si és de menys guinda que el major.

sin. **pal trinquet** *m*

2 Vela quadra més baixa i més grossa del pal trinquet.

trinqueta *f*

Floc que s'enverga a l'estai de trinquet.

Trinqueta QB

trinquetilla *f*

Floc que s'enverga a l'estai de trinquet que sol anar amb una botavara.

Trinquetilla QB

tripulació *f*

Conjunt de persones embarcades per al servei de la nau.

tripulant *m i f*

Persona que forma part d'una tripulació.

tripular *v tr*

1 Proveir de tripulació una nau.
2 Anar a bord d'una nau com a tripulant.

trompa *f*

veg. **megàfon** *m*

trompada *f*

Sacsejada que rep la barca en un temporal.

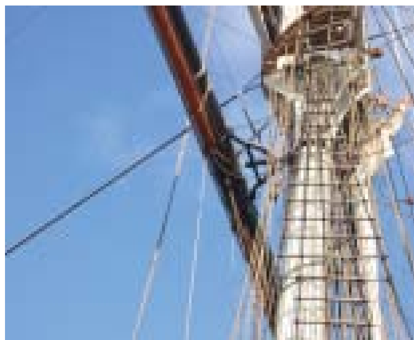
trossa *f*

1 Aparell d'una embarcació llatina destinat a aguantar l'arbre des de sobrevent i a mantenir-hi fermada l'antena.

Trossa[1] JS

2 Articulació metàl·lica que uneix una verga fixa al pal, permetent bracejar-la i embicar-la.

Trossa[2] EJ

trossar *v tr*

Subjectar fortament amb la trossa.

trotxar *v intr*

Navegar, un vaixell de vela, molt ràpidament.

trusseio *m*

Cap que aguanta i reforça la trossa.

turris-burris *m*

Moviment de la mar causat pel mal temps.

Jordi Salvador

U

ull *m*

Qualsevol forat destinat a passar-hi un cap.

ull de boc *m*

Nuvolada que, en cobrir el sol, deixa un esquinç pel qual travessa la claror de l'astre, que pren la forma d'un ull.

ull de pinya *m*

Nus mariner.

ull de poll *m*

Unió de dos caps trenant les menes que els formen.

ull de tramuntana *m*

Tros de cel clar, de forma arrodonida, sempre situat al nord, enmig de molts núvols, que en aparèixer assenyala que el vent començarà a bufar al cap de poca estona.

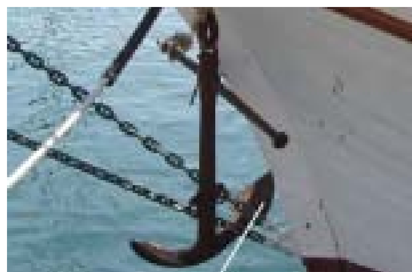
ullau *m*

veg. **ullet** *m*

ullet *m*

1 Foradet rodó ordinàriament reforçat per un anellet de metall, un cordó, etcètera. 2 Trau de la barnilla d'una vela per on passen caps, reforçat amb una cosida de fil practicat en el drap d'una vela per passar-hi un cap qualsevol.
sin. **ullau** *m*

ungla *f*
1 Punta triangular de qualsevol dels braços d'una àncora per on aquesta es clava a la sorra o al llot del fons.
sin. **garrofa** f; **metxa** *f*

Ungla[1] EJ

2 Part més baixa de l'arbre, que s'encaixa en el trau de la paramola.

Lluïsa Obrador

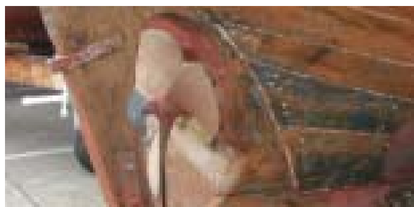
V

vaixell *m*

Embarcació gran que per les dimensions i la solidesa és apta per a navegacions o per a empreses nàutiques d'importància.

vano *m*

1 Espai que queda entre el codast de proa i el de popa, per a l'hèlice.

Vano[1] JS

2 Ornament d'una popa de dos cossos, consistent en un marc més o menys ovalat, que identifica per la seva forma el mestre d'aixa.

Vano[2] QB

vapor *m*

Nau o bastiment de vapor.

varada *f*

1 Acció d'avarar. 2 *adj* Dit de la barca en repòs.

varador -a *m i f*

1 Persona que té per ofici avarar barques. 2 *m* Lloc per avarar barques.

varar *v tr*

veg. **avarar** *v tr*

varenga *f*

Peça de fusta corbada que es col·loca travessada sobre la quilla.

vareta *f*

Quaderna prima doblegada per l'acció del foc.

vela *f*

Tros de lona o de tela forta format ordinàriament de diferents peces cosides, que es ferma a l'antena,

a les vergues o als estais d'una nau per rebre el vent i fer que aquest faci córrer la nau.

vela al terç *f*

Vela trapezial armada al capdamunt d'un pal, que queda en direcció de la crugia i que duu un puny fermat a la proa i el d'escota cap a popa.

Vela al terç QB

vela alta *f*

Tota vela hissada a la part alta del pal.

vela aurica *f*

veg. **vela cangrea** *f*

vela baixa *f*

Tota vela hissada a la part baixa del pal mascle.

vela bermudiana *f*

Vela major de forma triangular aparellada sobre una botavara que empren majoritàriament els velers actuals.

Vela bermudiana QB

sin. **vela Marconi** *f*

vela candonga *f*

Vela rectangular que porta un dels seus punys atangonat mitjançant una perxa muntada en diagonal i afermada a l'arbre amb una lligada prop de l'enfogonadura.

Veles candongues EJ

vela cangrea *f*

Vela trapezial, amb l'angle inferior de proa recte o quasi recte, envergada entre el pic, el pal mascle i la botavara.

Veles cangrees EJ

vela d'estai *f*

Vela hissada en un estai entre dos pals, que pren el nom de l'estai corresponent.

Veles d'estai EJ

vela de capa *f*

Vela de lona molt revinguda i més petita que les veles normals emprada per capejar els temporals.

sin. **vela de fortuna** *f*

vela de cranc *f*

veg. **vela cangrea** *f*

vela de fortuna *f*

veg. **vela de capa** *f*

vela de martell *f*

Vela llatina truncada de proa, amb dues faixes de ris al gràtil i una prop del pujament.

sin. **vela mística** *f*

Vela de martell EJ

vela de respecte *f*

Vela de recanvi.

vela de sacs *f*

Vela emprada sense estar acabada.

vela de tall *f*

veg. **vela de tallant** *f*

vela de tallant *f*

Vela de forma triangular o trapezial que s'enverga a un estai o nervi, a un pal mascle o a una perxa (botavara, pic, antena) i que, en la seva posició de repòs, queda sobre el pla de crugia.

sin. **vela de tall** *f*

vela escandalosa *f*

Vela de forma triangular o trapezial que es dóna a l'espai que queda entre el pic d'una cangrea i el masteler.

sin. **escandalosa** *f*

Vela escandalosa QB

vela espigada *f*

Tota vela tallant que té el gràtil i la baluma més llargs del normal.

vela guaira *f*

Vela semblant a la cangrea espigada, amb el gràtil llarg, el pic de la qual s'hissa fins a portar-lo a besar el pal, perllongant-lo en sentit vertical.

vela llatina *f*

Vela tallant, el gràtil de la qual s'enverga a una llarga antena, que va suspesa d'un pal generalment força caigut cap a proa.

Nota: La denominació *vela llatina* prové de la locució *a la trina*, que fa referència a la forma triangular de la vela.

Veles llatines QB

vela major *f*

Cadascuna de les tres veles principals: major, trinquet i mitjana.

vela Marconi *f*

veg. **vela bermudiana** *f*

vela mística *f*

veg. **vela de martell** *f*

vela pitxola *f*

Vela llatina de petites dimensions que s'usa per capejar temporals.

vela quadra *f*

Vela de forma trapezial amb el faldar més llarg que el gràtil, que és envergada a una verga i que en la seva posició de repòs queda perpendicular al pla de crugia.

sin. **quadra**^{2} *f*; **vela rodona** *f*

Vela quadra $_{EJ}$

vela quetxemarina *f*
Vela llatina molt truncada a proa, amb una faixa de ris en el gràtil i dues al pujament, que munten les barques de mitjana per navegar de bolina trajectes llargs.

vela rodona *f*
veg. **vela quadra** *f*

velam *m*
Conjunt de veles d'una nau.

velatxo *m*

Vela i verga de sobre mateix del trinquet, pot ser únic o doble: velatxo baix i velatxo alt.

Velatxo alt i velatxo baix $_{EJ}$

velejar *v intr*

Navegar a la vela.

veler -a *m i f*

1 Persona que fa veles per a embarcacions o n'adoba. 2 *m* Nau de vela. 3 *adj* Relatiu o pertanyent a la vela, que navega a la vela.

vèlic -a *adj*

Relatiu o pertanyent a la vela o a les veles.

vent *m*

1 Moviment horitzontal de l'aire degut a causes naturals. 2 Cap o cable que aferma el botaló des del tamboret o les abraçadores del penol fins a les amures del buc, més a popa que els mostatxos, a uns pescants horitzontals que sobresurten de les amures.

vent de bolina *m*

Vent que obliga a navegar de bolina.

vent de grop *m*

Vent que porta tempesta.

vent de proa *m*

Vent que bufa en sentit contrari al de l'avanç d'una embarcació.

vent del bauprès *m*

Vent que va del tamboret del bauprès a les amures o als pescants de gata.

Vents del bauprès JS

vent del botaló del floc *m*

Vent que va de l'abraçadora que hi ha a la meitat del botaló a les amures o als pescants de gata.

vent del botaló de petifloc *m*

Vent que va del penol del botaló a les amures o als pescants de gata.

vent de la Passi *m*

Vent humit del sud-oest (SO) que porta boires i acostuma a bufar per Setmana Santa.

sin. **garbinada de primavera** *f*

vent fluix *m*

Vent que bufa amb força 3 segons l'escala Beaufort, és a dir, amb una velocitat d'entre 7 i 10 nusos.

vent fluixet *m*

Vent que bufa amb força 2 segons l'escala Beaufort, és a dir, amb una velocitat d'entre 4 i 6 nusos.

vent fort *m*

Vent que bufa amb força 7

segons l'escala Beaufort, és a dir, amb una velocitat d'entre 28 i 33 nusos.

vent fresc *m*

Vent que bufa amb força 6 segons l'escala Beaufort, és a dir, amb una velocitat d'entre 22 i 27 nusos.

sin. **fresc**^{2} *m*

vent fresquet *m*

Vent que bufa amb força 5 segons l'escala Beaufort, és a dir, amb una velocitat d'entre 17 i 21 nusos.

vent moderat *m*

Vent que bufa amb força 4 segons l'escala Beaufort, és a dir, amb una velocitat d'entre 11 i 16 nusos.

vent pluig *m*

Vent que porta pluja.

ventada *f*

Augment sobtat de la velocitat del vent, més sostingut i de més durada que una ratxa.

ventijol *m*

1 Vent suau. 2 Vent que bufa amb força 1 segons l'escala Beaufort, és a dir, amb una velocitat d'entre 1 i 3 nusos.

sin. **oratjol** *m*; **oreig** *m*; **ventolí** *m*; **ventolina** *f*

ventolí *m*

veg. **ventijol** *m*

ventolina *f*

veg. **ventijol** *m*

ventós -osa *adj*
En què sovint fa vent.

Ventura *f*
Personificació del vent de tramuntana.

verduguet *m*
Bordó que rodeja el buc arran de coberta.

Verduguet QB

verga *f*
Perxa perpendicular al pal que serveix per envergar-hi les veles quadres.

Vergues d'una fragata JS

ves *m*

1 Tros de tela forta que, cosit amb d'altres, forma una vela. 2 Tros de tela que, combinat amb d'altres de diferent color, forma una bandera, un gallardet, etcètera.

Nota: La forma plural és *vessos*.

sin. **bes** *m*

veta *f*

Cap d'espart.

via d'aigua *f*

Forat, trau o escletxa a l'obra viva del buc d'una embarcació per on entra l'aigua.

violí *m*

1 Part alta del tallamar d'una proa de violí. 2 Peça de fusta en què s'amarra l'amura d'una vela de martell o mística. 3 Eixàrcia que dóna rigidesa a la part alta d'un pal piol d'un aparell bermudià.

virar *v intr*

1 Cobrar d'un cap o de la cadena de l'àncora, sobretot si es fa mitjançant el molinet o el cabestrant. 2 Canviar de rumb canviant a la vegada d'amura.

virar a pic *v intr*

Virar la cadena de l'àncora fins que aquesta quedi a la vertical de l'escobenc.

virar en rodó *v intr*

Virar fent passar el vent d'un costat a l'altre per popa.

virar per avant *v intr*

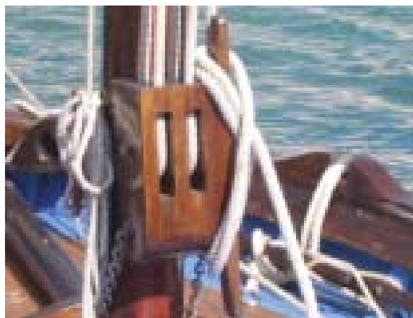
Virar fent passar el vent d'un costat a l'altre per proa.

vogar *v intr*
veg. **remar** *v intr*

vogi *m*
Torn gran emprat per treure embarcacions a terra.

volta *f*
Amarrament provisional d'un cap a qualsevol objecte, només perquè no s'escapi.

volta de maniobra *f*
Lligada que es fa amb un cap sobre la manegueta o cornamusa.

Volta de maniobra $_{JS}$

voltejar *v intr*

1 Una nau, navegar fent bordades per guanyar sobrevent. 2 Navegar a la vela, sense pressa, amb un vent més aviat fluix.

Jordi Salvador

X

xabec *m*

Nau de vela llatina, amb tres arbres, bauprès i caçaescotes amb tres veles llatines i algun floc, usada a la Mediterrània per al tràfic de cabotatge.

xafagor *f*
veg. **xafogor** *f*

xafaldet *m*
Cap o aparell que, juntament amb d'altres, serveix per carregar els punys d'escota baixos de les veles quadrades.

xafarranxo *m*

Acció de treure embarassos en un vaixell perquè estigui disposat a un temporal o a una altra feina.

xafogor *f*
Calor sufocant que se sent en un ambient calent, humit i encalmat.
sin. **calitja**[2] *f*; **xafagor** *f*

xaica *f*
veg. **gussi** *m*

xalana *f*
Embarcació de fons pla tallada de proa i de popa.

xaloc *m*
1 Vent que ve del sud-est (SE). 2 Sud-est.

xalocada *f*
Ventada forta de xaloc.

xaloquejar *v intr*
1 Fer vent de xaloc. 2 Tendir a venir, un vent, del sud-est (SE).

xaloquell *m*
Xaloc suau.

xanar *v tr*
Afluixar la vela.

xapar *v tr*
Esberlar.

xarpeig *m*
veg. **tràngol** *m*

xarpeti *m*
veg. **tràngol** *m*

xata *f*
Embarcació de fons pla i poc calat que serveix per traslladar molta càrrega i per netejar l'obra viva dels vaixells sense entrar al dic.

xàvega *f*
Petit bot de rems.

xicot *m*
veg. **punta de cap** *f*

xinxorro *m*
Embarcació auxiliar.

Xinxorro JS

xumaca *f*
Barca de pesca vella i atrotinada, que fa aigües per tot el buc.

xumassera *f*

Peça de metall que serveix per subjectar els rems.

xunxo *m*

veg. **abraçadora** *f*

Jordi Sanz

BIBLIOGRAFIA

ALCOVER, Antoni M.; MOLL, Francesc de Borja. *Diccionari català-valencià-balear*. Palma de Mallorca: Moll, 1983. 10 v. També disponible en línia a: <http://dcvb.iecat.net> [Consulta: 15 d'octubre de 2007]. [1a ed., 1954-1962]

AL·LÉS, Cristòfol. *Introducció a la pràctica de la vela llatina*. 2a ed. Menorca: Amics de la Mar de Menorca, 2005. [1a ed., 2001]

Diccionari de la llengua catalana. 10a ed. Barcelona: Enciclopèdia Catalana, 1990.

FABRA, Pompeu. *Diccionari general de la llengua catalana*. 24a ed. Barcelona: EDHASA, 1988. [1a ed., 1932]

FRANQUESA, Ester; COLOMER, Rosa [dir.]. *Diccionari de les ocupacions*. Barcelona: TERMCAT; Generalitat de Catalunya, 2004.

INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS. *Diccionari de la llengua catalana***.** 2a ed. Barcelona: Edicions 62: Enciclopèdia Catalana, 2007. [1a ed., 1995] També disponible en línia a: <http://dlc.iec.cat/>

LLECHA, G. *A vela latina*. 3a ed. Barcelona: Llagut, 2002. [1a ed., 1996]

MAS I GIBERT, Xavier. *Memorial dels pescadors i els peixos. Converses amb Francesc Isern: Tres-cents anys de tradició marinera al litoral del maresme*. 2a ed. Mataró: Caixa d'Estalvis Laietana, 1997. [1a ed., 1994]

OLLER, Francesc. *Vocabulari de navegació*. Barcelona: Noray, DL 1995. (El Nostre Mar; 3)

OLLER, Francesc; GARCÍA-DELGADO, Vicente. *Nuestra vela latina*. Barcelona: Juventud, 1996.

Pla, J. *Dossier: Nomenclatura i descripció dels aparells del vaixells de vela*. I Curs d'Introducció als Aparells dels Velers Clàssics. Palamós, 2006 [apunts].

Pla, J. «La vela bermudiana». *L'Exocetus volitans: butlletí comú de les associacions d'amics de la mar de Banyuls de la Marenda (ASAME) i de Girona (AGAM)*, [Girona], núm 16 (2003), p. 20-21.

Sala, Ernesta. *El vocabulari de Cadaqués*. Barcelona: Parsifal, 1994.

Sala, Joan**.** *La gent de mar a Lloret*. Barcelona: Ultramar, 1986.

Savall Rom, Josep Lluís: *El vocabulari dels pescadors de Cambrils*. Ed. Associació d'Estudis Reusencs. Reus, 1991.

Sigalés, J. M. *Diccionari nàutic*. Barcelona: Juventud, 1984.

TERMCAT, Centre de Terminologia; CATALUNYA. DEPARTAMENT DE TREBALL I INDÚSTRIA. *Diccionari de les ocupacions*. [Barcelona]: Generalitat de Catalunya. Departament de Treball i Indústria, 2004.

Verger, Guillem; Gil, Oriol [coord.]. *Diccionari visual Duden***.** Barcelona: Enciclopèdia Catalana, 1994. (Diccionaris Complementaris; 3)

ÍNDEX FOTOGRÀFIC

Quim Bosch: QB

Michele Curel: MC

Montserrat Granollers: MG

Enric Juhé: EJ

Glòria Mauri: GM

Lluïsa Obrador: LO

Jordi Salvador: JS

Paraules de Mar. Recull terminològic de navegació tradicional abasta 1590 termes en català amb definició i equivalències. Inclou un total de 374 fotografies originals en color, editades per donar fe de l'existència en la nostra mar de barques i vaixells qualificats de patrimonials que, tot i ser avis, encara són capaços de navegar menats per mariners vells i nouvinguts. És en les navegades conjuntes on molts dels mots que apareixen en aquest treball són vius.

Jordi Salvador, voluntàriament, s'ha anat fent i és gent de mar. A la Glòria Mauri l'arrel marinera li és congènita. Els socis i sòcies de La Mar d'Amics – Associació per la Difusió de la Navegació Tradicional i la Recuperació del Patrimoni Marítim de Palamós han aportat les fotografies. Imatges d'una flota mediterrània, nostra i viva.

Associació per la Difusió de la Navegació Tradicional i la Recuperació del Patrimoni Marítim de Palamós.

Amb l'assessorament terminològic de:

termcat
centre de terminologia

Amb el suport de:

Caixa Girona